

**D. 2. – AZ ETNOKRATIKUS ÁLLAMSZOCIALIZMUS
ÉS A DIKTATÚRA VÁLSÁGA, A KISEBBSÉGI INTÉZMÉNY-
RENDSZER LEÉPÜLÉSE, 1984–1989**

24.

**Hajdu Győző levele az RKP Központi Bizottságához néhány
romániai magyar értelmiségi pártellenes magatartásáról**

Bukarest, 1984.

Az RKP Központi Bizottsága Szervezési Osztály
A Román Kommunista Párt Központi Bizottsága titkárságához
Tájékoztató

Párttagként úgy érzem, feladatomban, hogy értesítsem a párt vezetőségét néhány olyan problémáról és jelenségről, amelyeket a dolgozók tanácsának tagjaként és az *Igaz Szó* irodalmi folyóirat főszerkesztőjeként az utóbbi időben tapasztaltam.

A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa Bűrójának összetételéről

Az utóbbi években a magyar dolgozók bűrója tanácsának egyes tagjai más feladatokat kaptak, mivel munkahelyet és tisztséget változtattak, vagy másfajta problémák jöttek közbe a beosztásukat illetően, így már semmiféle összefüggés nincs a bűróban betöltött tagságukkal és tisztségükkel.

1. A bűróba beválasztották *Bodor Pál* író, mivel a Román Rádió és Televízió főszerkesztője volt. Egy ideje már nem tölti be ezt a tisztséget, mert publicista lett az *Előre* című napilapnál, utána betegnyugdíjazták. Nyugdíjas íróként már közel két éve a Magyar Népköztársaságban tartózkodik, mivel speciális orvosi kezelésre van szüksége. Hosszas külföldi tartózkodása miatt Románia Szocialista Köztársaság Írószövetsége felfüggesztette a nyugdíja kifizetését. *Bodor Pál* gyakran publikál a Magyar Népköztársaság lapjaiban, de az általa közölt cikkekből nem az derül ki, hogy a mi pártunkhoz és országunkhoz tartozik, hanem olyan társadalmi-politikai kérdéseket feszeget, amelyek azt a látszatot keltik, mintha egy magyarországi író volna. *Bodor Pál* fia, aki a bukaresti Politechnikai Intézet diákja volt, három éve abbahagyta tanulmányait és a Magyar Népköztársaságba emigrált. Biztos információk szerint, *Bodor Pál* leánya is a Magyar Népköztársaságba készül házasság útján.

2. *Sütő András* marosvásárhelyi író a bűró tagsága alatt Román Szocialista Köztársaság Írószövetségének alelnöke volt. Utólag *Sütő Andrást* már nem választották meg alelnöknek, mivel teljes érdektelenséget, passzivitást mutatott az Írószövetség tevékenysége és a párt vezetősége által kezdeményezett politikai társadalmi és kulturális eseményekkel szemben. A tavaly *Sütő* lánya¹ és a veje is

---

1 A lánya 1983 tavaszán, a fia 1986 novemberében telepedett át Magyarországra.

elhagyták az országot, a Magyar Népköztársaságban telepedvén le, annak ellenére, hogy nem élnek ott rokonaik. Ezeken a tényeken kívül van még néhány olyan dolog, amelyek Sütő András helytelen politikai hozzáállását bizonyítják:

Évek óta egyre gyakrabban hangoztatja, hogy nem adja a nevét egyetlen olyan akcióhoz sem, amelyet a Román Kommunista Párt kezdeményez. Nem is egyszer, személyesen is jelen voltam ezeknél a kijelentéseknél. Körülbelül 8–10 éve nem tett egyetlen pozitív megjegyzést sem a párt dokumentumaira és politikájára.

A nép és a párt életében történő különleges események időpontjában Sütő András szerez egy meghívót és elutazik² a Magyar Népköztársaságba, mivel „fontos ügyeket” kell elintéznie. Így történt az RKP megalakulásának 60. évfordulóján és a Román Egységes Nemzetállam megalakulásának 65. évfordulóján is.

Hiányzik a pártbizottság által szervezett népgyűlésekről, megemlékezésekről, tanácskozásokról vagy más politikai rendezvényekről. Nem egyszer beteget jelentett azért, hogy ne vegyen részt különböző rendezvényeken, mint például a 2. Kulturális Kongresszuson vagy a párt Központi Bizottságának plenáris ülésein.

A párt politikája iránti pozitív hozzáállásom és támogatásom miatt Sütő belföldön és külföldön is azzal rágalmaz, hogy a nemzet árulója vagyok, aki támogatja a magyar nemzet elrománosítását – azaz a magyar kisebbség erőteljes asszimilációját siettet. Nemrég azt nyilatkozta az *Új Élet* folyóirat szerkesztőségében, hogy az ilyen alakok, mint én a magyar nemzet legnagyobb ellenségei, és a Hajdu Győző csapatából hamarosan mindenki táviróoszlopra lesz felakasztva.

Ismeretes, hogy Sütő egyes nyugati irredenta körök oszlopos tagja lett, és hogy egyes, Magyar Népköztársaság-beli nacionalista írók idéznek a műveiből, de ő ezt nem kifogásolta soha, pedig elvárták volna tőle. Ellenkezőleg, igyekezett a kedvükben járni, ami az alábbiakból is kiderül:

a) Azt nyilatkozta, hogy a *Szuzai menyegző* című darabot azért írta, hogy leleplezze a magyar kisebbség „elrománosítását”. A színdarabot a szerző elküldte a Magyar Népköztársaságba, publikálásra, annak ellenére, hogy a párt és az állami szervek ellenezték és miután a szegedi *Tiszatáj* nevű folyóirat 1980/6-os számában megjelent, színpadra is vitték a budapesti Nemzeti Színházban³.

b) 1980-ban részt vett a Nagy László temetésén⁴ Budapesten, ahol a következőket hangoztatta: „A valós határokon túl létezik egy egységes

---

2 A jelenség megértéséhez tudnunk kell, hogy akkoriban az 'egyszerű emberek' útlevélét a belügyi hatóságok őrizték, s csak kétévenként utazhattak külföldre (inkább csak a KGST tagállamaiba), ám a különleges státusban lévő emberek (pl. a lapok főszerkesztői, így Sütő András is, aki ráadásul akkoriban még az RKP KB póttagja is volt) megtehették azt, hogy sűrűbben utazzanak a határon túlra. Domokos Géza – bár ő is hasonló státusban volt – már nem utazhatott ilyen könnyen (lásd előbb a 22. sz. dokumentumot: „Útlevíkérelmét azzal az átlátszó indokkal utasították el, hogy tavaly járt a Szovjetunióban és csak két évenként jár útlevél, holott a múlt évi útja hivatalos kiküldetés volt”).

3 A darab ősbemutatója Kolozsvárott volt (1981. márc. 4-én), a budapesti Nemzeti Színházban rá egy hónappal mutatták be, 1981. május végén pedig Sepsiszentgyörgyön. 1990-ig másutt nem is játszották.

4 Téves az évszám. Nagy László 1978. jan. 30-án hunyt el, a február eleji temetésen Sütő valóban megjelent és sírbeszédet mondott.

magyar irodalom, mert a romániai magyar irodalom és a magyar irodalom szerves egységet alkotnak.”

c) Tavaly [1983] részt vett Illyés Gyula temetésén, aki erősen irredenta nézeteket valló író volt, a magyarok nyugatra való kivándorlásának [?] nagy támogatója. Az ebből az alkalomból tartott beszédében Sütő kijelentette, hogy 15 millió magyar nevében beszél és dicsérte az elhunyt felfogását, aki – nem is egyszer – nyíltan szidta pártunk politikáját és a főtitkár elvtárs álláspontját a nemzetiségi kérdéstről.

d) Nemrég Kacsó Sándor (aki hajdanában a Magyar Népi Szövetség elnöke volt) temetésén Sütő erősen nacionalista tartalmú beszédet mondott.

3. *Gálfalvi Zsolt*, bukaresti irodalomkritikus, aki a kisebbségek kulturális tevékenységéért felelős büro vezetője volt, hét éve már nem tölti be ezt a tisztséget, mert *A Hét* folyóirat publicistája lett. Régóta baráti kapcsolatot ápol Sütő Andrással, akinek az ellenzéki felfogásával teljesen egyetért. Ugyanúgy, mint Sütő, azzal dicsekszik, hogy az írásaiban egyáltalán nem említi a pártfőtitkár nevét.

4. *Domokos Géza*, Románia Szocialista Köztársaság Írószövetségének alelnöke, a Kriterion Kiadó igazgatója. Az ő esetében is végbementek olyan fontos politikai-ideológiai, emberi változások, amelyek összeférhetetlenek az ő RKP Központi Bizottsági póttagságával és az írószövetségi alelnökséggel. A Kriterion Kiadó, amelynek az igazgatója, az utóbbi években több, ideológiailag hibás tartalmú könyvet jelentetett meg, amely káros, nacionalista hatást vagy nemzeti elszigetelődést gyakorol a magyar nemzetiségű lakosságra.

Íme néhány példa azokból a könyvekből, amelyeket a Kriterion Kiadó az utóbbi években kiadott:

a) Annak ellenére, hogy az illetékes szervek megtiltották Sütő András *Szuzai menyegző* darabjának kiadását a Magyar Népköztársaságban, a Kriterion Kiadó kiadta a szöveget⁵.

b) Két évvel ezelőtt kiadtak egy Csoóri Sándor kötetet, aki a Magyar Népköztársasági írója és irredenta, ellenséges felfogása van államunkról.⁶ Néhány évvel ezelőtt Domokos Géza, néhány íróval együtt részt vett egy csoportos látogatáson az Amerikai Egyesült Államokban. Ezen a látogatáson részt vettem én is, és személyesen is meggyőződhettem arról, hogy Csoóri rágalmazza az országunkat. Tavaly jelent meg New Yorkban Duray Miklós cseh-szlovákiai magyar író munkája *Kutyaszorítóban* címmel, amelynek előszavát Csoóri Sándor írta. Ebben a szövegben Csoóri ismét szidta pártunk politikáját, arra buzdítva a romániai magyarságot, hogy a baszkok és az írek példáját követve ragadjanak fegyvert és harcoljanak a román állam ellen. Csoórinak e minősíthetetlen kirohanása ellen jelent meg a budapesti

5 *A szuzai menyegző* Budapesten könyv alakban is megjelent 1981-ben, a Kriterionnál pedig 1983-ban (a címloldalon tévesen 1982-t írtak, az impresszumban 1983 szerepel).

6 Csoóri Sándor: *Tenger és diólevél* című kötetét 1982-ben adta ki a Kriterion Kiadó.

Élet és Irodalom című folyóiratban 1983. szeptember 16-án egy cikk, amelyben leleplezik az elméleteit és a hatóságok megtiltották, hogy publikáljon.

c) A Kriterion Kiadó az 1982. év végén kiadta két kötetben *Szabó Dezső* önéletrajzát (több mint 1200 oldal), aki szintén egy nacionalista nézeteket valló író.⁷ Kolozsvári születésű, az élete legnagyobb részét Budapesten töltötte, ahol a két világháború között hevesen támogatta a magyar állam horthysta politikáját. Az önéletrajz vágyat ébreszt az olvasóban az Osztrák–Magyar Monarchia és Nagy-Magyarország iránt.

d) Ugyancsak a Kriterionnál jelent meg *Méhes György*, kolozsvári író önéletrajzi regénye, aki eszményített képet fest Horthy fasiszta rendszeréről Észak-Erdélyben a bécsi döntés utáni időszakban.⁸

e) Ugyancsak 1982-ben jelent meg *Huszár Sándor* önéletrajzi kötete, amelyben túlzott szubjektívizmussal ecseteli a párt 1944. augusztus 23. utáni kultur- és nemzetiségpolitikáját.⁹ Mivel a szerző az irodalmi műveket képtelen a maguk történelmi-társadalmi valóságában értékelni, kritizálja azokat az írókat, akik a magyarországi ellenforradalom (1956) alatt és később is hűségesen szolgálták a pártunkat (Nagy István, Kovács György) és megpróbálja pozitív színben feltüntetni azokat, akik ellenszegültek pártunknak. Domokos Géza az Írószövetség alelnökeként elérte, hogy Huszár kötete 1982-ben megkapja az Egyesülés díját.

f) A tavaly jelent meg *Beke György* kolozsvári szerző riportgyűjteménye¹⁰, aki a Máramaros és Szatmár megyei életet szerette volna bemutatni, viszont a szerző olyan egyoldalúan mutatja be a valóságot, a nemzeti elszigetelődés szempontjából, hogy az olvasó hamis képet kap pártunk nemzetiségpolitikájáról. Beke a magyar történelmi múlt bemutatásán keresztül a magyar kisebbség panaszainak és követeléseinek antológiáját mutatja be.

g) Ebben az évben jelentek meg a sepsiszentgyörgyi *Farkas Árpád* költő publicisztikai írásai, amelyek politikai szempontból hibás állításokat tartalmaznak.¹¹ A könyv támadásokat intéz a párt XII. kongresszusa utáni szociális-gazdasági megvalósítások és a nők egyenjogúsága ellen.

h) A Domokos Géza vezette kiadó a Nicolae Ceaușescu mangáliai értekezlet alkalmával elhangzott szónoklata után számos olyan könyvet adott ki, amelynek tartalmát nem ismerték az ellenőrző és útmutató szervek. Ilyen kötet például Molnár H. Lajos *Falra hányt esztendő* című munkája, amely a mai valóságnak csupán az árnyékos oldalát mutatja be. Az *Echinox* című antológia, amely olyan verseket, novellákat és esszéket tartalmaz,

7 Szabó Dezső: *Életeim*. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1982.

8 Méhes György: *Bizalmas jelentés egy fiatalemberről*. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1982.

9 Huszár Sándor: *Sorsom emlékezete. Vallomások egy büntetlen nemzedék elhárzásáról*. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1982.

10 Beke György: *Boltívek teherbírása*. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1983.

11 Farkas Árpád: *Asszonyidő*. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1983.

amelyek zavarosak, elrugaszkodnak a nép életétől, nem érthetőek az olvasók számára; néhány kezdő író kötete a Forrás sorozatból (pl. Kovács András Ferenc, Bíró Ferenc versei, amelyek nem a pártról, a hazáról és a népről szólnak, pesszimizták és ideológiai szempontból tejesen zavarosak).

i) A Kriterion kiadványai között gyakran találkozhatunk olyan kötetekkel, amelyek megjelenését korábban nem engedélyezték az útmutató szervek. Olyan versekről, esszékről, novellákról stb. van szó, amelyeket a tartalmuk miatt nem engedélyeztek az *Igaz Szóban*, az *Utunkban* és *A Hétköznapokban* és ezek mégis megjelentek a Kriterionnál.

j) Gyakran előfordul az is, hogy olyan szerzők munkáját is kiadják, akik végleg el akarják hagyni az országot (Bodor Ádám, Vári Attila, Nyárádi Szabó Zoltán, Csiki László, Kocsis István, Bréda Ferenc, Beke Mihály András).

Ezek a példák csak elenyésző részletek a Kriterion Kiadó tevékenységéből. A Kriterion Kiadó súlyos politikai és ideológiai hibái Domokos Géza számlájára írhatóak, akiről már több alkalommal is meggyőződhettem, hogy kétszínű ember, aki egyféléképpen viselkedik a pártorgánumokkal és másféleképpen a magyar nemzetiségű körökkel, akikkel kapcsolatba lép. Megfigyeltem nem is egyszer, hogy a romániai magyar nacionalista felfogású értelmiségi körök Domokost tartják a romániai magyarok legfőbb vezetőjének. Ugyancsak lehetőségem volt meggyőződni arról is, hogy évek óta Méliusz József és Fazekas János hatása alatt van és Sütő András felfogásával azonosul.

5. *Méliusz Józsefet* a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának alelnökévé választották, mivel az Írószövetség alelnöke is volt, amelyet már több mint tíz éve nem tölt be. Általában passzívan viszonyul a Tanács tevékenységeihez, az utóbbi öt-hat évben csak egy plenáris ülésen vett részt és egyetlen bürokrácián sem. Méliusz József politikai magatartása ellentétben van az alelnöki tisztségével, amit a tanácsban betölt, mivel már 10 éve a sajtónak sem tünteti fel pozitív fényben pártunk politikáját és főleg az RKP nemzetiségi politikáját. Sem ő, sem a követői, akiket negatívan befolyásol, nem említik Nicolae Ceaușescu elvtárs döntő szerepét hazánk felvirágoztatásában, ellenkezőleg: szándékosan kerülnek az Ő nevét. Nem is egyszer állapítottam meg felháborodva, hogy Létay Lajost és engem, Fazekas Jánossal, Sütő Andrással, Gáll Ernővel és Kántor Lajossal közösen rágalmaz, azért a tisztségért, amit a pártnál betöltünk, hogy támogatjuk a párt politikáját és Nicolae Ceaușescu elvtárs forradalmi gondolkodását. Muszáj megemlítenünk, hogy Méliusz József nem egy nagyszabású író, és a könyvei sem örvendenek olyan nagy népszerűségnek az olvasók körében. A dicsfény, amivel körülveszik a barátai, akik közül többen befolyásos személyek és egyesek fontos politikai szerepet töltenek be, a múltbeli érdemeinek köszönhető. Véleményem szerint igazságtalan és megengedhetetlen, hogy valaki az ország aktuális problémáihoz viszonyuló, több évnyi passzív hozzáállást múltbeli érdemekkel helyettesítsen, még ha azok értékesek is.

6. *Lőrincz Lászlót* a tanács alelnökévé választották, mivel a Tanügyminisztériumnál volt államtitkár. Lőrincz elvtárs már több mint öt éve nem tölti be ezt a tisztséget.

Néhány társadalmi–kulturális–irodalmi folyóirat és a Kriterion Kiadó kádereinek helyzetéről

1. Egyes lapok vezetőségi káderei évek óta nem publikálnak semmilyen személyes véleményt a párt politikájáról, mi több: ellenséges magatartást tanúsítanak, ellentétben a jelenlegi romániai valósággal. Mivel ezen kádereknek nem megfelelő a munkához való hozzáállása, amit felelősségteljesen kellene végezniük, úgy gondolom, hogy nem tölthetik be ezeket a tisztségeket. Ilyen felelősségteljes tisztségeket a következő kiadványoknál töltenek be nem megfelelő személyek:

a) *Gáll Ernő* a *Korunk* 67 éves főszerkesztője, ellenzéki, nacionalista elveket vall, amelynek következtében hónapról hónapra nehézségekbe ütközik a folyóirat megjelenése, mivel összeütközésbe kerül az ellenőrző szervekkel.

b) *Kántor Lajos* rovatvezető a *Korunk* folyóiratnál, aki évek óta a budapesti nacionalista irodalmi körök befolyása alatt áll és egyre károsabb tevékenységet folytat.

c) Az *Utunk* folyóirat főszerkesztő-helyettese, *Szilágyi István* visszautasít mindenféle politikai feladatot és főleg a párt politikájával kapcsolatos anyagok publikálását.

d) Az *Új Élet* folyóirat főszerkesztőjének *Sütő András*nak ugyanaz a magatartása, mint a fentebb bemutatott személynek.

2. Egyes folyóiratoknál, mint például a *Korunk*, *A Hét*, *Igaz Szó*, *Utunk*, *Új Élet*, *Napsugár* van néhány szerkesztő, akik ellenséges magatartással viszonyulnak a párt politikájára, nehézségeket állítanak a munka normális folyamatába és rágalmazzák azokat a személyeket, akik lelkiismeretesen dolgoznak. Véleményem szerint tarthatatlan ez a helyzet és kérem a párt vezetőséget, hogy tegye meg a szükséges lépéseket, beleértve az adminisztrációs teendőket is, hogy megállítsa ezt az állapotot.

Konkrétan, el szándékozom távolíttatni ezt a két-három anarchista személyt az említett folyóiratok kiadóiból.

3. A Kriterion Kiadónál néhány olyan személyt alkalmaztak, akik ideológiai szempontból nem felelnek meg a párt által előírt elveknek. (Például: Molnár Gusztáv, Egyed Péter, Dávid Gyula, Szabó Zsolt, H. Szabó Gyula.)

Mély tisztelettel
Hajdu Victor

ANR, CC al PCR Secția Organizatorică, dos. 19/1984. 34–46. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

25.

**Rab István¹² beszéde az MNDT
és az NNDT közös plenáris ülésén**

Bukarest, 1984. december 27.

Mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs, tisztelt elvtársak, elvtársnők! Plenárisunk politikai szempontból egy nagyon jelentős év végén zajlik, abban az évben, amikor a szocialista és nemzeti felszabadító forradalom 40. évfordulóját¹³ és a párt XIII. kongresszusát ünnepeljük, amely igazi mérföldkő az ország történelmében, mely eseményt nagy lelkesedéssel, erős egységben a párt és a főtítkári kör, munkával és büszkén a szocialista mivoltára, megtisztelt Románia összes állampolgára, nemzetiségtől függetlenül. A nép körében érzett erős kohézió hangsúlyosan jelen van a Kovászna megyei dolgozók körében is, annak érdekében, hogy teljesíthessék az aktuális ötéves tervben kijelölt feladatokat, amelyeket a XIII. kongresszus történelmi jelentőségű határozatai is tartalmaznak.

Fellelkesülve az ön hívására, igen tisztelt Nicolae Ceaușescu elvtárs, hangot adunk mély meglepetésünknek és örömünknek azért, ahogyan a nép a kongresszus határozatát fogadta, melynek keretében önt újraválasztották a párt legfelsőbb vezetőjének. Megyénk dolgozói minden erejükkel és hozzáértésükkel igyekeznek életbe léptetni a nagy fórum kommunistáinak célkitűzéseit.

Jelentjük, igen tisztelt főtítkári elvtárs, hogy eddig 15 vállalat haladta túl a 4. évre az aktuális ötéves tervből az ipari áruk termelését és másik 24 egység termelt többet ebben az évben kb. 350 millió lej értékben. Tudatában vagyunk annak, hogy még sok a tennivalónk annak érdekében, hogy a kongresszuson meghatározott kommunista feltételek szintjére emeljük tevékenységünket. Teljes elhatározással dolgozunk azon, hogy az Ön útmutatásai szellemében és a Román Kommunista Párt Központi Bizottsága Végrehajtó Politikai Bizottságának gyűlésén elhangzottak alapján, a rend és fegyelem érdekében megerősítsük a felelősségtudatot az összes szektorban. A politikai-nevelési tevékenységünkben a szocialista öntudatra, az ideológia és a szakmák fejlesztésére tesszük a hangsúlyt, valamint a forradalmi szocialista hazafiságra, a párt, a haza és a nép iránti szeretetre. Figyelembe véve, hogy a megye 42%-át fiatal munkások teszik ki, elsősorban az ő öntudatukra szeretnénk hatni, hogy tiszteljék és értékeljék a szocialista forradalom nagy hódításait, hazánk román, magyar és német lakosai szabadságáért, az igazságért és haladásért folytatott harcát, hogy tudatában legyenek annak, hogy példásan

12 Rab István Kovászna megye első titkára, az MNDT elnökségének tagja.

13 Az akkori történelemtudósok szerint a kommunistáknak tulajdonították azt, hogy Románia 1944. augusztus 23-án áttért a Szovjetunió oldalára és a hitleri Németország ellen fordult.

helytálljanak a munkahelyükön, hogy védjék, erősítsék és fejlesszék a megvalósításainkat.

Tisztelt elvtársak! Kovászna megye napjainkban, az intenzív fejlődés és virágzás időszakát éli, amelyet a párt tudományos politikájának köszönhetünk. A párt alkalmazta azt az alapvetet, amelyet Ön fogalmazott meg olyan tisztán és következetesen, mélyen tisztelt főtitkár elvtárs, melynek értelmében a szocializmus és demokrácia elválaszthatatlanok egymástól. A mi nemzetiségi tanácsunk is a demokratikus rendszer részét képezi és ennek az elvnek a következetes betartását bizonyítja.

Meg szeretnénk erősíteni azt, hogy a célunk megyénk felemelése a többi megye szintjére. Ez része a többoldalúan fejlett szocialista társadalom építése komplex stratégiájának, mely remekmű az Ön nevéhez fűződik, tisztelt Ceaușescu elvtárs.

Ez a demokratikus irányvonal – amelyhez a munkásosztály nagymértékben hozzájárult, gyakorlatba ültetve a forradalmi elveket – gyökeresen megváltoztatta a megye társadalmi-gazdasági életét. Egy csaknem 20 milliárd lejes befektetési program eredményeként, megyénkben az utolsó két évtizedben 42.000 új munkahelyet teremtettek. A legtöbbet modern vállalatokban, amelyek nagy ipari platformokba csoportosulnak, amelyeket az Ön iránymutatásai értelmében emeltek, Székelykeresztúron és Sepsiszentgyörgyön.

A megye ipari termelése ebben a 20 évben nyolc és félszeresére nőtt és a mezőgazdaságé majdnem kétszeresre. A gazdasági növekedés fejlődési ritmusa biztosította az életszínvonal gyors növekedését is. A jövedelem majdnem az ötszörösére növekedett. 30.000 új lakást építettek, 841 osztálytermes iskolákat, 5230 férőhelyes óvodákat, számos kulturális intézményt és egészségügyi intézeteket. Manapság a megye minden ötödik lakosa tanul. 27 iskolánk van, amelyben, habár a tanulók létszáma a meghatározott normát nem éri el, mégis létesítettek osztályokat, hogy ezek a tanulók a saját anyanyelvükön tanulhassanak.

A Megéneklünk, Románia országos fesztivál keretén belül, száz meg száz együttes vesz részt, román, magyar és más nyelvű előadásokat mutatnak be, őrizvén ezzel a szép népi hagyományokat, éppen azokat a hagyományokat, amelyek egyes félrebeszélők szerint – akik Romániát mindörökre mezőgazdasági országnak szeretnék tudni – eltűntek volna az iparosítás következtében. Mindezek a megvalósítások azt bizonyítják, hogy a Kommunista Pártunk megoldotta a marxista-leninista elvek, valamint a tudományos szocializmus elvei alapján a nemzetiségi kérdést.

Ezek a tények és a valóság azt bizonyítja, hogy a pártunk nem emberjogi problémák formáságaira fektette a hangsúlyt, hanem az alapvető kérdések megoldására, biztosítani a törvényes jogokat az ország összes állampolgára számára. Ennek következtében nemcsak, hogy megszüntettek minden diszkriminációt, hanem minden munkás számára, nemzetiségtől függetlenül biztosították a hozzáférési lehetőséget az ország gazdasági, társadalmi, politikai életéhez, az oktatáshoz és a kultúrához. Íme, ezért utasítjuk el határozottan népünk megvaló-

sításainak bármilyen fajta befekettítését, az idegen megnyilvánulásokat, a bármilyen fajta sovinizmust és nacionalizmust.

Aki meg akarja nézni, hogy milyen az igazi jogegyenlőség, látogassa meg Kovászna megyét. Aki viszont feszültséget akar kelteni közöttünk, tudnia kell, hogy az itteni dolgozók gránit erősségű egységébe fog ütközni, akik azt a Román Kommunista Pártot követik, amely kezeskedik szocialista népünk legfelsőbb törekvéseinek teljesítéséért. Felháborodással tölt el mindazon külföldi próbálkozás, miszerint a hivatalos sajtóban megjelent cikkekben propagálják a reakciós és revizionista elméleteket, az igazsággal ellentétben meghamisítják a történelmünket, megpróbálván felélesztetni egyes régi politikai beidegződéseket, anakronisztikus felfogást, amit már elítélt a történelem. Visszautasítunk mindent, ami súlyosan sérti a népek közeledését és egyetértését, az imperialista, reakciós körök játékát, akik a béke, a nemzetközi együttműködés, a népek alapvető érdekeinek ellenségei.

Befejezésképpen, még egyszer szeretném biztosítani, mélyen tisztelt és szeretett főtitkár elvtárs, afelől, hogy a Kovászna megyei dolgozók példásan teljesítik a XIII. Kongresszuson meghatározott célokat, az Ön által adott útmutatások szerint. Most az új év küszöbén megyénk lakossága az egész néppel együtt, tiszta szívből kíván Önnek egészséget, hosszú életet, minél több eredményt történelmi fontosságú tevékenységében, amit a párt és állam élén végez, édes hazánk Románia Szocialista Köztársaság felemeléséért és dicsőségéért.

ANR, fond CC al PCR Secția Organizatorică, dos. 13/1984. 3–6. f. Gépelt román nyelvű jegyzőkönyv magyar fordítása.

26.
**Szilágyi Dezső¹⁴ beszéde az MNDDT
és az NNDDT közös plenáris ülésén**

Bukarest, 1984. december 27.

Igen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs, tisztelt elvtársak. Minden dolgozó, nemzetiségtől függetlenül, lelkesen, nagy energiákat fektet a XIII. kongresszus jelentésében szereplő irányelvek teljesítésére. Ez a nagy, elméleti és gyakorlati jelentőségű dokumentum mesterien tükrözi Nicolae Ceaușescu elvtárs mély tudományos és forradalmi nézeteit, a fantasztikus képességét, hogy szintetizálja a társadalmunk és a világ fejlődésének legkomplexebb problémáit. Elmélyülve a jelentés tanulmányozásában jobban megértjük, hogy egy ilyen szintű meglátás csak egy különleges személyiségtől származhat, egy olyan forradalmártól, akitől minden dogmatikus felfogás idegen, egy hazafitól, aki ismeri az élet valóságtartalmát, aki az emberek iránt mély szeretetet táplál és hisz bennük, egy olyan személyiségtől, aki felelősségteljesen le tudja győzni az élet problémáit.

Mindent a román haza javára és hasznára fordítunk. Az új szocialista élet pozitív hatásait érezhetjük az ország minden részén, az ipar, a mezőgazdaság, a tudomány kimagasló fejlődése révén, az életszínvonal növekedésében a településeken, ami minden munkás számára, nemzetiségtől függetlenül, egyenlő munkafeltételeket biztosít, de egyenlő felelősségtudatot azért, hogy a dolgok a legnagyobb rendben legyenek sorsunk alakítása során. A tanügy, kultúra ugyanolyan erős ritmusban fejlődik mind román nyelven, mind magyar nyelven. Az ész és a szív számára oly nagy kincs, ami mindenkinek tulajdona, nemzetiségtől függetlenül, a kultúra és művészet azt a célt szolgálja, hogy csillapítsa az állampolgárok tudományra és szépre való éhségét.

Forradalmian megoldottuk a nemzetiségi kérdést, megvalósítottuk az összes állampolgár számára a jogegyenlőséget, oly módon, mint a világon kevés helyen mostanáig. A szocialista Románia szuverenitása három színű zászlaja alatt, a Román Kommunista Párt vezetésével megvalósította a dolgozók egyesítését, nemzetiségtől függetlenül. Jogokban és feladatokban egyformák, ez a 22 millió román állampolgár nemcsak különálló személyekből áll, hanem egy egységes, szerves egész, vagyis együtt alkotjuk a népet, a hazát, a szuverén Romániát, az egységes gondolatot, az akaratot, amely az ország és párt iránti odaadással fejeződik ki, az ország és a párt vezetője iránt ennek az egységnek a megalapítója, Nicolae Ceaușescu iránt!

Gyors fejlődésünk és a haladás útján megtett távolság beírta a szocialista Romániát a huszadik század nagy történelemkönyvébe. A párt hívó szava arra buzdítja az összes dolgozót, nemzetiségtől függetlenül, hogy aktívan nyilvánuljanak

---

14 Szilágyi Dezső az Újságírók Egyesületének alelnöke, az *Előre* napilap főszerkesztője.

meg állampolgári teendők elvégzésében, hogy forradalmi demokráciánkban az odaadás és a felelősségvállalás morális szintű prioritást élvezzenek. A pártfőtitkár felfogása, miszerint a társadalom tökéletesítése a dolgozók közvetlen részvételével történik, nemzetiségtől függetlenül, és hogy a dolgozók közvetlenül részt vehetnek a bel- és külpolitika kidolgozásában valamint a társadalom vezetésében, mélyen meggyökerezett a köztudatban. Nálunk Romániában a nép egyedül dönti el a jövőjét, az utat, amelyen járni akar. Nálunk a párt, a Román Kommunista Párt, a szocialista, független és szuverén állam határozza meg hazánk fejlődési útját. Nincs szükségünk arra, hogy mások vigyázzanak ránk, hogy tanácsokat, recepteket adjanak a fejlődés lehetséges irányával kapcsolatban. Elutasítjuk a belügyeinkbe való minden beavatkozást, főleg, ha a nemzetiségi probléma megoldásáról van szó. Nem lehet elfelejteni azt, hogy a múltban a dolgozók közti feszültségkeltés volt a reakciós körök fegyvere, hogy könnyebben szétszakíthassanak, kizsákmányolhassanak.

Mi visszautasítunk és elítélünk mindenféle sovíniszta, irredenta, szeparatista, nacionalista megnyilvánulást. Mi, az ország emberei, az egységes nép, határozottan, visszautasítjuk Románia történelmének bármilyen fajta módosítására való hajlandóságot, ez a mi történelmünk, hazánk fiainak történelme.

Büszke öntudattal mondom e szavakat, mert a szocialista Romániát a béke és szabadság szeretete valamint a haladás jellemzi; az országot öntudatos nép lakja. Románia jó anyaként viselkedik minden állampolgárával, akik gyermeki szeretettel és aggodással viszonyulnak a szülőhöz, szükség esetén pedig egységes odaadással, közösen védjük meg. Az ország összes lakója ugyanazzal a tulajdonsággal büszkélkedhet és pedig, hogy mind román állampolgárok vagyunk, nemzetiségtől függetlenül, ugyanannak a Romániának a gyermekei vagyunk.

Mi, akik a román jelent képviseljük, mi, a „Ceașescu korszak” emberei, románok, németek, magyarok és más nemzetiségűek, büszkék vagyunk arra, hogy évszázadok múlva a sok munka, a nép tisztánlátása tanúsíthatja majd, hogy a huszadik század utolsó évtizedeiben úgy éltünk és dolgoztunk, hogy biztosak voltunk abban, hogy az utánunk következő generációk tisztelni fogják felelősségteljes hozzáállásunkat Románia sorsáért, hogy büszkék voltunk kommunista hitünkre, hogy hazafiak voltunk, akik számára az ország érdekei, szabadsága, szuverenitása mindennél fontosabb volt.

Az MNDD tevékenységében nagyon fontos feladat, hogy részletesen bemutassák Románia nagy megvalósításait és az is, hogy határozott álláspontunk legyen mindenki ellen, aki be akar avatkozni a dolgainkba és be akarja feketíteni hazánk szocialista valóságát. Az *Előre* napilap, az egyik a kilenc, magyarul megjelenő hírlapnak. Munkatársai nevében vállalom, hogy mindent megteszünk azért, hogy becsülettel teljesítsük a XIII. Kongresszus által előírt feladatokat, hangot adva nap mint nap a dolgozók ország és a párt iránti szeretetének és, hogy semmi sem okoz számunkra nagyobb örömet annál, hogy a végsőig szolgáljuk az RKP – Románia Szocialista Köztársaság felvirágozójának – politikáját.

Mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs, az RKP főtitkára, Románia Szocialista Köztársaság elnöke, engedje meg, hogy használjam ki az alkalmat, hogy kifejezhessem a mély tiszteletemet és kívánok hosszú életet és egészséget, hogy beteljesíthesse történelmi feladatát a párt és az ország élén, mindnyájunk büszkeségére, a mai szocialista Románia és a holnapi kommunista Románia tündöklésére. – Köszönöm.

ANR, fond CC al PCR Secția Organizatorică, dos. 38/1984. 15–17. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

27.

Kimutatás a magyarok arányáról néhány megyében

Bukarest, 1984. december 29.

Megye	Össz- lakosság (ezer fő)	Amelyből		Magyarok	
		Románok ezer fő	%	ezer fő	%
1. Hargita	353,5	45,9	20,7%	275,8	78,0%
2. Kovászna	226,1	41,1	30,2%	155,1	68,6%
3. Maros	613,8	310,2	53,6%	264,6	43,1%
4. Szatmár	408,3	231,0	60,1%	150,4	36,8%
5. Bihar	652,0	416,4	66,8%	196,2	30,1%
6. Szilágy	267,8	197,9	75,1%	62,6	23,4%
7. Kolozs	738,2	539,3	76,1%	167,5	22,7%
8. Arad	502,2	384,2	74,6%	72,0	14,3%
9. Brassó	668,3	471,3	83,3%	70,2	10,5%
10. Máramaros	534,7	398,6	82,4%	56,3	10,5%
11. Temes	709,4	486,2	70,4%	72,7	10,2%
12. Beszt.-Naszód	313,3	262,8	92,4%	20,0	6,4%
13. Hunyad	549,6	473,4	92,6%	33,8	6,1%
14. Fehér	422,7	370,1	90,7%	25,5	6,0%
15. Szeben	505,0	362,2	76,4%	20,7	4,1%
16. Krassó-Szörény	403,1	329,9	86,1%	8,0	2,0%
Az országban					
Összesen:	22.607,5	19.207,5	89,6%	1.670,6	7,4%

ANR, CC al PCR Secția Organizatorică, dos. 19/1984. 14. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

28.

Az MNDT vezetőségének összetételére vonatkozó javaslatok

Bukarest, 1984. december 21.

1. Gere Mihály, elnök, az RKP Központi Bizottságának osztályvezetője, az RKP Végrehajtó Politikai Bizottságának helyettes tagja
2. Fazakas Lajos, alelnök, a kormány miniszterelnök-helyettese, az RKP Végrehajtó Politikai Bizottságának tagja
3. Rab István, alelnök, az RKP Kovászna Megyei Bizottságának első titkára, az RKP Központi Bizottságának tagja
4. Vince János, alelnök, az RKP Központi Bizottságának aktivistája
5. Páll Árpád, alelnök, a kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem prorektora, az RKP Központi Bizottságának helyettes tagja
6. Birta Irén, alelnök, a szakszervezetek Arad városi tanácsának titkára
7. Czágó Sándor, alelnök, a szalontai Kollektív Gazdaság elnöke, az RKP Központi Bizottságának tagja
8. Fejes Gyula, titkár, az RKP Központi Bizottságának osztályvezetője, az RKP Központi Bizottságának tagja

Tagok

9. Bálint Dénes, a *Hargita* újság főszerkesztője
10. Cseresznyés Béla, mezőgazdasági termelőszövetkezeti elnök
11. Ferencz Anna, a KISz Központi Bizottságának titkára, az RKP KB póttagja
12. Fúró Gyula, a Tanügyminisztérium államtitkára
13. Hajdu Győző, a marosvásárhelyi *Igaz Szó* folyóirat főszerkesztője, az RKP Központi Bizottságának póttagja
14. Hegedüs László, a Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács titkára
15. Jakabos Csaba István, a székelykeresztúri Mechanikai Vállalat igazgatója
16. Kary Lajos, pártszervező és a feketehalmi CUASC¹⁵ elnöke
17. Kiss Albert, mérnök, a marosvásárhelyi Metalotehnica vállalat igazgatója
18. Koppándi Sándor, az RKP Központi Bizottságának tagja
19. Kórodi István, az RKP Központi Bizottságának póttagja
20. Lázár Edit Mária, a bukaresti *A Hét* folyóirat munkatársa
21. Létay Lajos, a kolozsvári *Utunk* folyóirat főszerkesztője
22. Májai Adalbert, a Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács Hargita megyei szervezetének elnöke

---

15 CUASC - Consiliul Unic Agroindustrial de Stat și Cooperatist - Állami és Szövetkezeti Egységes Agráripari Tanács

23. Molnár Imre, a tusnádi termelőszövetkezet elnöke, a Szocialista Munka Hőse, az RKP Központi Bizottságának tagja
24. Murvai László, a kapnikbányai bánya osztályvezetője
25. Nagy Pál az UCECOM¹⁶ alelnöke
26. Péter Iлона, a kolozsvári Clujana bőr- és cipőgyár mestere
27. Pop Pongrácz Mária, az MNDT elnöke Temes megye, a *Szabad Szó* újság főszerkesztője
29. Szőcs András, tanár, az MNDT Hunyad megyei elnöke
30. Szilágyi Dezső, az *Előre* napilap főszerkesztője, az RKP Központi Bizottságának tagja
31. Szőke Oszkár, a Pionírok Országos Szervezetének alelnöke

1984. dec. 21.

ANR, CC al PCR Secția Organizatorică, dos. 19/1984. 23-24. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

---

16 UCECOM - Uniunea Centrală a Cooperativelor Meșteșugărești - Kisipari Szövetkezetek Központi Szövetsége

29.

Hajdu Győző Nicolae Ceaușescunak címzett, feljelentő levele a romániai magyar értelmiségiek 'ellenséges' magatartásáról

Bukarest, 1984. szeptember 20.

35.531/20. 09. 1984.

Az RKP KB Végrehajtó Bizottsága

2897/31. 12. 1984.

Nicolae Ceaușescu elvtársnak, az RKP főtítkárnak, Románia Szocialista Köztársaság elnökének

Mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs! A pártunk és közös, szeretett hazánk, a szocialista Románia iránti ragaszkodásom, az Ön iránt érzett forró szeretetem arra kötelez, hogy értesítsem Önt néhány problémáról. 1984 szeptemberétől, amikor a pártunk delegációja Budapesten tárgyalásokat folytatott a Magyar Szocialista Munkáspárttal, két budapesti befolyásos folyóiratban, sovén, nacionalista cikkek jelentek meg, amelyek megsértik országunk érdekeit és hamis képet festenek a pártunk politikájáról.¹⁷

1. Az első közülük – amely egy hosszabb ciklust indított el – a moldvai „magyar csángók” ügyével foglalkozik (Kiss Károly: A moldvai magyar csángók. *Új Tükör*, 1984. szeptember 9.). A budapesti ismert újságíró a *Magyar Nemzet* nevű újságban elfogultan ír és tagadja a román nép kontinuitását Moldova területén. Továbbá fenntartja azt, hogy a Jászvásár, Suceava, Román és Bákó városok elnevezései magyar eredetűek, amelyeket később fordítottak le románra. A cikk szerzője megkérdőjelezi a román népesség folytonosságát Erdély területén kijelentvén, hogy a román népesség csak a középkorban érkezett ide, Moldvából beszivárogva.

2. A második cikk szerzője Sütő András, a marosvásárhelyi *Új Élet* folyóirat főszerkesztője (Așchii de brad din Șicasău, Sikaszói fenyőforgácsok. *Élet és Irodalom*, 1984. augusztus 31). Sütő András metaforikus nyelvet használ és hasonlatokat, azért, hogy felelevenítsen néhány mozzanatot Bethlen Gábor, Erdély egykori fejedelme uralkodásából. Elsősorban a szimbolizmus az az eszköz, amit a rafinált megfogalmazáshoz használ, de ugyanakkor jól illenek a szerző véleményének kifejezéséhez. Ezek azonban nem felelnek meg a valóságnak, mivel ellenkeznek pártunk nemzeti forradalmi politikájával. A szerző hasonlatokkal tarkított véleményét hétköznapi nyelven így lehetne lefordítani: a romániai magyarság renegátjai kiszolgálják a hatalmat és kompromisszumot kötve odáig mennek, hogy elrománosítják a nevüket, de az erőfeszítéseik hiábavalóak, mert a párt, amely személyi diktatúrára épül, semmibe veszi őket, annak ellenére, hogy hátat fordítottak a saját nemzetüknek. A szerző gúnyt űz a szociális helyzetünkől és értésünkre adja,

17 Az RKP küldöttsége 1984. szeptember 4-én tárgyalt Budapesten.

hogy a nemzeti túlélés egyedüli lehetősége kiszolgáltatni az igazságtalanságot és a jogok hiányát, a megfélemlített nép kénytelen az igazságtalanságot és frusztrációt lelkes tapssal fogadni.

Sütő cikkének megjelenése az elfogult szerkesztői gyakorlatnak köszönhető. Ebben az évben a Magyar Népköztársaság sajtójában több olyan cikk jelent meg, amely befeketíti az itteni valóságot. Az előző cikkeiben Sütő kijelenti többek között, hogy a romániai magyar lakosság a magyar nép szerves része, a romániai magyarok drámai harcot kell vívjanak az ún. elnyomás ellen, hogy magyarok és emberek maradhassanak.

Mélyen tisztelt főtárgy elvtárs!

Engedje meg, hogy személyes tapasztalataimról is beszámoljak. Elképedve tapasztalom, hogy néhány romániai magyar író, akik közül többen is felelősségteljes szerkesztői beosztásban vannak (pl. Sütő András az *Új Élet* főszerkesztője Marosvásárhelyen, Gáll Ernő a kolozsvári *Korunk* főszerkesztője, Szilágyi István a kolozsvári *Utunk* főszerkesztő helyettese, Domokos Géza a Kriterion Kiadó igazgatója, Kántor Lajos a *Korunk* folyóirat rovatvezetője, Kányádi Sándor, a kolozsvári *Napsugár* szerkesztője), már évek óta a nyugati magyar emigráció és a magyarországi reakciós értelmiségi körök befolyása alatt vannak. A fent említett személyek a párt politikájával ellentétes tevékenységet folytatnak, szóban és írásban megtagadják pártunk forradalmi nemzetiségi politikáját, nem értenek egyet a Román Kommunista Párt Központi Bizottságának utolsó plenáris ülésének határozataival. Ilyen körülmények között meg vagyok győződve arról, hogy ezekből a szerkesztőségekből el kell távolítani azokat a szerkesztőket, akik nem értenek egyet pártunk kül- és belpolitikájával, az ideológiánkkal, akik nem hajlandóak azonosulni az Ön által hirdetett forradalmi eszmékkal.

Mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs. A bizalom és a szeretet, amit a szívemben táplálok Ön iránt, késztetett arra, hogy informáljam a fentiekről. Engedje meg, hogy biztosítsam Önt arról, hogy a jövőben is mindent megteszek annak érdekében, hogy az Ön forradalmi elvei, valamint a pártunk politikája győzedelmeskedjen.

Mély tisztelettel

Hajdu Győző, a marosvásárhelyi *Igaz Szó* folyóirat főszerkesztője
Marosvásárhely, 1984. szeptember 20.

ANR, fond CC al PCR Cancelarie, dos. 85/1984. 20–23. f. Román nyelvű gépelt írat magyar fordítása.

30.

A bukaresti magyar nagykövet jelentése a marosvásárhelyi hangulatról

Bukarest, 1984. november 12.

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége

Bukarest, 1984. november 12.

Tárgy: Marosvásárhelyi információk – Szigorúan titkos

243. /Szt/ 1984. [...]

Előadó: Hodicska Tibor

Több kapcsolatunk marosvásárhelyi tapasztalatai alapján jelentjük az alábbiakat.

A megyei pártbizottság élén a nyáron bekövetkezett változás negatív következményekkel járt a megye helyzetére nézve, s különösen áll ez megyei szempontból. Nicolae Vereş¹⁸ – aki most budapesti nagykövet – jól ismerte a megyét, esetenként kiállt a megye és a lakosság érdekeiért, nemzetiségi szempontból, ha nem is részesítette előnyben a magyarokat, de fel tudta mérni egy-egy elhamarkodott intézkedés káros következményeit, s lehetett vele beszélni. Az új vezető Ungur Ioan,¹⁹ volt Brassó megyei titkár, képességeiben és természetszerűen helyi ismeretekben nem veheti fel a versenyt elődjével. Emiatt magatartásában is merevebb, s megfigyelhető nála a központi utasítások és elvárások feltétel nélküli végrehajtása. A központi elvárások a korábbinál jobban előtérbe kerülnek a megye gazdasági életében. Ugyanez megfigyelhető például a lakossági ellátásban is. A központi alapokhoz való hozzájárulás, a helyi érdekektől függetlenül, többek között oda vezetett, hogy meg kellett szüntetni az eddig némi biztosítékot nyújtó húsjegyzendős rendszert.

Kapcsolataink nemzetiségpolitikai szempontból nézve úgy ítélik meg, hogy nem véletlenül került most gyengébb minőségű első titkár a megye élére, s ilyenformán ez nemcsak jelenségnek, hanem egy folyamat részének is tekinthető. Mostanában, amikor fokozatosan radikálisabbá, kevésbé toleránssá válik a nemzetiségi politika, egyrészt új emberekre, másrészt feltétel nélküli végrehajtókra van szükség.

A legtöbb változás nemzetiségi vonatkozásban következett be Ungur hivatalba lépése óta, bár az intézkedések egy része nyilvánvalóan nem közvetlenül az ő személyétől függött. Miután az utóbbi hónapokban a megyei első titkároknak közel a felét lecserélték, számos megyében következtek be további személyi változások. Maros megyében ez egyértelműen a román nemzetiségű vezetők növekedését vonta maga után. Említésre méltó, hogy most román elnöke van a megyei

---

18 Nicolae Vereş 1965-től 1968-ig a MMAT, majd 1968–1973 és 1978–1984 között Maros megye első titkára volt.

19 Ungur Ioan 1969-től 1984-ig Szeben, majd Brassó megyei első titkár volt. Maros megyei tisztségét 1988-ig töltötte be.

művelődési tanácsnak, és ugyancsak román a megyei propagandatitkár. Korábban vagy az egyik, vagy a másik poszton magyar nemzetiségű funkcionárius volt. Leváltották például a termelészövetkezetek megyei tanácsának magyar elnökét, egyidejűleg alelnököt csináltak belőle, a helyére román személy került. A Marosvásárhelyi Orvostudományi Egyetem történetében először fordult elő, hogy román rektort²⁰ neveztek ki az élére. Az orvosi egyetem végzős nemzetiségi hallgatóinak az idén a kinevezések elosztásakor egy másik változás okozott problémát. Először vezették be, hogy egy-egy egyetemhez bizonyos megyék tartoznak, s a végzősök csak ezekben helyezkedhetnek el. Az egyetemhez Maros, Hargita és Beszterce-Naszód megyén kívül Neamț és Bákó megye tartozik Moldvából. Az intézkedés hatása nemzetiségi szempontból kettős. Egyrészt a vásárhelyi magyar nemzetiségű végzetek egy része Moldvába kényszerül, másrészt a nem erdélyi egyetemekről csak a Bukarestből kikerülő magyar orvosoknak nyílt lehetőségük Kovászna megyébe kerülni.

Az is említésre méltó fejlemény, hogy a marosvásárhelyi hatóságok minden esetben komolyan eljárnak, ha tudomásukra jut az „István a király” c. lemez²¹ vagy magnókazetta birtoklása, ill. hallgatása. Ez nem egészen új keletű és nem is kimondottan vásárhelyi jelenség, de a tömeges tiltás – a határon történő behozástól a meghallgatásig – azok érdeklődését is felkeltette, akik például a szövegnek nem tulajdonítottak jelentőséget.

Távirati úton jelentettünk arról, hogy a közelmúltban betörték az *Új Élet* szerkesztőségébe, ahol Sütő András a főszerkesztő, majd egy más ügy kapcsán a Szekuritáté előállította Sütő fiát. A történetek figyelmeztetést jelentenek Sütő számára, de kapcsolataink nem is arra hívták fel a figyelmünket, hanem arról a kialakult légkörről beszélnek, amelyben például a betörést²² és felforgatást nemzetiségi intézményeknél elképzelhetőnek tartják egyszerű nacionalista indítatású cselekményként.

Barity Miklós nagykövet

MNL, KÜM TÜK, Románia, 1984. 121. doboz, 005838. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

20 Gheorghe Bancu 1984–89 között volt az OGYI rektora.

21 Az *István a király* c. rockopera zenéjét Szörényi Levente szerezte, szövegét Bródy János írta. Ősbemutatója 1983 augusztusában volt Budapesten. A magyar nemzet múltját tematizáló művet betiltották Romániában.

22 Az esetről és a feltételezett elkövetőkről lásd Sütő András korabeli naplóját.

31.

A magyar nagykövet jelentése a mangáliai tanácskozásról

Bukarest, 1984. május 7.

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége – Szigorúan titkos
141 /Szt/ 1984 – Bukarest, 1984. május 7. [...]

Tárgy: A mangáliai tanácskozás hatása a román kulturális életre

Előadó: Szócs Ferenc

Mint 134 /Szt/ 1983 sz. jelentésünkben jeleztük, 1983. augusztus 2-3-án ideológiai tanácskozásra került sor a tengerparti Mangálián. A mangáliai tanácskozás²³ szellemében azóta számos intézkedés született, melyek a kulturális intézmények működésének feltételeit kedvezőtlenül befolyásolták.

Mint 131-1/83 sz. jelentésünkben már jeleztük, a „mangáliai szellem” hatása leggyorsabban a rádió és a TV műsorpolitikájában jelentkezett. A káros külföldi hatások visszaszorításának címén tovább csökkent a külföldi adások (filmek, szórakoztató műsorok) száma, s helyükbe hazai produkciók vetítése, illetve olyan tíz-húszéves külföldi műsorok újrajátszása lépett, amelyek jól szolgálják az aktuális propaganda szempontokat (békeharc, nyugati munkanélküliség stb.) A direkt propagandaműsorok vetítése mellett tovább nőtt a román folklórműsorok száma is.

A filmgyártásban megszüntették az alkotók fix bérezését, s helyette – a globális akkord²⁴ szellemében – csak a kész produkciók után fizetnek. Ezzel egyidőben megszorították a forgatókönyvek cenzúrázási gyakorlatát, ami a filmművészek alkotói szabadságának további csonkításához vezetett. Olyan filmek elkészítését, melyek a jelenlegi állapotokat bíráló elemeket is tartalmaznak, nem engedélyezik. Az alkotók így gyakran válaszáig elkerülnek: vagy vállalják a propagandaszempontok elvtelen kiszolgálását, vagy jövedelem nélkül maradnak.

A színházi repertoárokban bevezették, hogy a bemutatott művek legalább 70%-a hazai termék legyen. A külföldi bemutatók is csak szerzői jogdíjmentes művek lehetnek, ami a román színházat elzárja a kortársi drámairodalomtól. Ezzel egyidőben lépések történtek a színházi önfinszírozás megteremtésére, amit a színházak csak az előadások számának növelésével, illetve a kiegészítő és adminisztratív személyzet radikális csökkentésével tudnak megoldani.

Az önfinszírozás elvárása kiterjed a zenei életre is. Több vidéki szimfonikus zenekart megszüntettek, máshol a zenekarok létszámának csökkentésére került

23 A tanácskozáson a főtárgy (a 'júliusi tézisek' szellemisége jegyében) azt kérte, hogy helyezték erősebb ideológiai kontroll alá a különböző művészeti irányzatokat, beleértve a filmgyártást és a színházakat.

24 Munkaközösségek számára akkoriban bevezetett fizetési rendszer.

sor. Az anyagi nehézségek áthidalása érdekében egyes vidéki zenekarok tagjai színvonalatlan alkalmi fellépésekre kényszerülnek.

134-2 /Szt/ 198. sz. jelentésünkben összefoglaltuk azokat az intézkedéseket, melyek a „mangáliai szellemben” a könyvkiadást érintik. A papírtakarékosságra hivatkozva mintegy 5%-os cím- és 10%-os példányszám-csökkentésre került sor. Ezzel egyidőben megszüntették az újrakiadás gyakorlatát, s lényegében – a közös könyvkiadási kontingenseket nem számolva – semmilyen valutát nem biztosítanak fordítói és szerzői jogdíjakra. Ugyanakkor 25%-kal, azaz 11 millió lejrel csökkentették a honoráriumok kifizetésére fordítható összeget is. A papírtakarékosság címén a korábbinál jóval kisebb példányszámokat engedélyeznek a Kriterion számára is, aminek következtében a kiadó 1984-ben nem lesz képes az 1983. évi magas nyereség biztosítására. A takarékosági szempontokra hivatkozva jelentős személyi leépítésre került sor a Politikai Könyvkiadónál, aminek áldozata lett a Nemzetiségi Szerkesztőség is. Az utóbbi időben fokozott nyomás nehezedik a könyvterjesztő hálózatra. A kulturális vezetés azt nehezményezi, hogy túl alacsony az eladott politikai művek száma, illetve nemzetiségi területen a román nyelvű könyveké.

31 /Szt/ 1984. sz. jelentésünkben összegeztük a „mangáliai szellemben” készülő oktatási reformelképzeléseket. Ezek megerősítik azt a strukturális változtatást, miszerint a gimnáziumok zömét leépítik, ipari szakközépiskolává szervezik át. Ez az intézkedés felmérhetetlen károkat okoz a nemzetiségi oktatásnak is, mivel a humán tárgyak háttérbe szorítása mellett általánossá teszi a román nyelven történő szakmai képzést. A felsőoktatásban a beiskolázási keretek nem változnak, de a korábbiaknál is jobban figyelnek a hét fónél kisebb csoportok beindításának megakadályozására. Ennek lett áldozata a kolozsvári egyetem több szakán a magyar tannyelvű csoport is. Csökkentik az egyetemi oktató kar létszámát, aminek következtében egyes szakokon az oktatók heti óraszama eléri a középiskolai tanárokét.

Az oktatás minden formájában erőfeszítések tapasztalhatók a gyakorlati munkára nevelés fokozására. A minőségi munka rovására megy a takarékoság különböző formáinak erőltetésére (hosszú téli és tavaszi szünet, télen 9 órai tanítási kezdet, vas-, papír-, üveg- és műanyaggyűjtő akciók szervezése stb.) tett kísérlet is.

A takarékosági intézkedések²⁵ a tudományos életet is sújtják. A külföldi utazási lehetőségeket csökkentették, a külföldi könyv és folyóirat rendeléseket a minimálisra korlátozták. A Társadalomtudományi Akadémiánál megkezdett leépítések várhatóan más, elsősorban humán tudományos területekre is átterjednek.

A „mangáliai szellem” és a takarékosági intézkedések bevezetése a román értelmiség körében fokozta az amúgy is rossz közérzetet. Mint 213 /Szt/ 83.sz. jelentésünkben jelentettük, az Írószövetség november 12-i tanácsülésén a román

---

25 Bővebben lásd a bevezető tanulmány gazdaságtörténeti fejezetét.

irodalom vezető egyéniségei emeltek szót az újabb intézkedésekkel szemben. A felszólalásokban a román kultúra hagyományos értékeinek és folyamatosságának a féltése, továbbá a román és az egyetemes kultúra közötti kapcsolatok megőrzésének a szándéka tükröződött. Szóvá tették az „adminisztratív gépezet” eluralkodását, a „pepecselő gyámkodás” jelentkezését. Elhangzott, hogy a kulturális életben „länchränjanizálódás”²⁶ és „antidemokratikus módszerek” tapasztalhatók, s olyan intézkedések születnek, amelyek eltérést jelentenek az RKP IX. Kongresszusának irányvonalától. Az írószövetségi tanácskozás óta eltelt időszakban ezek a hangok tovább erősödtek, amiben újabb jelenségek (C.V. Tudor antiszemita versei, a Kriterion körüli vizsgálat stb.) is szerepet játszanak.²⁷

Számos kísérlet figyelhető meg a „mangáliai szellem” népszerűsítésére. Erőfeszítések történtek a Megéneklünk, Románia fesztivál komplex politikai, ideológiai és kulturális jellegének biztosítására, népszerűsége fokozására. A tömegpropaganda folyamatosan napirenden tartja a maradi felfogások és vallásos nézetek elleni küzdelem kérdését, a hazafias nevelés, az új típusú ember kialakításának szempontjait és az idegen ideológiai befolyás elleni küzdelmet, miközben a marxizmus-leninizmusról alig beszél.

A tanácskozás óta eltelt féléves időszak alatt beigazolódott, hogy ezúttal egy konkrét következményekkel járó eseményre került sor. Azóta megfigyelhető a kulturális és ideológiai terület még „szorosabb” kézbevétele, az adminisztratív jellegű, központi utasításokra épülő gyakorlat további erősödése. A hasonló jellegű és többnyire konkrét következmények nélkül maradó tanácskozásoktól eltérően ez a tanácskozás azért sem maradt hatás nélkül, mivel a fokozódó ideológiai elvárásokat romló anyagi feltételek (pénzügyi megszorítások) kísérték. Az ideológiai tanácskozás jellege, az ún. mangáliai szellem és a takarékosági intézkedések így együtt és egymást felerősítve éreztetik hatásukat.

Barity Miklós nagykövet

MNL, KÜM TÜK, Románia, 1984, 124. doboz, 002987. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

---

26 Ion Länchränjan *Cuvânt despre Transilvania* munkája, amely gyakorlatilag megnyitotta az utat a román kulturális életben, a nyolcvanas években jelentkező magyarellenesség előtt.

27 1984-ben a pártszervek átfogó vizsgálatot tartottak a Kriterion Könyvkiadónál. – Corneliu Vadim Tudornak több antiszemita hangulatú verse és írása jelent meg a nyolcvanas évek közepén. Ezek ellen maga Moses Rosen főrabbi is tiltakozott, személyesen Ceaşescunál.

32.

**Névtelen levél az RKP vezetőségéhez, amely bemutatja
a románok helyzetét néhány erdélyi megyében**

Bukarest, 1984. október 19.

RKP KB Kancellária

Levelezési és Kihallgatási Osztály

Jegyzék

Vannak becslések, melyek szerint, néhány erdélyi megyében, a magyar népesség köreiben, olyan csoportosulások léteznek, amelyek azt híresztelik, hogy „A Romániában élő átlagember azt gondolja, hogy a mostani helyzet csak átmeneti... Erdély Magyarországhoz való csatolása” csupán idő kérdése.

Azt beszélik, hogy egyes Hargita és Kovászna megyei gazdasági egységekben, a párt- és termelési gyűléseken minden magyar nyelven folyik, a személyzeti osztályokon, vagy az egyes gazdasági ágazatokban csak magyarok dolgoznak; néhány intézményben az alkalmazás a magyar nyelv ismeretétől függ; a román nyelvű alkalmazottaknak, akiket ezekbe a megyékbe helyeztek ki, nem alakítanak ki megfelelő munkakörülményeket, azért hogy minél hamarabb elmenjenek a vidékről.

A kulturális rendezvények „csupán magyarul zajlanak... Elmondanak az elején egy szlogent... [sic] és ezek mögött Budapest kulturális politikáját folytatják”. Ezekbe a megyékbe sok magyar turista látogat, „akik mindenféle magyar eszméket tanítanak a helyi lakosságnak”. Egyes vélemények szerint az árucserre sem folyik igazságosan, a határnál.

Javaslat: a politikai-kulturális tevékenységek, a hazafias nevelés javítása, a hivatalos gyűlések csak románul történjenek, az iskolában magyar nyelvű oktatás csak elemi osztályokban legyen és induljanak újra falvakon a román nyelvű iskolák, amelyeket megszüntettek, a kevés diák miatt.

Kérjük, hogy intézkedjenek.

Osztályvezető

Másolat

Szám: 69.021

A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának Végrehajtó Politikai Bizottságához

Kérjük az alábbiakat bemutatni a Román Kommunista Párt Központi Bizottsága Végrehajtó Politikai Bizottságának egyik, Nicolae Ceaușescu, szeretett vezetőnk által irányított ülésén

Tisztelt elvtársak!

Nincs már semmilyen kétely afelől, hogy az erdélyi magyar irredenták egyre gyakoribb akciói, politikai, irredenta jellegűek. Például: Mihai Viteazul szobra

felrobbantására való kísérlet Szentgyörgyön, a magyar zászló kitűzése Marosvásárhelyen stb., de ezek csak a felszíni problémák.²⁸

Mindannyian feltesszük a kérdést, hogy miért nem csökkennek az irredenta megmozdulások Romániában, hanem éppen ellenkezőleg, nőnek. Több elemzés következtében, mi erdélyi románok, az alábbi következtetésre jutottunk. (Konkrét tények alapján.)

A romániai magyar irredenták taktikája, hogy a Magyar Autonóm Tartomány megszüntetése után, autonóm magyar megyéket létesítsenek. A magyaroknak a román törvények alapján nyújtott szabadságjogokat úgy magyarázzák a hétköznapi embereknek, mint valami politikai gyengeséget, így a hétköznapi magyar ember, még azok is, akik hűségesek voltak az országunkhoz, azt hiszik, hogy ez a mostani állapot csupán időleges és Erdély előbb utóbb Magyarországhoz fog tartozni.

A megyei pártbizottság 90%-a magyar, beleértve az első titkárt is. A bizottság székhelyén kizárólag magyarul beszélnek (a titkárnők, az aktivisták stb. mind magyarok). Ha bemész a hargitai vagy szentgyörgyi pártbizottság székhelyére és románul kérdezel valamit, úgy néznek rád, mintha külföldi lennél, nem értenek románul, nem válaszolnak stb.

Teljes gazdasági iparágak léteznek több megyében, amelyeket kizárólag magyarok vezetnek. Csupán egyetlen példa: Sepsiszentgyörgyön a kereskedelmi ágazat vezetői csak magyarok. A román iskolákat megszüntették, mivel nem jövedelmezőek (nem volt elegendő diáklétszám) és magyar iskolákat létesítettek.

A központi megyei párt- és állami szerveknél minden magyarul van feliratozva, majd utána románul, egyes vállalatnál csak magyar nyelven, az utcanevek magyarul szerepelnek, a vonatok menetrendjét Hargitán [értsd: Csíkszeredában] és Sepsiszentgyörgyön magyarul jelentik be, ha eszükbe jut, csak akkor mondják be románul is.

A gazdasági vállalatoknál, az alkalmazottak által aláírt munkaszerződésekben, például a gyergyói szövetgyárban, van egy kikötés, ami így hangzik: „megfogadom, hogy egy éven belül megtanulom a magyar nyelvet”. Egy év múlva, ha nem tanult meg a magyar nyelvet, munkaképtelennek könyvelnek el és elhagyhatod a gyárat. Ezt főleg a friss középiskolai és egyetemet végző diákokkal művelik, akiket a vállalat vezetősége nem utasíthat vissza, mert a kormány helyezte ki őket. A vállalat a magyar nyelv ismerete nélkül nem alkalmaz munkásokat. A káderosztályokon csak magyarok dolgoznak. Le lehet ellenőrizni, hogy egyetlen moldvai vagy havasalföldi végzős sem maradt magyar területeken, ahova kihelyezték őket,

---

28 1984. június 5-én délben a sepsiszentgyörgyi Mihai Viteazul téren bomba robbant, a szoborcsoport mellett. A szoborban nem sok kár keletkezett, egy ott játszó 12 éves kislány viszont életét vesztette. A robbantás körülményeire azóta sem derült fény. – Marosvásárhelyen a magyar (egyes vélekedések szerint: olasz) zászlót a régi városháza körülállványozott tornyára tüzték ki, melynek nyomán az államvédelmi hatóságok hosszas vizsgálatot folytattak; több természetjárót, hegymászót és potenciális elkövetőt hallgattak ki – azonban érdemi eredményre nem jutottak. Az esemény egyetlen következménye: menesztették a városi közüzemek magyar nemzetiségű igazgatóját.

annak ellenére, hogy szerettek volna itt megállapodni. A román végzősök addig maradnak, ameddig befejezik a szakmai gyakorlatukat, utána távoznak, mert a magyar munkások nem beszélnek velük románul, hátat fordítanak nekik stb. Nem teremtik meg nekik a megfelelő feltételeket, hideg fogadtatásban részesülnek azért, hogy hagyják el a területet.

Magyarországról rengeteg magyar állampolgár jön meglátogatni az országot, de valójában ezek különböző irredenta anyagot hoznak Magyarországról, a magyar lakosságot különféle magyar doktrínákkal fertőzik. Nem számít, hogy nyár van vagy tél, szép az idő, vagy csúnya, Magyarországról százasaival, ezresével jönnek a magyarok a területeinkre. Buszokkal, vonatokkal, vagy autókkal stb. jönnek, gyakrabban, mint amikor Erdély Magyarország fennhatósága alá tartozott. Ezt az akciót támogatja Budapest. Mivel sokan vannak, a határnál nem tudják őket ellenőrizni, sőt egyes híresztelések szerint a határainknál, megvannak a saját határőreik és tisztjeik, akik átengedik őket ellenőrzés nélkül.

A magyar nemzetközi vonatokon, amelyek az országunkon keresztül mennek át, titokban feketekereskedelem folyik pl.: coca-colával, limonádékkal, kávéval, csokoládéval stb. Egy üveg coca-colát 60 lejért árusítanak. A rendőrség nem tesz ellene semmit, miért?

A fenn bemutatottak és más problémák, amikről Önnek is tudomása van, Erdély egyes megyéinek majdnem a teljes elmagyarosodásához vezetett, a helyi vezetőségtől kezdődően, az iskoláig, a nyelv, a lakosság viselkedéséig stb. A romániai magyar közember elhitte, hogy a magyar uralom előbb-utóbb vissza fog térni Erdélybe. Ezek az emberek nem értik meg a mostani romániai helyzetet, a napi események és a magyar propaganda megvakítja őket. Higgyék el, hogy nem vagyunk a magyarság ellen, de nem tekinthetnek ránk idegenként és nem beszélhetünk tolmáccsal Romániában. Ha engedjük, hogy tovább haladjanak ezen az úton, rosszat teszünk nekik, mert eltávolítjuk őket a román néptől.

Figyelmükbe ajánljuk a következő intézkedéseket:

- A termelési gyűlések, a megyei bizottság pártgyűlései, a gyárakban stb. románul - az állam hivatalos nyelvén - folyjanak.

- A románok alkalmazásában szüntessenek meg mindenféle korlátozást.

- A főbb helyi szervek vezetői (bizottságok, tanácsok, igazgatók stb.) románok legyenek; tűnjenek el a magyar feliratok és hirdetések; az állomásokban a vonatokat ne magyar nyelven mondják be.

- Fektessenek hangsúlyt a román politikai-kulturális nevelésre, a mi nemzetünk hőseinek megismerésére és ne a magyarokéra, szervezzék át a kultúrházakat és a különböző kiadványokat.

- Csak negyedik osztályig tanuljanak magyar nyelven, a líceumot és egyetemet románul végezzék.

- A kölcsönösség elvét használják a Magyarországgal való kapcsolatokban, a turistacserében, a határellenőrző szervek jelenlétében ország területén, a helyi vonatok esetében stb.

- A Román Kommunista Párt környékbeli tagjainak szóljanak, hogy hirdessék Nicolae Ceaușescu elvtárs tanításait a nemzetünk és területünk egységéről, hogy kizárhassuk az irredentizmust az országból.

- Közvetítsenek érdekesebb TV-programokat, tegyék őket vonzóvá, hogy az egész ország kövesse őket, ne pedig a budapesti TV-adásokat nézzék²⁹ és rádióadásokat hallgassák.

Ezek a javaslataink a Román Kommunista Párt XIII. kongresszusára. Remélem, hogy nem tekintenek minket nacionalistáknak, ezt a fegyvert használják ellenünk, azért hogy teret nyerjenek. Nem tolerálhatjuk, hogy idegenek legyünk az országunkban és hogy felrúgjuk a román nép évszázados harcát.

ANR, fond CC al PCR Cancelarie, dos. 73/1984. 129–133. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

---

29 Székelyföldön - a földrajzi akadályok miatt - nem is tudták vételezni a Magyar TV adásait...

33.

**A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának
1985-re vonatkozó munkaterve**

Bukarest, 1985. január 23.

Románia Szocialista Köztársaság
A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Központi Tanácsa
Az RKP Központi Bizottságának
89/1985. febr. 14.

Munkaterv az 1985-ös évre

A Román Szocialista Köztársaságban működő Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa, a párt XII. kongresszusának irányelvei és Nicolae Ceaușescu elvtárs, a párt főtitkára, köztársasági elnök utasításai alapján a magyar dolgozók mozgósítására fogja összpontosítani a tevékenységét. Nagy figyelmet szentelünk a Nicolae Ceaușescu elvtárs által, 1984. december 27-én, a magyar és német dolgozók tanácsának plenáris ülésén elmondott irányelvek és utasítások gyakorlatba ültetésére.

Az 1985-ös gazdasági-társadalmi fejlesztési terv és az aktuális ötéves terv szellemében, a tanács tagjainak legfontosabb feladata az, hogy mindenki a saját munkahelyén, a pártszervek vezetése alatt arra törekedjen, hogy mozgósítsák és ösztönözzék a munkásokat, hogy kreatívak legyenek, a termelésben az energiát, nyersanyagot, a termelési eszközöket gazdaságosan használják föl, emeljék a termelés műszaki és minőségi szintjét, időben és jó minőségben megvalósítsák az exportra szánt termékek előállítását, növeljék a termelékenységet, a gazdasági hatékonyságot és növeljék az üzemek gazdasági-pénzügyi önigazgató képességét.

A tudományos kutatások és a technológiai fejlesztés terén tevékenykedő dolgozók minden erőfeszítést megtesznek annak érdekében, hogy az országunk többi tudásával együtt hozzájáruljanak az energetikai alapok és nyersanyagtermelés fejlesztéséhez, a termelés gépesítéséhez, automatizálásához és robotizálásához, a technika és minőség fejlesztéséhez, a román termékek versenyképességének növeléséhez és az 1985-ös tudományos kutatási program rendelkezéseinek megvalósításaihoz.

A tanács tagjai mozgósítani fogják a munkásokat a mezőgazdaságban is, hogy elérjük a kitűzött célokat, hogy rekordtermelést érjünk el, hogy 1985-ben 1200 kg gabona jusson egy főre. Ennek érdekében megerősítjük a rendet és a munkafegyelmet, betartjuk a megadott technológiai utasításokat, az új gazdasági-pénzügyi mechanizmus szellemében hatékonyan kezeljük az anyagi és pénzügyi eszközöket azért, hogy növekedhessenek a jövedelmek és csökkenjenek a kiadások.

A magyar tanügyi káderek minden erőfeszítést megtesznek annak érdekében, hogy a fiatalokat minél magasabb szintű nevelésben részesítsék azért, hogy

biztosítani lehessen minden szakterületen a jól felkészült, magas szintű forradalmi ismeretekkel, hazafiassággal és tudományos, technikai tudással rendelkező kádereket.

A tanács hozzájárul a párt politikai-nevelési tevékenységéhez, előtérbe helyezve a forradalmi, szocialista hazafiasságot, a haza, a nép, a párt és a nép történelmi múltja, a forradalmi megvalósítások iránti szeretetet, azt az elhatározást, hogy önfeláldozva dolgozzunk a párt és az állam bel- és külpolitikájának megvalósításáért, a szocialista Románia függetlensége és szuverenitása megvédéséért.

A tanács tagjai harcolni fognak mindenféle burzsoá, haladásellenes, misztikus, maradi felfogás és a reakciós, antikommunista körök ellen. A burzsoá propaganda elleni harcban hirdetni fogjuk szocialista államrendünk magasabbrendűségét, pártunk és államunk nemzetiségpolitikáját. Felvesszük a harcot minden olyan próbálkozás ellen, amely befeketíti, eltorzítja a romániai valóságot, mindenféle nacionalista, sovinszta megnyilvánulás ellen, amely gyengíti népünk egységét, harcolunk az imperializmus és a háború ellen, a belpolitikai vívmányokért és a nemzeti függetlenségért.

A tanács határozottan fellép a neofasiszta, bosszúálló, irredenta felfogások ellen, amelyek úgy tartják, hogy országunk nemzetiségi problémáit más ország pártjainak és kormányainak kell megoldaniuk és minden olyan próbálkozás ellen, amely kérdőre vonja az első és második világháború utáni határok jogosságát.

A tanács céljai között elsődleges szerepet játszik az, hogy a párt ideológiai programja visszatükröződjön az irodalomban, a művészetekben, a kultúrában, a sajtóban, a televízió- és rádióadásokban, a tömegtájékoztató mindenféle formájában.

Az MNMT aktívan részt vesz a Demokrácia és Szocialista Egység Frontja tevékenységeiben, a szervezet III. kongresszusának jó megszervezésében és határozatainak életbeléptetésében. A tanács tagjai aktívan részt fognak venni, a városi és községi szervek szintjén a Nagy Nemzetgyűlés megválasztásának előkészítésében és lebonyolításában. A tanács tagjai mindent megtesznek azért, hogy népszerűsítsék Nicolae Ceaușescu pártfőtitkár, Románia Szocialista Köztársaság elnökének nemzetközi szintű, a lefegyverzésre és a nukleáris fegyverek megsemmisítésére vonatkozó kezdeményezését, annak érdekében, hogy béke, megértés és együttműködés legyen a világ népei között.

A tanács együtt fog működni és konzultálni fog az RKP Központi Bizottságával azért, hogy hatékonyabban járuljon hozzá a párt és az állam határozatainak életbeléptetéséhez és aktívan részt vesz az RKP Központi Bizottságának ellenőrző, elemző tevékenységeiben. A tanács a pártorgánumokkal, valamint az állami, központi és helyi közösségi szervezetekkel együtt elemzi és oldja meg azokat a kérdéseket, amelyekkel az állampolgárok levélben vagy személyesen keresik meg.

1985-ben az MNMT a következő üléseket szervezi meg:

1) A tanács plenáris ülésének napirendje:

A magyar dolgozók részvétele a Megéneklünk, Románia fesztivál tömegrendezvényein, a Szocialista Kultúra és Nevelés Tanácsával való együttműködésben és a Propaganda, Sajtó és Rádió-Televízió Osztály támogatásával.

2) A Tanács büroülésének napirendje:

A Jelentést a Tanács plenáris ülésén véglegesítik és hagyják jóvá.

1985. jan. 23.

Gere Mihály elnök

ANR, fond CC al PCR Cancelarie, dos. 6/1985. 1-6. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása

34.

A magyar nagykövetség jelentése a romániai magyar értelmiségiek helyzetéről

Bukarest, 1985. július 2.

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége

169 /Szt/ 1985 Bukarest, 1985. júl. 2. [...] Szigorúan titkos

Tárgy: A romániai magyar értelmiség helyzete, politikai-ideológiai nézeteinek alakulása

Készítette: Szócs Ferenc

A romániai magyar értelmiség helyzetét, politikai és ideológiai nézeteinek alakulását befolyásolja az, hogy a romániai magyarság nem rendelkezik olyan szervvel, amelynek intézményes feladata lenne a nemzetiségi jogok képviselete. Hiányosak azok az intézmények is, amelyek a nemzetiségi tudat ápolásával foglalkoznának. A román politika a nemzetiségi kérdés végérvényes megoldását deklarálja, miközben a mesterséges asszimiláció feltételeit igyekszik megteremteni, s ezért a még létező nemzetiségi intézmények felszámolására vagy mozgásterének szűkítésére törekszik. A központi állami és pártapparátusban a nemzetiség a demográfiai arányoknál kisebb mértékben kap képviseletet, a hadsereg és az állambiztonság vezetői között nincs jelen.

Fazekas János nyugdíjazásával³⁰ a vezetésből kivált az utolsó olyan politikus, akinek tekintélye volt, s vállalta a nemzetiségi ügyek képviseletét.

A nemzetiségi ügyekkel érdemben foglalkozó politikai fórumok hiányában, továbbá a magyar nemzetiség „hivatásos” politikusainak háttérbe szorítása vagy halála következtében a nemzetiségi érdekképviselet és a nemzetiségi tudat ápolása kulturális kérdéssé vált. A romániai magyarság ügyeit ezért írók és történészek igyekeznek az állami pártszerveknél képviselni. „Politizálásuk” – mivel a közvetlen párbeszéd a vezetés és a romániai nemzetiségek között a hetvenes évek végén megszűnt – különféle beadványok szerkesztésében és kihallgatások kieszközlésében realizálódik. Véleményüket a demokratikus intézmények hiányában a kulturális lapokban közzétett publicisztikai írások segítségével próbálják népszerűsíteni.

Ez viszont a vezetést a nemzetiségi sajtó mozgásterének csökkentésére készítette (Kriterion elleni vizsgálat, *A Hét* és a *Korunk* főszerkesztőjének leváltása stb.) és a cenzúrázási gyakorlat további erősödéséhez vezetett. Ezért a romániai kétfélemillió magyar nemzetiség problémáinak törvényes kereten belül történő felvetése ma szinte lehetetlen.

A romániai magyarság körében – az erdélyi hagyományoknak megfelelően – termékeny és széleskörűen ismert az írók, irodalmárok és történészek munkássága. Ők képezik a „vezető értelmiség” fogalmát.

---

30 Fazekas János 1984-ben kényszerült visszavonulásra, elveszítve ezzel a pártban viselt funkcióit is.

Egyes tudományágakban (művészettörténet, régészet, szociológia, közgazdaságtan, pszichológia stb.) a nemzetiségnek intézmények és kiadványok hiányában nincs hangadója, más területeken (zene, néprajz stb.) a hozzáértő szakemberek száma és mozgásteret erősen csökken. A természet-, a műszaki és orvostudományok képviselői a szélesebb közvélemény előtt teljesen ismeretlenek, s így a nemzetiségi tudat ápolása szempontjából csak igen szűk körű hatást fejthetnek ki.

A „vezető értelmiség”, valamint a párt és állami apparátus nemzetiségi tagjai között úr tátong. Ez utóbbiak ma már nem az alkotó értelmiség köréből kerülnek ki, s funkciójukat féltve nagyobb részük nem vállalja a nemzetiségi ügyek kijárását. Kiválasztásuk esetén elsődleges szempont az anyanyelvű szintű román nyelvtudás, gyakran román a férj vagy a feleség. Nem ritka az sem, hogy – főleg vidéki – funkciókat magyarul rosszul beszélő, de magyar nevű káderekkel töltenek be. Az RKP XIII. kongresszusa után különösen felgyorsult ez a folyamat a megyei és municípiumi szervek, továbbá vállalatok és közintézmények élén.

A nacionalizmus térnyerésével egyidőben visszaesett a magyarországi szellemi termékek importja, s ezáltal csökkent a magyarországi valóság, az ideológiai és kulturális élet ismerete is. Az elszigeteltség érzésének fokozódása és a politikai információ-szegénység következtében tömegméreteket öltött a SzER³¹ magyar és román nyelvű adásainak a hallgatása és fokozódott a nyugati tömegtájékoztatói eszközök, valamint az emigrációs kiadványok iránti érdeklődés. A magyar értelmiség egy része az említett csatornákon keresztül rendszeresen kapcsolatba kerül a polgári demokráciát propagáló nézetekkel és a marxizmussal vitatkozó ideológiákkal. Ez egyeseknél a magyarországi nem marxista, sőt ellenzéki gondolkodók iránti rokonszenvet is kiváltja, a velük való személyi kapcsolat keresésére is ösztönöz.

A romániai magyar értelmiség a magyarságtudat ápolásakor nemcsak az anyaországra gondol, hanem tudatosan keresi a kapcsolatot az utódállamokban és az emigrációban élő magyarsággal is. Tartós személyes kapcsolatok léteznek a jugoszláviai és a szlovákiai magyarsággal, míg a kárpát-ukrajnai és a burgenlandi helyzetről kevés szó esik és az érintkezés is minimális. A szomszédos országok nemzetiségpolitikai lépései (az *Új Symposion* körüli bonyodalmak, Bori Imre Illyés Gyulát bíráló vitacikke, Duray-ügy, szlovákiai magyar nyelvű oktatás tervezett átalakítása, bulgáriai törökök helyzete stb.) nagy visszhangot váltottak ki, kritikus állásfoglalásra, a romániai sérelmekkel való összefüggések keresésére, egyeseknél a szocialista nemzetiségpolitika megkérdőjelezésére adtak ösztönzést.

A Magyarországon és határainkon kívül élő magyarok összetartozásának gondolata sokakat a nyugati magyar emigráció iránti érdeklődésre ösztönöz. Feltételezik, hogy a nemzetiségi sérelmek orvoslásában a vezető tőkés országok kormányai, a nyugati sajtó és közvélemény jelentős szerepet játszhatnak, s a magyar emigrációra ezért fontos közvetítő szerep hárulhat.

---

31 Szabad Európa Rádió.

A nyugati magyar emigráció és a romániai magyar nemzetiség kapcsolata elsősorban érzelmi alapokon nyugszik. A romániai magyarság örömmel vette tudomásul, hogy az utóbbi években fokozódott az emigráció érdeklődése a nemzetiségi sors iránt. A kapcsolatok alakulásában az emigránsok romániai turistaútjai, a nemzetiségi személyek nyugati látogatásai, a nyugati országokból – gyakran magyarországi közvetítéssel – érkező különböző küldemények (gyógyszer, könyv és sajtótermékek, utazáshoz szükséges valuta stb.) is fontos szerepet játszanak. Általában elismerik és örömmel nyugtázzák, hogy javult az anyaország és az emigráció kapcsolata.

Bilaterális külpolitikai lépéseink ismeretének hiánya vagy félreértése egyesekben azt a véleményt váltja ki, hogy a hivatalos magyar politika nem képviseli kellően, vagy nem vállalja a határainkon túli magyarság ügyeit. Bizonyos lépéseinket elismeréssel nyugtázzák, de a kétoldalú politikai érintkezéseket szkepszissel figyelik, a mai körülmények között nem hisznek azok eredményességében.

A romániai magyar értelmiség nézeteinek alakulásához hozzátartozik, hogy a Magyarországról alkotott vélemények sem mindig kellően megalapozottak, gyakran hiányos ismeretekre utalnak.

A romániai magyar értelmiség helyzetének és nézeteinek alakulása generációs különbségeket is takar. A magyar nemzetiség több évtizedes politikai gyakorlattal, mozgalmi múlttal, illegális tapasztalatokkal rendelkező tagjai továbbra is őrzik a szocializmusról kialakított pozitív képüket. Az ötvenes évek politikai küzdelmében számos képviselőjük erkölcsi hitele meggyengült, de érdemeik elismerésére utal a tevékenységüket ismertető publicisztika, a korábbi írásaik újrakiadása iránti igény, továbbá a még élő személyek birtokában lévő ismeretek és dokumentumok összegyűjtése, amivel több fiatal kutató foglalkozik. Ennek a generációnak a tagjai már nem töltönek be fontos hivatalt, az események alakulására már nincs befolyásuk.

A „nagy öregeket” követő generáció tagjai a háború utáni években, az újjáépítés lázában nagyon fiatalon kerültek funkcióba. Nézeteiket a munkás–paraszt származás és a fiatalkori hit féltése határozza meg. Keserűen vették tudomásul, hogy a román politikai gyakorlat elképzeléseiket nem váltotta be. A generáció egyes tagjain ma is felismerhető nyomot hagytak például a Szovjetunióban töltött egyetemi évek, ami azonban a külpolitikai fordulat következtében karrierjük alakulásában tehertétel, további egyéni sérelmek forrása lett. Ennél a generációnál jelentős taktikai érzék, higgadtság és felelősségtudat figyelhető meg. A szocializmust igénylik, a jelenlegi romániai politikai gyakorlatot azonban elutasítják. A nemzetiségi sérelmek melletti kiállást vállalják, amihez legtöbb esetben egy adott lap, kiadó vagy egyéb intézmény élén betöltött középszintű vezetői állás biztosít némi lehetőséget. Az utóbbi egy két évben a vezetés elsősorban ezeknek a személyeknek az eltávolítására törekszik. (Fontos lapok, folyóiratok főszerkesztőinek leváltása 1984 őszén, kihagyásuk az RKP KB-ból és a Magyar Nemzetiségi Dolgozók Tanácsából, illetve a megyei állami és pártszervekből stb.) A megürese-

dett helyeket vagy képzetlen és gyenge karakterű aktivistákkal töltik be, vagy üresen hagyják, aminek következtében számos intézménynél nincs kinevezett vezető.

A nemzetiségi tudat ápolása szempontjából kevesebbet tesz a negyven évesek nemzedéke. Politikai, ideológiai értelemben alapvetően közönyösek. A nemzetiségi sérelmeket ismerik, de a napi politikai gyakorlat miatt nem hisznek azok megoldásában. Magatartásukat a felelősségvállalás és a nyílt kiállás hiánya, rezignált hozzáállás jellemzi. Természetesen kivételek itt is előfordulnak. A generációra jellemző egzisztenciális gondok, az élet- és munkakörülmények féltése is óvatosságra inti őket.

Ennek a generációnak a tagjai adják *A Hét* új vezetőit, a Petőfi Ház igazgatóját, az *Előre*, a Rádió és Televízió magyar nyelvű szerkesztőségének törzsgárdáját, a Bukaresti Egyetem magyar oktatóit stb. A nemzetiségi közvélemény leginkább őket vádolja elvtelen karrierizmussal.

A hatvanas évek második felében jelentkező kulturális nyitás hatása ma is érződik a magyar nemzetiség fiatalabb generációjának műveltségén. Képviselői (pl. az ún. Echinox-nemzedék tagjai) a szépírói vagy a tudományos kutatói munkában már jelentős eredményeket értek el. A hetvenes évek elejének kultúrpolitikai fordulata, a román szellemi élet újabb bezárkózása körükben dezilluzionizmust váltott ki, s a hivatalos politikával és a közügyekkel szembeni ellenszenvet eredményezett. Tudomásul kellett venniük azt is, hogy a román értelmiség fiatalabb generációi körében – a korábbi hagyományoktól eltérően – csökkenő az érdeklődés a magyar kultúra és az együttélés kérdései iránt.

Rossz közérzetet vált ki körükben az életkori sajátosság is, hogy vezető állásba egy-két évtizeden belül nem kerülhetnek. A román nacionalizmus erősödése fokozta a magyarságtudat ápolására való hajlamot. A nemzetiségi ügyekkel szembeni tehetetlenség érzése legradikálisabb tagjaikat illegális módszerek alkalmazására is készíti (*Ellenpontok*³²).

Barity Miklós nagykövet

NNL, KÜM TÜK, Románia, 1985. 125. doboz 003757. Gépelt magyar nyelvű dokumentum másolata.

---

32 Utalás a Nagyváradon szerkesztett szamizdat kiadványra.

35.

A magyar nagykövetség jelentése a székelyföldi viszonyokról

Bukarest, 1985. november 12.

245 /Szt/ 1985 Szigorúan titkos [...]

Bukarest, 1985. november 12.

Tárgy: Látogatás Kovászna és Hargita megyében

Készítette: Szócs Ferenc

Nagykövetségünk kulturális attaséja 1985. november 7-10-én búcsulátogatást tett Hargita és Kovászna megyében, melynek keretében legfontosabb kapcsolatainak bemutatta utódját, Dékány András elvtársat. A látogatás keretében munkatársaink Sepsiszentgyörgyön, Kovásznán, Baróton, Csíkszeredában és Szárhegyen jártak, alkalmuk volt számos helyi vezető értelmiségivel, újságírókkal, írókkal, képzőművészekkel találkozni.

A Kovászna és Hargita megyei beszélgetések során feltűnően sok szó esett a közlő térről. Az említett városokban a kemény tél ellenére tavaly viszonylag jó volt a fűtés és az ellátás, idén a lakosság körében mégis nagyfokú félelem tapasztalható. Már most mindennapos a fűtés-, az áram- és vízszolgáltatás néhány órás kikapcsolása, de – mint kapcsolataink elmondták – az energiaszektorban bevezetett katonai irányítás kedvező változást hozott abban az értelemben, hogy a kikapcsolások a nagyvárosokban azóta előre bejelentett fix időpontok szerint történnek. A falvakban és a kisvárosokban az áramszünetek hosszabbak, s továbbra sem jelentik be előre. A falvakon a szén- és fautalványok kiállítását a mezőgazdasági beszolgáltatások teljesítésétől teszik függővé, aminek következtében terjed a tüzelőlopás. A tavalyi télhez képest romlott az alapvető élelmiszerekkel történő ellátás is; a kenyér, a tejtermékek és a tojás rendszeresen a hiánycikkek listáján szerepel. Az ellátási zavarok miatt mind nagyobb szerephez jut a fekete piac, szaporodnak a fekete vágások.

Kovászna és Hargita megye lakosságának hangulata a nemzetiségpolitikai intézkedések hatására is romlik. Mindkét megyében folytatódik a magyar nemzetiségű munkahelyi vezetők leváltása és románokkal történő helyettesítése, ilyen változás történt a látogatást megelőző héten egyszerre három csíkszeredai üzem élén.

Dali Sándor, a Sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Színház új igazgatója utasítást kapott, hogy 1986 őszén be kell indítani a színház román tagozatát. A döntés értelmében ez a tagozat népszínház jelleggel, amatőr művészekkel jön létre, s esztrád jellegre profilírozódik. Ezt követően a két tagozatú színház kapcsolatba lép a bukaresti Giulești Színházzal, s annak utazó társulata fogja biztosítani Sepsiszentgyörgyön a román nyelvű drámai előadásokat. Az egyelőre nem világos,

hogy ily módon a sepsiszentgyörgyiek számára is lesz-e lehetőség bukaresti vendégszereplésre.

A magyarlakta területeken általános beszédtema a magyar nyelvű iskolahálózat visszafejlesztése. A tanfelügyelők között, illetve a megyei irányító apparátusban magyar szakember – ezekben a ma is döntően magyar lakta megyékben – alig maradt. A vegyes iskolákban több magyar nemzetiségű igazgatót románnal váltottak fel, s az újonnan kihelyezett pedagógusok között is megnőtt a román anyanyelvűek száma. A lakosság mindezeket érdemi tiltakozás nélkül veszi tudomásul.

Munkatársainkat Sepsiszentgyörgyön és Kovásznán az állambiztonsági szervek nagy erővel és elrettentő céllal követték. Előfordult, hogy egyszerre három gépkocsi követte a mozgásukat, rendszeresen a nagykövetségi gépkocsi közelében parkoltak le. A civil ruhás rendőrök a találkozók színhelyére kísérték munkatársainkat, a lépcsőházakba is bementek, illetve végig az épületek előtt tartózkodtak. A későbbiekben meglátogatott városokban az állambiztonsági szervek jelenléte már nem volt észlelhető.

Szűts Pál nagykövet

MNL, KÜM TŰK, Románia 1985, 125. doboz, 005285. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

36.

Nicolae Ceaușescu hozzászólása az RKB KB ülésén a magyarországi helyzetről és a nemzetiségi kérdéstről

Bukarest, 1987. február 25.

Az RKP Központi Bizottsága – Kancellária

Kivonat az RKP KB Végrehajtó Politikai Bizottsága Állandó Búrója üléséről (1987. február 25.)

Az ülésen Nicolae Ceaușescu elvtárs, a Román Kommunista Párt első titkára elnökölt.

A következő elvtársak vettek részt: Constantin Dăscălescu, Manea Mănescu, Gheorghe Rădulescu, Emil Bobu.

A következő elvtársakat hívták meg: Ioan Totu, Ion Stoian, Silviu Curticeanu, Cornel Pacoste, Nicolae Mihalache, Barbu Petrescu.

Nicolae Ceaușescu elvtárs: A következő problémák vannak napirenden:

Elsősorban egy gazdasági probléma a KGST-vel kapcsolatban. A szovjetek elküldték a KGST statútumának módosításával kapcsolatos javaslataikat. Egyes javaslatok tulajdonképpen a régi indítványok megismétlése, más javaslatok szintén régiek, új formában tálalva, de lényegében ugyanazt jelentik. Azt ajánlom az Állandó Búrónak: hozzunk létre egy csoportot, amely láttatja ezeket a javaslatokat és mutassa be a valós helyzetet. ... Csakis egy ilyen út felelne meg a világ érdekeinek, a szocialista országoknak és magának a Szovjetunióknak is, és növelné a szocializmus tekintélyét a világon! Ebben a szellemiségben készüljön el a jegyzet, amelyet Ion Stoian elvtárs küldjön el Tyazselnikov szovjet nagykövetnek.

Ion Stoian elvtárs: Megértettem.

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Néhány Magyarországon történő, az országunkat és kisebbségeinket érintő tevékenységgel kapcsolatosan. Ismeretes, hogy megjelent egy három kötetes könyv Erdély történetéről, amely olyan részeket tartalmaz, amit nem fogadhatunk el.³³ Hivatalos személyek, általában a Központi Bizottság titkárai, felszólaltak különböző rendezvényeken és rágalmozó kijelentésekkel illették országunkat, beleértve az úgynevezett nehézségeket is, amelyekkel úgy mond Románia küszködik.

Össze kell állítaniuk egy jegyzőkönyvet – pártvonalon – és kérni fogjuk, hogy vessenek véget az ilyen jellegű megnyilvánulásainknak. Ezen kívül tervezzük, hogy indítványozzunk egy találkozót a két ország pártküldöttsége között, illetve a Központi Bizottságok titkárai között. Stoian elvtárs olvassa fel a jegyzetét.

Ion Stoian elvtárs (felolvassa a jegyzetét)

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Elfogadjuk a jelentést, de még van három javítási való. Az utóbbi időben a magyarországi pártvezetőség tagjai és más politikai

33 Az Erdély története c. háromkötetes munka 1986 végén jelent meg, az MTA kiadásában.

személyiségek – a Központi Bizottság titkára, a kulturális ügyekért felelős miniszter, a külügyminiszter-helyettes – interjút adtak a sajtónak, a rádiónak és televíziónak, amelyben a romániai nemzetiségek helyzetét és az országunk állampolgárai jogegyenlőségének biztosítását elferdítve mutatják be. Egyes nyilatkozatokban, mint például a kulturális miniszterében, Románia általános helyzetéről tesznek befeketítő kijelentéseket, hangoztatva, hogy Romániában romlott a helyzet, hogy Erdély az ország többi részével együtt szenved, a rossz gazdasági állapotok miatt. Különböző kiadványokban, főleg a magyarországi tömegtájékoztató eszközökben és a nemzetközi szervezeteknél, hivatalos személyek olyan anyagokat mutatnak be, amelyek elferdítik az országunk valós helyzetét, a népünk megvalósításait a szocializmus építésében, amelyeknek az a célja, hogy félretájékoztassák a magyarországi és a nemzetközi közvéleményt. A kisebbségek helyzetére hivatkoznak, pedig elismerik, hogy ez a probléma kizárólag a román állam hatáskörébe tartozik, Románia belügye, de továbbra is olyan történelmi munkákat jelentetnek meg, amelyek a történelmi valóságot elferdítik, és újra kiadnak olyan reakciós munkákat, amelyek Horthy fasiszta rendszeréből erednek. A magyarországi hivatalos személyek részéről érkező ilyen kijelentések, valamint ilyen jellegű könyvek és anyagok kiadása teljesen érthetetlen, felháborodást és értetlenséget kelt országunkban. Ezek olyan hazugságokat és hamisításokat tartalmaznak, amelyeket még a legimperialistább körök sem adnak ki, éppen a román nép által elért eredményeknek köszönhetően, amelyeket a nemzetiségi problémák megoldása, a munkások jogegyenlősége és szabadsága biztosításának terén értek el, nemzetiségtől függetlenül.

Azt gondoljuk, hogy az ilyen jellegű kijelentések és interjúk terjesztése egyes politikai személyiségek részéről, valamint a rágalmazó jellegű történelmi munkák megjelentetése megengedhetetlen és a szocialista Románia, valamint az RKP ellen irányuló befeketítő kampány részei. Mindez ellentmond a szocialista országok közötti kapcsolatok törvényeivel és elveivel, a Magyarország és Románia közötti baráti szerződés előírásaival, Magyarország és Románia KGST- és Varsói Szerződés-tagságával.

Más országok politikusai, beleértve a nagyköveteket is, kérdéseket tesznek fel és nem értik, hogy mi történik a két ország közötti kapcsolattal. Kifejezték, hogy különböző magyarországi személyiségek által tett, Romániára vonatkozó befeketítő kijelentések ellentétben állnak a Helsinkiben aláírt záróokmány tartalmával.

A Magyar Szocialista Munkáspárthoz és a Magyar Népköztársaság kormányához fordulunk azzal a felhívással, hogy szüntessék be az ilyen jellegű anyagok publikálását és nyilvánosan ítélik el a Romániával és politikájával szembeni becsmérlő kijelentéseket. Abban az esetben, ha folytatják az ilyen jellegű anyagok publikálását és terjesztését, kénytelenek vagyunk nyilvánosan elítélni ezeket a megnyilvánulásokat és a felelősség a magyar félre hárul.

A Román Kommunista Párt és az RSzK kormánya mindig a Románia és Magyarország közötti kapcsolatok fejlesztésére törekedett, tiszteletben tartva a

nemzeti függetlenség és szuverenitás elveit, a belügyeket, valamint a Románia és Magyarország közötti barátság, kölcsönös együttműködés és támogatás jegyében aláírt szerződésben és más dokumentumokban szereplő pontokat. Közösen kell az országaink közötti kapcsolatok fejlődésére törekednünk. A párt és az állami vezetőség meggyőződését fejezi ki arról, hogy a magyar párt és állami vezetőség megérti a helyzet súlyosságát és lépéseket tesz a Romániára és a politikájára irányuló mindenféle barátságtalan megnyilvánulás és rágalmozás megszüntetésére, mert az a népeink érdeke, hogy a belső ügyekbe való beavatkozás nélkül fejlődjön az országaink közötti kapcsolat, tiszteletben tartva a függetlenséget, szuverenitást és mindkét párt és állam azon jogát, hogy a saját problémáit megoldja.

A romániai párt- és állami vezetés szükségesnek tart egy találkozót a Központi Bizottság titkárainak küldötteivel, hogy megtárgyalhassák ezen problémákat és megoldást találjanak arra, hogy megelőzzék és kiküszöböljék ezeket, a két párt, ország és nép közötti barátság és együttműködés normális fejlődése érdekében.

ANR, fond CC al PCR Cancelarie, dos. 12/1987. 7., 42–45 f. Gépelt román nyelvű jegyzőkönyv magyar fordítása.

37.

**Feljegyzés a Hargita megyei negatív mezőgazdasági
eredmények megvitatásáról Nicolae Ceaușescu jelenlétében**

Bukarest, 1987. december 3.

Az RKP Központi Bizottsága Kancellária

2432 - 1987. 12. 18.

A Titkárság ülésének 13. számú jegyzőkönyve, 1987. december 3.

Az ülésen Nicolae Ceaușescu elvtárs, a Román Kommunista Párt főtitkára elnökölt.

A következő elvtársak vettek részt: Radu Bălan, Vasile Bărbulescu, Emil Bobu, Silviu Curticeanu, Constantin Mitea, Gheorghe Tănase.

A következő elvtársak voltak hivatalosak: Gheorghe David, Cornel Pacoste és a Hargita megyei Bizottság Titkárságának tagjai.

Az ülés 11,20-kor kezdődött és 13,30 órakor fejeződött be.

Napirenden:

A Hargita megyei mezőgazdaság negatív munkakörülményeinek megvitatása. Az RKP Központi Bizottságának Titkársága megvitatta a párt határozatainak és az ország törvényeinek súlyos megszegéseit, amelyeket Hargita megyében a mezőgazdasági munkálatok során követtek el. A párt Központi Bizottságának Titkársága hangsúlyosan bírálta a Hargita megyei pártbizottság titkárságának mezőgazdasági osztályát, amiért az nem szervezte meg alaposabban a mezőgazdasági tevékenységet, nem mozgósította kellőképpen az emberi és anyagi erőket annak érdekében, hogy időben és jó körülmények között végezzék el a mezőgazdasági munkákat, nem követték kellőképpen a meghatározott technológiát, nem erősítették meg a rendet, a fegyelmet és a felelősségtudatot a megtervezett célok elérése érdekében.

A jogszabályt és a rendelkezéseket megszegve a Hargita Megyei Bizottság első titkára, a megyei mezőgazdasági osztály igazgatója elrendelte és engedélyezte, hogy levágják és learassák a kukoricát a bevetett területnek 70%-án, mielőtt az megérett volna, súlyos károkat okozva az állami alapban és a termelők ellátásában.

A burgonya begyűjtésekor sem intézkedtek megfelelőképpen a veszteségek és a pazarlás kiküszöbölése érdekében, ezért nem sikerült elérni a tervezett termés-mennyiséget. Ugyanakkor a lentermés is gyenge volt, a lehetőségek és becsült adatok alatti; valamint az állattenyésztési ágazatban is nagy elmaradások vannak. Az állattenyésztésben nem valósították meg a terveket és az állami alapba se szállították le az előírt mennyiséget. A Párt Központi Bizottságának Titkársága úgy értékeli, hogy ebben az évben a Hargita megyei mezőgazdaságban 1986-hoz viszonyítva visszaesés történt, a termelés csökkent ebben az évben.

Az RKP Központi Bizottságának Titkársága úgy értékelte, hogy a hiányosságok nagy részéért a Hargita Megyei Bizottság Titkárságának mezőgazdasági osztálya

a felelős. Nem szervezte meg kellőképpen a mezőgazdasági terv megvalósításához szükséges munkát, nem ellenőrizte rendszeresen és szigorúan a munkát, nem dolgozott ki megfelelő munkamódszert a mezőgazdasági egységeknek, nem tették meg a szükséges lépéseket a hiányok kezelésében, a fegyelem megtartásáért, és nem kezelték megfelelően a párt és törvényhatározatok megszegését sem. Nem végeztek megfelelő politikai-szervezési tevékenységet a falusi emberek kiképzése érdekében. Ez szükséges lett volna ahhoz, hogy a mezőgazdasági munkákat jó minőségben és időben elvégezzék. A megyei lap, ahelyett, hogy bírálta volna a rossz munkakörülményeket és állapotokat, megpróbálta védelmébe venni azokat, akik felelősek az előállt helyzetért.

A tárgyalások során az első titkár és a megyei pártbizottság titkárságának tagjai önkritikát gyakoroltak és beismerték, hogy hibásan jártak el és megszegték a párt törvényeit és határozatait. Elismerték, hogy jogosak a kritikák és a megfelelő intézkedések és megfogadták, hogy javítani fognak a munkájuk minőségén és felelni fognak azért, hogy teljesítsék az elkövetkezendőkben a kötelességeiket.

Az elemzések után, az RKP Központi Bizottságának Titkársága, az alábbi következtetéseket vonta le:

- A titkárságot, valamint az RKP Hargita Megyei Bizottságot figyelmeztették, hogy a mezőgazdasági munkálatokban megszegték a párt határozatait és az ország törvényeit.

- Különösen Aurel Costea első titkárt, Csiki Aurel mezőgazdasági ügyekért felelős titkárt és Ladó Lászlót a mezőgazdasági igazgatóság főigazgatóját vonták felelősségre, amiért Hargita megyében megszegték a törvényeket és a mezőgazdaságban rossz munkakörülményeket tartottak fenn.

- Váli Józsefet, a *Hargita* nevű újság szerkesztőjét távolítsák el tisztségéből és vonják felelősségre, amiért ahelyett, hogy cikkeivel hozzájárult volna az emberek mozgósításához, a termékek időben való begyűjtéséhez, épp ellenkezőleg: ellenséges hangulatot keltett.

- 1988 júniusáig az RKP Hargita Megyei Bizottsága tegye pontra az összes mezőgazdasági egységet, tegyen politikai és szervezési intézkedéseket a mezőgazdasági és a többi egység helyzetének javítására, tökéletesítse munkamódszereket, és a határidő lejárta után az RKP Központi Bizottsága Titkárságához nyújtson be egy jelentést az intézkedésekről, a problémák megoldásának módozatairól és az elért eredményekről.

- A jelen határozat alapján, a Hargita megyei bizottság büroja folytasson tárgyalásokat a pártszervezetekkel, a megyei dolgozók közgyűlésein, vitassák meg a munkahelyi hiányosságokat és határozottan lépjenek fel ezek kiküszöböléséért, az összes tevékenység javítása érdekében.

- E határozatot vitassák meg a párt megyei bizottságainak büroiban, a falvak összes pártorgánumban és pártszervezetekben és vonják le a megfelelő következtetéseket az ipari, mezőgazdasági tevékenységek fejlesztése érdekében és gazdasági-társadalmi élet összes területén.

A Hargita megyei Bizottság tagjai

Costea Aurel - a megyei pártbizottság első titkára

Pop Grigore Vasile - szervezési ügyekkel foglalkozó titkár

Brisec Ecaterina - propaganda ügyekkel foglalkozó titkár

Bedő Elisabeta - szociális ügyekkel foglalkozó titkár

Csíki Aurel - mezőgazdasági ügyekkel foglalkozó titkár

Vasiu Gheorghe - gazdasági ügyekkel foglalkozó titkár

Fejes Gyula - alelnök

Ladó László - mezőgazdasági ügyekkel foglalkozó osztály igazgatója

1987. december 3.

ANR, fond Cancelarie, dos. 74/1987. 1-4. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

38.

Kivonatok Nicolae Ceaușescunak a nemzetiségi kérdésre vonatkozó beszédeiből

Bukarest, 1984–1988

Amiként azt az előttem felszólalók és magam is említettem – a nemzetiségi kérdés megoldódott országunkban, és mindenféle félrevezetési próbálkozás csupán azt eredményezi, hogy félretájékoztatják az embereket és a népeket, hogy megrontsák a kapcsolatokat a népek és az országok között. El kell háritanunk mindenfajta próbálkozást az idegen reakciós körök részéről, mindenféle beavatkozást a belügyeinkbe, amelyek eltorzítják, hamisítják a romániai valóságot... Sajnos, egyes emberek áldozatul esnek az ilyen reakciós körök tevékenységének. Vannak olyanok, akik engedik magukat befolyásolni, és azt hiszik, hogy egy ország nemzetiségi problémájával más ország pártja vagy kormánya kell foglalkozzon. Ezeknek az elméleteknek semmi közük sincs a marxista-leninista forradalmi felfogáshoz, ezek idegen elméletek, ezek a legreakciósabb körök elméletei, olyan köröké, amelyek be akarnak avatkozni más népek dolgaiba, akik akadályozni akarják a haladást, vagy nehezíteni szeretnék egyik vagy másik nép fejlődését.

(A Magyar és Német Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának ülésén elhangzott beszéd. 1984. december 27.)

Magyarországi barátainknak meg kell érteniük – különben a többi országnak is –, hogy a romániai problémákat a párt, a kormány, a demokratikus szervek, a román nép oldja meg. A tudományos szocializmus és a marxista-leninista alapelvek szerint mindenkinek harcolnia kell, elsősorban a sovinizmus ellen és semmi esetre se bátorítsa a sovén megnyilvánulásokat. Mindez nemcsak a szocialista elveknek felel meg, hanem a humánus és az államok közötti jó szomszédság elvének is. Kétségtávol, különböző módon lehet megoldani a problémákat. Többször beszéltünk erről és mindig fenntartottuk ezt az álláspontot akkor is, amikor a szomszédaink azt hangoztatták, hogy eltérünk a valós szocializmustól. Mi mindig a saját valóságunkból indultunk ki, ezt akartuk megérteni és erre alkalmaztuk az elveinket. És lehet, hogy nem értettük meg őket a legjobban. Ha jobban megértjük ezeket a problémákat, lehet, hogy jobb következtetéseket fogunk levonni. Sose kértük senkitől, hogy egyetértsen velünk, hogy minket másoljon és kövessen, de az is világos, hogy nem fogadjuk el azt, hogy bárki is a mindentudó szerepében tetszelegjen és, hogy ebben vagy abban a kérdésben tanácsokat adjon nekünk.

(A Dolgozók Országos Tanácsa plenáris ülésén elhangzott beszéd. 1988. február 5.)

Nekünk is van véleményünk arról, hogy mi történik a világban, a különböző országokban, beleértve Magyarországot is. De nem gondoljuk, hogy ezekbe bele kellene avatkozzunk. Főleg azt nem tudjuk megengedni, hogy a magyar parlamentben úgy nyilatkozzanak, hogy Magyarország politikája az, hogy minden olyan, más országban élő állampolgáráért felelősséget vállalnak, akinek bármilyen távoli ősei magyarok voltak, hogy ezek a magyar nemzethez tartozzanak és, hogy Magyarország irányítja a tevékenységüket. Ez a nemzetközi jogtól távol álló felfogás, amit még Horthy sem mert megfogalmazni... A román állampolgárok ügyeivel – függetlenül, hogy milyen eredetűek a szüleik – pártunk és államunk foglalkozik. Különbösen is, gyakorlatilag nagyon nehéz azonosítani, hogy mi történt évszázadokkal ezelőtt... Minden, ami Romániában megvalósult, a közös munka eredménye, és mindenki, aki Romániában él egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel rendelkező román állampolgár. Senki kívülállónak nincs joga követelni, hogy egyik vagy másik román állampolgárságú csoportról gondoskodhasson. A hazánk állampolgáraitól államunk és pártunk vezetősége, a társadalmunk, a népünk gondoskodik, demokratikus szellemben dönt a fejlődéséről, a szocialista és kommunista jövőjéről.

(A Szocialista Demokrácia Egységfrontja Országos Tanácsának plenáris ülésén elhangzott beszéd. 1988. június 28.)

Biztosítani szeretném a Központi Bizottság plenáris ülését, a népet, hogy mindent megteszünk a két párt és a Román Szocialista Köztársaság és a Magyar Népköztársaság közötti kapcsolat fejlődéséért, a két nép érdekében, a szocializmus és a béke ügyében, de határozottan visszautasítunk mindenféle olyan próbálkozást, amivel be akarnak avatkozni a belügyeinkbe. A szocializmus építésének problémáit, Románia problémáit megoldjuk mi, a néppel együtt és a népért, a munkásforradalom szellemében és semmilyen formában nem engedjük meg senkinek, hogy beavatkozzon a belügyeinkbe.

(Az RKP Központi Bizottsága plenáris ülésén elhangzott beszéd. 1988. június 28.)

Abból a tényből indultunk és indulunk ki, hogy egy ország gazdasági, kulturális és társadalmi problémáit az adott ország pártja és kormánya oldja meg. A problémák megoldásának módja és hatékonysága függ a szocializmus építésének fejlettségétől és attól, hogy az adott párt mekkora hitelességnek örvend egy adott nép körében. Azt, hogy egy párt mennyire jó vagy sem, a nép dönti el úgy, hogy mennyire sikerül elnyerni a bizalmát.

(Részlet Nicolae Ceaușescu elvtársnak az aradi román–magyar munkaiülés utáni elhangzott nyilatkozatából. 1988. augusztus 28.)

Aktívan együtt szeretnénk működni a szocialista országokkal, tapasztalatcserékben szeretnénk részt venni. De mindegyik párt, tehát a mi pártunk és az országunk is, önállóan és függetlenül dönti el a szocializmus építésének módját.

Nem engedjük meg senkinek, és határozottan visszautasítunk mindenkit, aki leckét akar adni nekünk és a szocializmus építése egyedüli ismerőjének adja ki magát. Ezt mindenki a saját otthonában bizonyítsa be, a saját népe előtt! A szocializmus és a szocializmus ügye általában így kell hogy működjön minden országban!

(Nicolae Ceaușescu elvtárs beszéde a mezőgazdasági kérdésekről szóló megbeszélésen. 1988. szeptember 1.)

Tapasztalatcsere-pártiak vagyunk, de határozottan ellenezzük a belügyekbe való bármiféle beavatkozást. Nem fogadtuk el ezt semmilyen körülmények között és nem is fogjuk elfogadni sem ma, sem máskor! Románia problémáit, a szocializmus fejlődését a román nép oldja meg egységesen, a vezető ereje, a Román Kommunista Párt által. A problémák másfajta megközelítése, a valóság bármiféle meghamisítása és ennek a torzításnak a nemzetközi fórumok elé terjesztése a magyar és a román nép érdekeinek nem felel meg.

(A Magyar és Német Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának közös plenáris ülésén elhangzott beszéd. 1987. február 27.)

Többször említettem, hogy Románia demokratikus módon megoldotta a haza összes állampolgára számára a teljes jogegyenlőség biztosítását, nemzetiségtől függetlenül. Románia egy egységes nemzetállam. A román nép kialakulása már legalább 2000 évvel ezelőtt elkezdődött. A történelem folyamán egy adott korszakban ide más nemzetiségek is letelepedtek, főleg magyarok, németek, de mások is. A történelmi igazságosság kedvéért meg kell említeni, hogy egy időben Erdélyben – az osztrák–magyar uralom idején – a román eredetű állampolgárokat arra kényszerítették, hogy feladják a nemzetiségüket... Mi úgy gondoltuk és gondoljuk, hogy az emberek nemzetiség szerinti felosztása a kapitalista reakciós köröket szolgálta, akik el akarták nyomni a népeket, hogy így biztosítsák uralmukat. Ezt művelik ma is. Ebből kiindulva, az ország alkotmányában és a gyakorlatban is, biztosítottuk a gazdasági-társadalmi fejlődés lehetőségeit, amelyekről beszéltem, megteremtettük az anyagi alapot ahhoz, hogy az összes állampolgár élvezhesse ezeket a jogokat. ... Nem mondhatja senki Romániában, hogy a származása miatt csökkenne annak a lehetősége, hogy egy adott szakterületen dolgozhasson vagy hogy korlátozzák a jövedelmét. Szintén nem mondhatja azt senki, hogy nem biztosítjuk az anyanyelven való tanulás lehetőségét mindazoknak, akik ezt szeretnék. ... A történelmi fejlődés körülményei, de az idegen elnyomás következtében is, hazánk területén több nemzetiség él együtt. Ezért Románia területén különböző nemzetiségű román állampolgárok élnek, persze románok is, de magyar, német és más nemzetiségű állampolgárok is. Pártunk mindig harcolt a nemzeti diszkrimináció ellen és a hazánk fiai közötti teljes jogegyenlőségért. A szocializmus véglegesen megoldotta a hazánk fiai közötti jogegyenlőséget, a nemzeti hovatartozástól függetlenül. Románia minden állampolgára, nemzeti hovatartozásától függetlenül, egyenlő jogokkal rendelkező állam-

polgár, de ugyanolyan kötelezettségekkel is rendelkezik, közösen felel a gazdasági-társadalmi programok megvalósításáért és a szocializmus és kommunizmus építéséért Románia területén! Az összes demokratikus szervezetben, a pártban, a tömegszervezetekben, a munkások, és az ők képviselőik egymás mellett dolgoznak, szoros egységben, mindenféle megkülönböztetés nélkül. A civilizáció szintjének növelése, a haza minden fiának jobb munka-, élet- és oktatási körülmények teremtése, szoros kapcsolatban van a termelési erők fejlesztésével és a szocialista társadalmunk általános haladásával. A dolgozók anyagi és szellemi jólétének javítása csak az ország általános fejlődésével, népünk anyagi és szellemi jólétének felemelésével oldható meg. Nagy meglepődöttséggel meg kell jegyezni, hogy ezt a problémát – kivétel nélkül – minden dolgozó megérti!

(A Román Kommunista Párt Központi Bizottsága és a tömegszervezetek közös ülésén elmondott beszéd. 1988. november 28.)

Tisztelt elvtársak, a december 1-jei ünnepnapunk alkalmából, amikor a román nemzetállam megalakulásának 70. évfordulóját ünnepeljük, meleg üdvözlétemet tolmácsolom és sikert kívánok minden téren mindnyájuknak, akik eljöttek erre az ünnepségre és a népek! Az egységes nemzetállam megalakulása révén a nép évszázados törekvései váltak valóra, hogy egységben éljenek, együtt dolgozzanak, új életet éljenek, jobbat, szabadabbat és boldogabbat. Most, a 70. évfordulón büszkén kijelenthetjük, hogy egyedül a szocializmusnak sikerült a nép általános jóléti szintjét felemelni. Megerősítette a függetlenséget, szuverenitást és megvalósította a népek a jobb, szabadabb és függetlenebb életre való törekvését. Ahogy már a nagy demokratikus fórum végén is említettem, meg kell fogadnunk, hogy mindent megteszünk hazánk gazdasági-társadalmi programjainak megvalósításáért. Köszöntsük a román nemzetállam megvalósítóit! Köszöntsük a román népet, e történelmi esemény megvalósítóját, hazánk történelmének beteljesítőjét, amely megvalósítja a szocialista társadalom pártprogramját és a haladást a kommunizmus felé! Ezen összejevetel alkalmából szeretném biztosítani a határon túli barátainkat, Európa és a világ összes államát arról, hogy a román nép egységes, ura a sorsának és barátságban, együttműködve akar élni minden néppel, szabadon szeretné alakítani a sorsát, kívánságai szerint! Munkálkodni szeretnénk a békéért, a leszerelésért és egy becsületes és jobb világért! Köszönet, drága elvtársak és barátok ezért, a nemzetállam megalakulására emlékező összejevetelért és sikert kívánok minden tevékenységben, sok egészséget és boldogságot!

(Nicolae Ceaușescu elvtárs beszéde az egységes román nemzetállam megalakulásának 70. évfordulója alkalmából. 1988. november 30.)

ANR, fond Cabinetul 1., dos. 10/1984. 2–10. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

39.

Jelentés a magyar nemzetiségű dolgozók részvételéről a haza sokoldalú fejlesztésének és felvirágoztatásának művében

Bukarest, 1987. február 26.

Románia Szocialista Köztársaság Magyar Nemzetiségű Dolgozói Tanácsának plenáris ülésére az alkotó pezsgés, a forradalmi lelkesedés, a magas fokú hazafias elkötelezettség ama erőteljes légkörében került sor, amelyben nemzetiségi különbség nélkül a dolgozók, az egész nép teljes akarat- és akcióegységben a párt és főtítkára, Nicolae Ceaușescu elvtárs bölcs vezetésével a Román Kommunista Párt XIII. kongresszusán elfogadott történelmi jelentőségű határozatok szellemében a leghatározottabban, odadással és szenvedéllyel munkálkodik az ország társadalmi-gazdasági fejlesztési programjának valóra váltásáért a jelenlegi ötéves terv második esztendejében.

Plenáris ülésünk a legnagyobb felelősséggel és igényességgel, a forradalmi munkádemokráciánkból fakadó honpolgári, hazafias elkötelezettség magaslatán hivatott elemezni a magyar nemzetiségű dolgozók részvételét – az egész román néppel való megbonthatatlan egységben – közös hazánk, Románia Szocialista Köztársaság sokoldalú fejlesztésének és felvirágoztatásának művében. Mai ülésünk jó alkalom arra, hogy ismételten kifejezzük mély és rendíthetetlen meggyőződésünket: csakis a Román Kommunista Párt által, az ország gyors haladása érdekében megszabott nagyszerű és merész programok példás valóra váltása, csakis nemzetiségi különbség nélkül a haza minden fiának az anyagi és szellemi vagyon gyarapításáért kifejtett eltökélt munkája biztosíthat tartós alapot az igazi jegegyenlőséghez, a nép jólétének növeléséhez, szabadságának és méltóságának biztosításához. E mély realitásból kiindulva, felmérve a Nicolae Ceaușescu elvtárs legutóbbi beszédeiben foglalt feladatok és orientációk fényében ránk váró nagy felelősséget, hivatottak vagyunk teljes hozzáértéssel és alkotó képességgel munkálkodikni, hogy biztosítsuk az összes magyar nemzetiségű dolgozó részvételét – az egész nép oldalán – az idej esztendőre és az egész ötéves tervidőszakra szóló terv legjobb körülmények közötti teljesítésében.

A jelentés ezután így hangzik:

A szocializmus éveiben – amint azt az ország egész területén, a városokban és falvakban fellelhető vitathatatlan realitások tanúsítják –, Románia több fejlődési szakaszon ment át, a gyengén fejlett ipartól és elmaradott mezőgazdaságtól, a súlyos egyenlőtlenségektől jellemzett társadalomtól a szocialista társadalomig, amelyben a nép szabadabbá vált és ura lett sorsának, határozottan rátérve a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építésére.

Megkülönböztetett hazafias büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy a romániai magyar nemzetiségű dolgozók munkájukkal és a munkában tanúsított odaadásukkal, kezdeményező-készségükkel, önfeláldozásukkal és honpolgári felelősségükkel

a többi honpolgár oldalán hozzájárultak mindazokhoz a nagyszerű megvalósításhoz, amelyeket a hős román ért el, szoros egységben a párt és főtárháza körül a IX. pártkongresszus óta eltelt években, a dicsőséges beteljesülések esztendeiben, amely a haza létének aranykorát, a Ceaușescu-korszakot fémjelzik.

A szocializmus éveiben, különösképpen a IX. pártkongresszus után megteremtett nagyszerű munka- és életkörülményekért, az ország valamennyi övezetének, azoknak a tájaknak a példátlan felvirágoztatásáért, ahol testvérként együtt élnek románok, magyarok és más nemzetiségűek, ama széles lehetőségekért, hogy mindenben hozzájárulhatunk a szocializmus és kommunizmus építéséhez, az összes magyar nemzetiségű dolgozó nevében a legőszintébb köszönetünket intézzük Nicolae Ceaușescu elvtársához, kifejezzük forró hálánkat a nagy hazafinak és forradalmárnak, törekvéseink beteljesülése lankadatlan harcosának, a modern szocialista Románia megalkotójának, aki 22 esztendeje a párt élén munkálkodva, messzemenő tekintélyt és példátlan méltóságot vívott ki közös hazánk számára, nagyszerűséget és dicsőséget szerzett a Román Kommunista Pártnak. Nicolae Ceaușescu elvtársnak, az egész nép legszeretettebb és legmegbecsültebb fiának köszönhetjük a szívünkben-lelkünkben mély visszhangot keltő történelmi ténnyt, hogy biztosította a szocializmus egyik legnagyobb és legmaradandóbb megvalósításának kiteljesülését – a nemzeti kérdés elvszerű, helyes, marxista–leninista megoldását, következetesen szavatolva a jogok és kötelezettségek teljes egyenlőségét nemzeti különbség nélkül a haza minden fia számára, a román, magyar és más nemzetiségű dolgozók egységének és testvériségének megvalósulását és szüntelen erősödését. A haza új arculata, beleértve ama megyékét, ahol magyar nemzetiségű lakosság is él, az összes városok és települések lakosainak munkája és élete a befejezett tények erejével bizonyítja, milyen ragyogóan oldotta meg pártunk a nemzeti kérdést, eltökélten munkálkodva a haza minden fia teljes jogegyenlőségének szavatolásához szükséges politikai, gazdasági és szociális–kulturális feltételek megteremtéséért.

A szívünk mélyéből fakadó messzemenő tisztelettel fejezzük ki elismerésünket és csodálatunkat, megkülönböztetett nagyrabecsülésünket doktor Elena Ceaușescu mérnök akadémikus elvtársnőnek, a jeles politikusnak, a széles világhírtől övezett tudósnek a párt és a kormány vezetőségében forradalmi odaadással kifejtett példás tevékenységéért, rangos politikai és tudományos munkásságáért, a hazai tudomány, oktatás és kultúra fejlesztéséhez nyújtott rendkívüli hozzájárulásáért.

A nemzeti kérdés romániai megoldásának összetett történelmi folyamatában az ország általános gazdasági fejlődése lehetővé tette az ember legmagasztosabb jogának a munkához, az egyenlő munkáért egyenlő javadalmazáshoz való jogának a reális megvalósulását, összhangban a szocializmus, a kommunista etika és méltányosság alapelveivel. Amint Nicolae Ceaușescu elvtárs hangsúlyozta, ez szocialista társadalmunk legerősebb vívmánya, a haza minden fia – románok, magyarok, németek és más nemzetiségűek – teljes jogegyenlősége érvényesítésének legnagyobb megvalósítása.

Az egységes, harmonikus, korszerű, nagy hatékonyságú nemzetgazdasági komplexum kialakítása, a termelőerők észszerű elosztása az ország egész területén lehetővé tette valamennyi övezet és megye gazdasági-társadalmi fejlődését, közöttük természetesen azokat, ahol az együttélő nemzetiségekhez tartozó dolgozók is élnek, amelyek közül egyesek elmaradottak voltak a múltban. Így például, míg az 1966–1986 közötti időszakban az ipari termelés növekedésének országos átlagüteme körülbelül 9,5 százalék volt – olyan megyékben, mint Kovászna, Hargita, Szilágy, Maros és Szatmár ez az ütem 11 és 14,5 százalék között mozgott.³⁴ [...]

A nemzeti kérdés megoldásának, a teljes jogegyenlőség magasabb minőségi szinten történő megvalósításának szentelt pártpolitikánk egyik alapvető összetevője társadalmi rendszerünk széles demokratizmusa, annak a biztosítása, hogy nemzetiségi különbség nélkül minden honpolgár akadálytalanul részt vegyen a politikai életben, a társadalom szervezésében és vezetésében.

Az együttélő nemzetiségek soraiból kikerülő dolgozók jelenléte a gazdasági demokrácia, a munkás-önigazgatás szerveiben, a szocialista egységek és kulturális intézmények vezető szerveiben, a helyi és központi párt- és állami szervezetekben, a Nagy Nemzetgyűlésben, a párt felső vezető szerveiben, a magyar, a német és más nemzetiségű dolgozók tanácsaira háruló szerep ékesszólóan tanúsítja, hogy a mai Romániában az egész nép részt vesz a társadalomvezetési tevékenységben, saját sorsának szabad és tudatos alakításában.

A dolgozók politikai és társadalmi kezdeményezésének kiaknázásához jelentős mértékben járul hozzá a Szocialista Demokrácia és Egység Frontja, amely az egész nép egységének tanúságaként maga köré és a párt vezetése alá tömöríti az összes politikai, tömeg- és társadalmi szervezetet, beleértve az együttélő nemzetiségekhez tartozó dolgozók tanácsait is.

A nemzeti kérdés hazai megoldásának egyik alapvető emberi, szellemi dimenziója az a vitathatatlan tény, hogy az állam szavatolja az együttélő nemzetiségek jogát az anyanyelv teljesen szabad használatához és biztosítja a magyar, német és más nemzetiségű dolgozók nyelvének, kultúrájának, hagyományainak és szokásainak ápolását.

A kulturális élet terén sokatmondó az a tény, hogy az együttélő nemzetiségek nyelvén színházak működnek, számos kiadvány jelenik meg, évente nagyszámú könyv lát napvilágot. A Megéneklünk, Románia országos fesztivál égisze alatt működő sok műkedvelő művészegyüttesben nagy számban tevékenykednek az együttélő nemzetiségekhez tartozó dolgozók.³⁵ A nemzetiségekhez tartozó honpol-

34 A hírlap rövidített szövegéből kimaradtak, de a levéltári forrásban még a következő statisztikai adatok is szerepelnek: „Az ezer lakosra vetített munkáslétszám is jelentős változásokon ment keresztül: Kovászna megyében 165-ről 337-re, Hargita megyében 213-ról 331-re, Maros megyében 225-ről 336-ra, Szatmár megyében 165-ről 300-ra és Szilágy megyében 100-ról 267-re nőtt ez az átlag.”

35 A levéltári forrás ez esetben is adatgazdagabb: „... a kisebbségi lakosok nyelvén 14 színház működik, amelyek közül 10 magyar nyelven, 52 időszakai sajtóterméket nyomtatnak, amelyből 31-et magyar nyelven, évente több mint 200 könyv jelenik meg. A Megéneklünk, Románia fesztivál keretében, 14.000 amatőr

gároknek a kölcsönös megismerés és tisztelet, a méltóság, a testvériség és az egység szellemében történő nevelése tanúsítja a Román Kommunista Párt nemzeti politikája messzemenően humanista értékét.

Mi szemünk fényeként becsüljük mindazt, amit együttes munkával építettünk, megbonthatatlan egységünket, és szilárd elhatározásunk megvédelmezni és fejleszteni azt. Ebben látjuk hosszás együttélésünk, évszázados közös harcunk és munkánk egyik legértékesebb vívmányát, sokoldalú fejlődésünk egyik hajtóerejét, annak a biztosítékát, hogy szüntelenül haladjunk a szocializmus és a kommunizmus útján.

A jelentés a továbbiakban ismerteti a múlt évi terv teljesítésében aratott sikereket, majd rámutat:

Most, amikor minden erővel megindult a munka az 1987. évi terv legjobb körülmények közötti teljesítéséért, nekünk, a tanács tagjainak, az összes magyar nemzetiségű dolgozónak is messzemenő hazafias kötelességünk, az egész néppel együtt, munkában és eszményekben testvérként, szilárd egységben a Román Kommunista Párt körül, töretlenül követve a párt főtitkárát, Nicolae Ceaușescu elvtársat, a legerélyesebben és a leghatározottabban munkálkodni az idej eszterdőre és az egész ötéves tervre szóló előirányzatok példás teljesítéséért.

A jelentés ezután így hangzik:

Bizalommal tekintünk hazánk ragyogó jövőjére, amelyet a Románia további felemelkedésére, a haladás és civilizáció újabb csúcseinak meghódítására kidolgozott tervek és programok vázolnak fel. Teljes mértékben tudatában vagyunk annak, hogy a valóra váltásukhoz a közös hazánk iránti mély ragaszkodás és szeretet érzéseitől lelkesítve mindannyiunknak erőfeszítéseket kell tennünk, de ezenkívül – akárcsak minden népnek – békére, nyugalomra, az összes államok közötti jó megértés és együttműködés jegyében fogant nemzetközi politikai légkörre van szükségünk.

Mint ismeretes, az utóbbi időben az imperialista, reakciós, antikommunista körök fokozottan próbálják befeketíteni és rendszeresen rágalmazni a szocialista országokat, a haladó és forradalmi erőket, a népek harcát a nemzeti és társadalmi szabadságért, a békéért. Miközben megkísérlik lejáratni a szocializmust, reakciós nyugati ideológusok és politikusok, tömegtájékoztatási eszközök az emberi jogok, a demokratikus szabadságjogok védelmezőinek szerepében tetszelegnek. Reakciós körök a nemzeti kisebbségek jogai támogatásának ürügyén nacionalista, sovén, irredenta és revansista megnyilatkozásokra bujtogatnak azzal a céllal, hogy csapást mérjenek a szocialista országok együttműködésére és egységére, igazolják egyes államok és imperialista körök ama próbálkozásait, hogy beavatkozzanak ezeknek az országoknak a belügyeibe. A reakciós körök nyomására nyugati államok hivatalos körei nemzetközi találkozók fórumát használják fel más országok ellen irányuló propagandisztikus kirohanásokra, a belügyeikbe való beavatkozási kísér-

---

együttesben, több mint 270.000, kisebbségi nemzetiséghez tartozó dolgozó vesz részt.”

letekre. A bécsi összeurópai találkozón például történtek kísérletek olyan értelemben, hogy eltereljék a figyelmet a vita tárgyát képező reális problémákról koholt, kollaterális problémák felvetésével, beleértve az emberi jogok úgynevezett problémáját, a nemzetiségek álproblémáját is.

Felháborodással utasítjuk vissza és ítéljük el az ilyen reakciós, diverziós próbálkozásokat, amelyeknek szószólói tulajdonképpen a nemzetközi kapcsolatokat akarják megmérgezni, elterelni a figyelmet saját országuk súlyos, megoldatlan problémáiról, mint például a munkások jogegyenlősége, a munkához, az oktatáshoz, a szabad és méltó léthez, a békéhez való alapvető jogok biztosítása tekintében.

Véleményünk szerint határozottan vissza kell vagnunk a reakciós, imperialista erők részéről érkező diverziós kirohanásokra, offenzív álláspontról kell cselekednünk a szocialista rendszer felsőbbrendűségének kidomborításáért a gazdasági-társadalmi haladás alapvető problémái megoldásában, a nemzeti kérdés megoldásában, erélyesen le kell lepleznünk a reakciós körök propagandájának rágalmazásait.

Annál inkább érthetetlen és elítélendő az a tény, hogy az utóbbi időben a Magyar Népköztársaságban, ebben a szomszédos szocialista országban, politikai és kulturális személyiségek, különböző sajtószervek tendenciózus, rágalmazó kijelentéseket és megállapításokat tesznek a romániai helyzettel, Románia bel- és külpolitikájával kapcsolatban, tudatosan mellőzve a román nép nagy megvalósításait a gazdaság és kultúra fejlesztésében, a tömegek életszínvonalának emelésében.

Hangoztatva azt a tételt, miszerint a kelet-európai szocialista államok nem oldották meg megfelelőképpen a nemzeti kérdést, amely úgymond „nyitott kérdés” marad, tulajdonképpen pártunk – és több más szocialista ország – nemzeti kérdést illető politikáját rágalmazzák, igazolni igyekeznek az országunk belügyeibe való beavatkozás ürügyét; hazánk dolgozóinak egysége és testvérisége ellen törnek.

A Magyar Népköztársaság könyvkiadóinál napvilágot látó egész sor történelemtudományi munka a történelmi igazság durva meghamisításait tartalmazza, felelevenítve Horthy fasiszta rendszerének idejéből a legreakciósabb tételeket, arra bujtogatnak, hogy ismét vita tárgyává tegyék az első és második világháború utáni békeszerződéseket és az európai államok közötti határokat.

Az igazsággal, a nemzetközi kapcsolatok elveivel és normáival, a román-magyar baráti együttműködés érdekeivel szöges ellentétben álló ilyen elítélendő tényeket és megnyilatkozásokat Románia magyar nemzetiségű dolgozói felháborodással és keserűséggel fogadják s a leghatározottabban visszautasítják. Az ilyenféle tételek rendkívül veszélyesek és károsak, ösztönzik a nacionalizmust, sovinizmust és az antikommunizmust, élesztik a revizionista érzéseket, illúziókat keltenek és álproblémákat vetnek föl, amelyek nézeteltéréseket szülnek és szítanak a népek és nemzetek, valamint a különböző etnikai közösségek között.

A mindannyiunk által átélt realitások, az élet igazsága fényében a magas fokú hazafias és forradalmi felelősség tudatával tanácsunk és a magyar nemzetiségű dolgozók nevében ismételten kijelentjük plenáris ülés szónoki emelvényéről, hogy Románia Szocialista Köztársaságban a nemzeti kérdés a marxizmus-leninizmus, a tudományos szocializmus elveinek megfelelően, és tekintetbe véve hazánk konkrét történelmi sajátosságait és realitásait, teljes mértékben és forradalmi módon megoldást nyert. Semmiféle támadás, rágalmozás vagy félrevezetés nem vethet árnyékot új életünk, a szocialista Románia realitására, a párt és a nép nagy forradalmi vívmányaira, amelyek sorában kiemelkedő helyet foglal el – nemzetiségi különbség nélkül – az összes honpolgárok teljes jogegyenlőségének biztosítása, a testvériség és a barátság tartós alapokra való helyezése, az egész nép erkölcsi-politikai egységének megteremtése.

Számunkra, akik igen jól ismerjük e tényeket és realitásokat, nyilvánvaló, hogy a nemzeti kérdés romániai megoldási módjának vita tárgyává tételét, rágalmozását és befeketítését a reakciós, imperialista, antikommunista körök a diverzió eszközüül, békés életünk és munkánk megzavarásának eszközüül, a dolgozók egysége és testvérisége, s végső fokon Románia függetlensége és szuverenitása, területi épsége aláásásának eszközüül használják föl. Jól tudjuk és sohasem felejtjük el, hogy a reakciós, imperialista erők az idők folyamán a nemzeti kérdés hangoztatását nem egyszer a népek, a különböző nemzetiségű dolgozók egymás elleni úszítására, egymás ellenségévé tételére és megosztására használták föl; ezeket a módszereket a történelem elítélte és bebizonyította ártalmas voltukat. Éppen ezért a leghatározottabban elutasítottuk és elutasítjuk azokat a próbálkozásokat, hogy kezet emeljenek létérdekeinkre, jelenünkre és jövőnkre, a dolgozók egységére és testvériségére, a szocialista Románia tekintélyére és méltóságára. A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa töretlenül munkálkodott és munkálkodik a jövőben is a haza minden fia egységének, barátságának és testvériségének szüntelen erősítéséért, a határozott előmenetelért a szocializmus és kommunizmus romániai fölépítésének útján.

A Romániai Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa, kifejezve az összes magyar nemzetiségű román állampolgár akaratát, a legkategorikusabban elutasítja a Magyar Népköztársaságban hangoztatott téves és veszélyes tételeket és elméleteket, miszerint a nemzeti kérdés megoldása más államok hatáskörébe tartozna és nem annak a pártnak és államnak a hatáskörébe, amelynek területén a nemzetiségek élnek. E tételek hívei ezen az alapon vetik fel és hangoztatják a más államok belügyeibe való „beavatkozás jogát”, a más országokbeli nemzeti kérdés megoldásához való „hozzájárulás jogát”, annak a jogát, hogy az illető nemzetiségek kulturális és szellemi életének mentorai legyenek. Mindazok, akik ilyen koncepciókat hangoztatnak és ilyen praktikákra ösztönöznek, tudatosan vagy öntudatlanul a reakciós, imperialista propaganda eszközeivé válnak. A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának véleménye szerint a nemzeti kérdés megoldása minden egyes állam kizárólagos, szuverén feladatkörébe tartozik, s azt csakis azok

oldhatják meg gyökeresen és tartósan, akik együtt építik az életüket, azok a politikai és társadalmi erők, amelyeket a nép választott meg. Senkinek, semmilyen ürüggyel sincs joga beavatkozni más országok belügyeibe. Egy ország honpolgárainak életébe való beavatkozások, a távolból erőltetett megoldások semmiképpen sem oldhatják meg az illető nemzetiségek kérdéseit, ellenkezőleg: árthatnak az érdekeiknek, viszályokat szíthatnak, elmérgesíthetik az emberek, népek és országok közötti kapcsolatokat, károsíthatják az államok közötti megértést, barátságot és békét.

Életünk szervezésével, a nehézségek legyűrésével, a romániai dolgozók javával és boldogulásával kapcsolatos utakat és megoldásokat eddig is mi, ennek az országnak a román, magyar, német és más nemzetiségű lakói kutattuk föl és találtuk meg, és így fogunk cselekedni a jövőben is. A történelem bebizonyította, hogy a tájaink lakosságától idegen érdekekkel rendelkező külső politikai erők vagy más államok beavatkozása éppen elég rosszat tett a román népnek és a romániai magyar nemzetiségű dolgozóknak. Nincs tehát szükségünk kioktatásra és nem fogadunk el senkitől tanácsot. Erős pártunk van – a Román Kommunista Párt –, amely bebizonyította, hogy képes kellőképpen megoldani a szocialista társadalom építésének minden problémáját, közöttük a nemzetiségi kérdést is.

Ismételten kifejezzük teljes egyetértésünket a Román Kommunista Párt elvszerű álláspontjával, miszerint minden körülmények között tiszteletben kell tartani valamennyi nép szent jogát, hogy szabadon, saját belátása szerint, minden külső beavatkozás nélkül határozzon fejlődésének útja felől, és senki sem léphet fel oly igénnyel, hogy rákényszerítse más népekre a maga gondolkodásmódját vagy politikáját, bármely terület is legyen az.

Aggodalommal figyeljük, hogy a Magyar Népköztársaságban napvilágot látó egyes történelemtudományi munkákban ismét revizionista, revansista és irredenta jellegű elméletek kapnak helyet, olyan tényeket próbálva átértékelni, amelyeket a történelem végérvényesen szentesített. Rendkívül súlyosnak tartjuk az első és második világháború után kialakult területi realitások törvényességének tagadására irányuló próbálkozásokat, amelyek nemcsak a jelen, hanem a történelmi múlt meghamisítását is célozzák.

Ugyanakkor szükségesnek és természetszerűnek tartjuk leleplezni és helyteleníteni a horthysta rendszer rehabilitálására irányuló próbálkozásokat, egyes szerzők kitartó törekvését az elkövetett büntettekkel kapcsolatos felelősség minimalizálására vagy elnézésére. Mindannyian igen jól tudjuk, hova vezetett a múltban az ilyen tételek és eszmék propagálása, mennyi rosszat, keserűséget és fájdalmat okozott a népeknek.

Mélységesen sajnálatos, hogy a szomszédos szocialista országban, különböző kiadványokban és kézikönyvekben tudatosan meghamisítják más államok történetét. Az ilyen propaganda nem erősítheti a barátságot két szocialista ország között, az ilyen propaganda ellentétben áll az együttműködés, béke és jószomszédság légkörével, amelynek közöttük kell uralkodnia. Végső fokon mindezek az antikom-

munista, antiszocialista propaganda igen veszélyes eszközeivé és fegyvereivé válnak, amelyeknek az a céljuk, hogy gyengítsék a szocialista országok egységét és barátságát, egymásra uszítva és megosztva őket.

Éppen ezért a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának plenáris ülése kifejezi felháborodását e reakciós tételek hangoztatásával kapcsolatosan és a leghatározottabban visszautasítja azokat. E tételek nem találnak semmilyen visszhangra a szocialista Románia honpolgárai, a romániai magyar nemzetiségű dolgozók körében.

Tudatában lévén azok ártalmas, veszélyes jellegének a népek további fejlődésére, valamennyi nemzet békéjére és függetlenségére nézve, határozottan elítéljük és leleplezzük az összes reakciós körök minden olyan elméletét és megnyilatkozását, amelynek célja feszültségi állapotot létrehozni és fenntartani az államok között, megmérgezni a nemzetközi politikai légkört.

A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa mindenben támogatja a Román Kommunista Párt, a szocialista Románia következetes politikáját a barátság és együttműködés fejlesztésére a szocializmust építő összes népekkel, a világ minden népével, úgy vélekedve, hogy a szolidaritás, a barátság és a jószomszédi kapcsolatok a szocialista társadalom építésének, az egyetemes békének és megértésnek a fontos tényezőit képezik.

Nicolae Ceaușescu elvtárs orientációi szellemében munkálkodni fogunk annak az ápolásáért, ami közös volt és marad a népek közötti együttműködésben, egy új történelem, az együttműködés és a barátság történelme, a szocialista és kommunista építés történelme megteremtéséért.

A jelentés befejezésül hangsúlyozza:

Határozott meggyőződésünk, hogy a magyar nemzetiségű dolgozók román és más nemzetiségű testvéreikkel egyetemben a legnagyobb odaadással és önfeláldozással fognak tovább munkálkodni a közös haza felemelkedéséért, tudatában lévén annak, hogy csakis így szolgálhatják igazi érdekeiket, amelyek az egész nép érdekeinek elválaszthatatlan részét alkotják. A párt és főtítkára, az ország elnöke, Nicolae Ceaușescu elvtárs vezetésével teljes egységben, minden erőnkkel és képességünkkel munkálkodni fogunk a nép boldogságáért, drága hazánk, a szocialista Románia felemelkedéséért, a haladás és a civilizáció újabb csúcseinak a meghódításáért.

Az Előre c. napilapban 1987. február 28-án megjelent rövidített jelentést kiegészítettük a levéltári forrásból (ANR, CC al PCR Cancelarie, Secția Organizatorică, dos. 13/1987. 21-31. f.).

40.

Gere Mihály³⁶ beszéde a Magyar és Német Nemzetiségű Dolgozók tanácsainak közös plenáris ülésén

Bukarest, 1987. február 27.

Hón szeretett és tisztelt Nicolae Ceaușescu elvtárs!

Először is engedje meg, hogy kifejezzem nagy örömet, azért a megtiszteltetésért, hogy rész vett a magyar és német munkások tanácsainak közös plenárisán, a munkásforradalom demokráciájának fórumán, amely kifejezi társadalmi rendünk demokráciáját, amely minden munkásnak – nemzetiségtől függetlenül – biztosítja azt a jogát, hogy részt vehessen a pártunk bel- és külpolitikai határozatainak meghozásában, elfogadásában és megvalósításában.

Teljes egységben a néppel, a párt vezetése és az ön vezetése alatt, mélyen szeretett főtitkár elvtárs, sikeresen építjük a szocializmust és a kommunizmust. A tegnapi plenárison résztvevő tagok közül 43-an szólaltak fel, teljes felelősségtudattal, forradalmi és hazafias szellemben megtárgyalták az olyan alapvető problémákat, amelyek a nemzetgazdaságot és az egész társadalmat érintik, a társadalmi keret tökéletesítését, amiben élünk és dolgozunk és a munkások mozgósítását, akik részt vesznek az ez évi és az ötéves terv megvalósításában, a párt XIII. kongresszusának magasztos céljaiban.

Mielőtt rátértünk volna az ebben a szakaszban felmerült komplex problémákra, a IX. kongresszus utáni történelmi megvalósításokból indultunk ki, a legtermékenyebb és leggazdagabb évekből, azokból, amelyek felvázolják hazánk felemelkedésének aranykorszakát és amelyek alapjául szolgálnak annak a lendületnek, amelyet a munkákon keresztül életre keltünk, mindnyájunk jóléte érdekében.

Értesítjük önt arról, tisztelt Nicolae Ceaușescu elvtárs, hogy e két plenárison – mély elismerésünk jeléül, pártunk humanista politikája iránt –, a felszólalók kiemelték, hogy az aranykorszak egyik nagy megvalósítása a nemzetiségi probléma tudományos, marxista-leninista megoldása, melynek következtében biztosítva van az ország fiai számára a teljes jogegyenlőség, nemzetiségtől függetlenül, valamint a román, magyar, német és más nemzetiségű dolgozók közötti egység és testvériség.

A magyar és német dolgozók tanácsa nevében – miként azt a felszólalók is megerősítették – nagy hazafias és forradalmi felelősségtudattal újra kijelentjük, hogy visszautasítjuk az imperialista, reakciós, antikommunista körök azon próbálkozásait, hogy befeketítsék hazánk – a szocialista Románia, az emberi jogok és a szabadság védelmezőjének – rendkívüli megvalósításait. A nemzeti kisebbség védelme ürügyével, ezen körök tulajdonképpen nacionalista, sovén, irredenta és revansista célok érdekében bujtogatnak, azért, hogy megzavarják a szocialista

---

36 Ebben az időszakban Gere Mihály volt az MNNDT elnöke.

országok egységét és együttműködését és beavatkozzanak ezen országok belügyeibe.

A felszólalók kifejezték értetlenségüket és felháborodásukat néhány Magyar Népköztársaság-beli hivatalos személy, publicista és történész személye iránt, akik a román valóságot, államunk és pártunk nemzeti politikáját rágalmazzák, kétségbe vonják a történelmi valóságot, megkérdőjelezzik az államok közötti határokat és a békeszerződések revízióját emlegetik.

A plénum résztvevői megbeszélték az ilyen megnyilvánulásokat és meggyőződésüket fejezték ki, hogy semmiféle támadás, befektetés, félreinformálás nem árnyékolhatja be új életünk, a szocialista Románia valóságait, a nagy forradalmi megvalósításokat, amelyben minden dolgozó egyenlősége biztosítva van – nemzetiségi különbség nélkül –, a testvériség és barátság, valamint a nép erkölcsi-politikai egysége biztos alapokon nyugszik.

A magyar és német nemzetiségű felszólalók kifejezték elhatározásukat, hogy leleplezik a jövőben is e káros téziseket és elméleteket, mindenfajta nacionalista, sovén megnyilvánulást, hogy fokozzák a fiatalságnak és mindazoknak a nevelését, akik a szocialista, forradalmi patriotizmus szellemében dolgoznak és harcolnak édes hazánk, Románia Szocialista Köztársaság felvirágoztatásáért.

A felvetett problémákkal kapcsolatban a plenárisok határozatokat fogadtak el, amelyek ki lesznek egészítve a mai közös gyűlés után.

Mélyen szeretett és tisztelt Nicolae Ceaușescu elvtárs, tisztelettel engedélyt kérünk a plenárisunk munkájának folytatására egy közös gyűlés keretén belül, az ön jelenlétében, aki a nép legszeretettebb fia, akit hazánk minden dolgozója, nemzetiségi különbség nélkül mélyen tisztel, mert minden, amit ön cselekszik, az a szocialista Románia jóléte és boldogsága érdekében történik, a dolgozók jólétéért.

ANR, CC al PCR Cancelarie, Secția Organizatorică, dos. 13/1987. 55–56. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

41.

Rab István beszéde a Magyar és Német Nemzetiségű Dolgozók tanácsainak közös plenáris ülésén

Bukarest, 1987. február 27.

Hón szeretett és tisztelt főtitkár elvtárs! Tisztelt elvtársnők és elvtársak!

A plenárisunk abban az erőteljes pezsgő légkörben zajlik, amelyben minden dolgozó energikusan és a párt, valamint ön, hón szeretett főtitkár elvtárs körüli szoros egységben munkálkodik, a történelmi jelentőségű XIII. kongresszus lelkesítő céljainak legjobb körülmények közötti teljesítéséért.

Tanácsunk, ez a képviselői és tanácsadó szervezet, amely szervesen beépült az ön, a kortárs Románia zseniális forradalmi stratégiája kezdeményezésére létrehozott intézmények átfogó struktúrájába, amely széles körű keretet biztosít a legautentikusabb demokrácia megnyilvánulásához és ahhoz, hogy egész népünk részt vegyen a szocializmus és kommunizmus útján való határozott előrehaladásunkat célzó határozatok kidolgozásában és valóra váltásában. Tanácsunknak az a feladata, hogy felmérje, milyen mértékben járulunk hozzá a dolgozóknak a gazdasági-társadalmi feladatok teljesítésére, a tömegek szocialista öntudatának fejlesztésére való mozgósításához és újabb intézkedéseket jelöljön ki az idej és az egész öt éves terv példás megvalósítása érdekében.

A szocialista forradalomnak ebben a minőségileg új fejlődési szakaszában előttünk álló mozgósító célkitűzések a jelenlegi öt éves tervidőszak első esztendőjének kiemelkedő megvalósításaiban, valamint a történelmünk leggyümölcsözőbb időszakában – amelyet a ragyogó politikus és bölcs forradalmár vezetőnk iránti magasrendű tiszteletadás jeleként, egész népünk Nicolae Ceaușescu-korszaknak nevez – létrehozott műszaki-anyagi alap korszerűsítésében lelnek erős támaszra.

Ebben a dicsőséges korszakban, Kovászna megye – ahol az egyazon gondolatoktól, eszményektől és tettektől áthatva és teljes egységben román és magyar dolgozók élnek és munkálkodnak – olyan virágzást ért el, amelyről nem is álmodhattunk valaha. Ez a termelőerőknek az ország egész területén való kiegyensúlyozott elhelyezését célzó politikának köszönhető, amelyet ön, hón szeretett főtitkár elvtárs fogalmazott meg a megújító jellegű, a modern Románia megteremtése határkövét képező IX. pártkongresszuson.

Ennek a széles távlatú és mélységesen humanista orientációnak az alkalmazása, amelyet tudományos tisztánlátása a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom felépítésére és Románia kommunizmus felé haladására vonatkozó átfogó stratégiába foglalt bele, azt eredményezte, hogy Kovászna megye – az ország valamikor a gazdasági fejlődés periferiájára szorult más vidékeihez hasonlóan – bekapcsolódjék a szocialista iparosítás magas ütemébe. Beszédesen vall erről az a tény, hogy szocialista államunk 1965-től kezdve több mint 25 milliárd lejt utalt ki

Kovászna megye fejlesztésére, s a beruházások terén összhangot teremtett a gazdasági hatékonyság és a szocialista méltányosság kritériumai közt.

Ennek következtében Sepsiszentgyörgyön, Székelykeresztúron és Bodzafordulón erős és korszerű ipari platformok létesültek, ugyanakkor a megye más városaiban és községeiben is nagy ipari egységeket hoztak létre. Ennek eredményeként az ipari termelés évi átlaga 11,5%-kal növekedett, ami az országos átlagnál magasabb ütemet jelentett. A beruházásoknak, a gépesítésnek és a vegyszerek alkalmazásának köszönhetően a megye mezőgazdasága is lendületesen fejlődött. A fő növénykultúráknál az 1986-os hozamok nagyobbak voltak, mint 1965-ben, például a búzánál 60%-kal, a burgonyánál 65%-kal, a cukorrépánál pedig 150%-kal. Jelentős előrehaladást értünk el állattenyésztésben is, amelyhez Kovászna megye a legkedvezőbb feltételekkel rendelkezik, megkaptuk az Új Agrárforradalom Hőse kitüntetést is, a szarvasmarha-tenyésztésben elért legnagyobb súlygyarapodásért.

A párt történelmi jelentőségű IX. kongresszusa óta eltelt időszakban megvalósított nagyszabású beruházási program révén Kovászna megyében közel 50.000 új munkahelyet teremtettünk, különösképpen a műszaki haladást biztosító azon területeken, amelyek magas fokú szakképesítést és annak megfelelő javadalmazást feltételeznek, ily módon biztosítottuk a munkaerő optimális hasznosítását.

Olyan valóságok ezek, amelyek a tények erejével tanúsítják, hogy az emberi jogokat illetően pártunk eredeti módon vetette fel és oldotta meg annak lényeges problémáit, biztosította a gazdasági alapokat az ország minden állampolgárának nyújtott, nemzetiségre való tekintet nélküli jogegyenlőség reális gyakorlása számára. Ezzel Kovászna megye – akárcsak azok a megyék, ahol a románok mellett az együttélő nemzetiségekhez tartozó dolgozók is élnek –, cáfolhatatlanul igazolja azt a ragyogó módot, ahogyan pártunk, az ön bölcs vezetése alatt, a tudományos szocializmus elvei alapján megoldotta a nemzeti kérdést.

A gyorsütemű gazdasági fejlődés maga után vonta a munkások anyagi és szellemi jólétének erőteljes növekedését. A javadalmazásból származó jövedelmek szinte ötszörösen növekedtek. Több mint 31.000 lakást magukba foglaló tömbházak, sokszáz új tantermet összesítő iskola, több ezer férőhelyet biztosító óvodák, társadalmi-kulturális létesítmények épültek, monumentális művészeti munkák jöttek létre. A Megéneklünk, Románia fesztivál keretében sokezer műkedvelő, alkotói és előadói együttes tíz- meg tízezer résztvevője tevékenykedik, ápolja a közös népi hagyományokat, éppen azokat a hagyományokat, amelyeket azok a rágalmozók sírnak vissza, akik nem ismerik vagy nem akarják tudomásul venni a román valóságokat.

Eddigi eredményeink azt bizonyítják, hogy pártunk nem elégedett meg az egyenlőség elveinek hangoztatásával, hanem megteremtette az anyagi feltételeket azok tényleges megvalósulásához. A nemzeti kérdés valóban demokratikus és etikus megoldásának ez a módja – amelyet ragyogóan igazoltak valóságaink, s amely a társadalom tagjai nemzetiségre való tekintet nélküli közösségének megnyilvánulását eredményezte –, a Nicolae Ceaușescu-korszak egyik grandiózus

megvalósítását képezi a gazdasági, társadalompolitikai és kulturális-művészeti életünk történelmi jelentőségű beteljesülései mellett.

Éppen ezért felháborodással töltönek el bennünket azok a kitarató és fokozódó kísérletek, amelyek megpróbálják meghamisítani vagy befeketíteni a valóságot. Minél nagyobb eredményeket érünk el, annál mérgesebben vagdalkoznak egyes körök, amelyek nem tudnak kibékülni az igazsággal, olyan régi nacionalista és revansszellemű elméleteket elevenítenek fel, amelyeket a történelem véglegesen elítélt. Külön érdekessége e támadásoknak, hogy a valóság befeketítése, a történelem durva meghamisítása, egy szomszédos országból, a Magyar Népköztársaságból indulnak leginkább. A legmélyeségebb felháborodással töltönek el bennünket egyes magyarországi politikai személyiségeknek a romániai magyar nemzetiségek helyzetére vonatkozó nyilatkozatai, valamint az a sajnálatos mód, ahogyan olyan munkák közlését engedélyezik, amelyek durván meghamisítják országunk sok évezredes történetét. Vajon ilyen hamar elfelejtették a hazugságok terjesztői a történelem fájdalmas tanulságait, a drámai következményeket, amelyek annyi emberéletet követeltek, a sovinizmust, irredentizmust és a fajgyűlöletet? Nem, az egész világ mégsem eshet a politikai vakság e végletes hibájába, nem válhat a népek egymás elleni uszításának eszközévé. Nem fogjuk megengedni, hogy csorbát ejtsenek azokon a magasrendű politikai és erkölcsi értékeken, amelyekért a román hazafiak nemzedékei küzdöttek – utolsó csepp vérükig. Határozottan visszautasítunk minden olyan próbálkozást, bárhol is erednek, amelyek – ellentétben az igazsággal – revizionista és reakciós elveket hirdetnek, valamint a történelmünk és értékeink meghamisítását célozzák. Az ilyen próbálkozások csak a reakciós imperialista köröket szolgálják, össze akarják ugrasztani a népeket, teljesen ellentétben a béke, barátság és a nemzetek együttműködése iránti vágyaikkal.

Mindazokat, akik elárasztanak tanácsokkal, vagy leckét akarnak adni nekünk, meghívjuk: jöjjenek és látogassák meg országunkat, Kovászna megyét, hogy saját szemükkel győződjenek meg arról, hogy miként nyilvánul meg anyagi valóságában az igazi egyenlőség mindazon emberek között, akik itt élnek és dolgoznak ezeken az ősi vidékeken. Az idelátogató megállapíthatja majd a valóságot, amely ott gyökerezik a románok és a székelyek évszázados közös harcában, küzdelem, melyet olyan nagy történelmi események fémjeleznek, mint a Mihai Viteazul, a Dózsa György korabeli vagy az 1848-as események. Ugyanígy megállapíthatja majd a Kovászna megyei román és székely dolgozók gondolati és tettekbeli egységét is, akik egész népünkhöz hasonlóan éppen a Román Kommunista Párt, nemzetünk legjelesebb fia, Nicolae Ceaușescu elvtárs által érvényesített politikájában látják haladási és civilizációs törekvéseik beteljesülését.

A dolgozóknak ez a gondolati és érzelmi egysége abban a forradalmi hazafiságban ölt testet, amellyel a pártpolitika, a gazdasági-társadalmi fejlesztési célok teljesítéséért munkálkodtak és dolgoztak.

Biztosítom, mélyen tisztelt és szeretett főtitkár elvtárs, hogy az ország minden településének virágzásáért, valamint egész népünk jólétéért és haladásáért kifejtett lankadatlan elméleti és gyakorlati munkássága iránti legnemesebb érzelmektől, a határtalan szeretet és mély tisztelet érzésétől áthatva, a Kovászna megyei dolgozók mindent megtesznek annak érdekében, hogy végrehajtsák a XIII. kongresszus határozatait, hogy jelentős eredményekkel köszöntsék a párt országos konferenciáját, s szüntelenül fokozzák hozzájárulásukat szeretett közös hazánk, a szocialista Románia felvirágzásához. Kérem, engedje meg, hogy ezt az alkalmat is megragadva, önnek, hön szeretett főtitkár elvtárs, valamint a mélyen tisztelt doktor Elena Ceaușescu mérnök akadémikus elvtársnőnek, a Kovászna megyei lakosok nevében – nagy tisztelettel és melegséggel – jó egészséget és munkabírást kívánjak, szocialista nemzetünk boldogságára és javára.

ANR, CC al PCR Cancelarie, Secția Organizatorică, dos. 13/1987. 56–59. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

42.

Rácz Győző³⁷ beszéde a Magyar és Német Nemzetiségű Dolgozók tanácsainak közös plenáris ülésén

Bukarest, 1987. február 27.

Mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs! Tisztelt elvtársak!

A magyar és német nemzetiségű dolgozók tanácsainak plenárisára, nagyon fontos történelmi jelentőségű időszakban kerül sor, amikor az egész nép szoros egységben a párt körül, ön körül, mélyen tisztelt Nicolae Ceaușescu elvtárs, határozottan tevékenykedik a Román Kommunista Párt XIII. kongresszusa történelmi jelentőségű dokumentumainak valóra váltásáért, az ön utóbbi beszédeibe foglalt tézisek, orientációk és útmutatások teljesítéséért, amelyeknek célja a szociális és gazdasági élet folyamatos fejlődése, a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom jelenlegi szakaszára vonatkozó célkitűzések megvalósítása.

Egy elméleti folyóirat főszerkesztőjeként – amely az 1930-as évek elejétől elkötelezte magát az alkotó marxizmus eszméinek, az illegalitásbeli Román Kommunista Párt stratégiájának és taktikájának szolgálatában – az egész szerkesztőségi munkaközösséggel együtt arra törekszem, hogy a folyóirat mélyebben kapcsolódjék e haza és e föld realitásaiba, a Román Kommunista Párt tudományos, tisztánlátó politikájának példás megvalósításába, amelynek ihletett alkotója és ösztönzője ön, mélyen tisztelt Nicolae Ceaușescu elvtárs, a haza új szocialista sorsának kiváló stratégája, a kortárs világ markáns személyisége, aki egész életét és forradalmi tevékenységét páratlan odaadással szenteli egy méltó, szabad és sorsának urává vált nép békével, együttműködéssel és társadalmi haladással kapcsolatos nemes törekvései teljesítésének.

A *Korunk* folyóirat története bárkit meggyőzhet arról, hogy programjában élhelyre került a román nép egész története során megnyilvánult hagyományos egységének, a legigazabb és legméltóbb társadalomnak a haza drága földjén történő építése, eszméinek kinyilvánítása, amely lehetővé tette nemcsak a folyóirat első évfolyamaiban közölt egyes szövegek kozmopolita irányzatainak semlegesítését, hanem döntő módon ahhoz is hozzájárult, hogy a kiadvány a két világháború közötti Délkelet-Európa kevés számú tekintélyes marxista folyóiratainak sorába kerüljön, amelyek következetesen védelmezték eszméiket minden időszakban, bármely történelmi befolyás vagy viszontagság ellenére. Nem volt tehát véletlen, hogy a bécsi diktátum után, a horthysta rendszer – 1940 szeptemberében – betiltotta a folyóirat megjelenését, mivel a lap ideológiai programja nem felelt meg a rezsím nacionalista és sovén céljainak.

Nyilvánvaló, hogy a horthysta rendszer nem tűrte a folyóirat marxista orientációját, sem internacionalista politikáját, amelyben központi helyet foglalt

---

37 Rácz Győző 1984-től a *Korunk* folyóirat főszerkesztője.

el a következetes és példásan bátor harc a román és magyar haladó szellemű erők közötti barátság megerősítéséért, ahogyan az oly erőteljesen kifejezésre jutott a folyóirat 1936 februári „román számában”, abban a számban, amelyben a román szellemi élet haladó személyiségei megfogalmazták világos eszméiket és szolidaritásukat a romániai magyar haladó erőkkel.

A folyóirat 1957-ben megkezdett új sorozata a legnyilvánvalóbban tanúsítja, hogy a szocialista Romániában az együttélő nemzetiségek, a Román Kommunista Párt következetes, helyes nemzeti politikájának köszönhetően, az ország honpolgárai egyenlő jogoknak örvendenek és kötelezettségeik is egyenlőek.

Az állandó gondoskodás – amelyben ön, mélyen tisztelt főtitkár elvtárs részesítette és részesíti az ország összes honpolgárainak sorsát, függetlenül attól, milyen nyelven beszélnek – sokatmondóan tanúsítja, hogy bár az élet újabb és újabb problémákat vet fel, a román nép és az együttélő nemzetiségek barátságának és testvériségének megbontását előidéző érzelmek ébresztgetésére irányuló bármely próbálkozás siralmas kudarcra van ítélve.

Ezért teljességgel érthetetlen, és hazánkban mélységes felháborodást vált ki az a tény, hogy egyes politikai személyiségek és tömegtájékoztatói eszközök a szomszédos országban, a Magyar Népköztársaságban továbbra is semmibe veszik a történelmi igazságot, célzatos, becsmérlő értékeléseket és utalásokat tesznek Románia általános helyzetére, valamint bel- és külpolitikájára. Az ilyen értékelések, valamint a mostanában megjelent úgynevezett történelmi munkák valótlanságokat és hamisításokat tartalmaznak, amelyek felújítják Horthy fasiszta rendszerének legreakciósabb téziseit. Elítélve ezeket az áltudományos, rosszindulatú megnyilvánulásokat, amelyek ellentétben állnak a szocialista országok közötti normákkal és elvekkel, kifejezem meggyőződésemet, hogy a felelősséggel és döntési hatáskörrel rendelkező fórumok megértik a kialakult helyzet súlyosságát, tevékenykedni fognak annak érdekében, hogy megszűnjön a Romániával és politikájával szembeni barátságtalan és rágalmazó megnyilvánulás minden formája, mivel mindkét nép érdeke, hogy kapcsolataink a belügyekbe való be nem avatkozás nélkül fejlődjenek, tiszteletben tartva a szuverenitást és függetlenséget, minden nép és állam ama jogát, hogy megoldja saját problémáit.

Íme, ezért kell többet tenni, hogy folyóiratunk oldalain hozzájáruljunk a szocialista tudat egyre magasabb fokra való emeléséhez, a hazafias, forradalmi, szocialista nemzetközi szolidaritási érzések fejlesztéséhez. Egész sajtónk, függetlenül attól, hogy milyen nyelven íródik, minden történelmi korszakban szem előtt kell hogy tartsa a világos szavakat, amelyeket ön mondott, mélyen tisztelt főtitkár elvtárs, kinyilatkoztatva eredeti és tisztánlátó koncepcióját a nemzeti kérdéssel kapcsolatban. Idézem: „Vitathatatlan, hogy ez a nemzetiségi politika a dolgozók közötti teljes jogegyenlőség politikája, hogy biztosítsuk az együttélő nemzetiségek számára a román dolgozókkal egyenlő feltételeket, oda hassunk, hogy Románia minden dolgozója valóban érezze magát honpolgárnak, egyforma jogokkal és kötelezettségekkel, kifejezhesse magát – akár román nyelven, akár magyarul,

németül vagy azon a nyelven, amelyet jobban ért – bármely problémával kapcsolatban, amely szocialista társadalmunk fejlesztésére vonatkozik. Bármilyen nyelven is szólnánk, mégis egyféleképpen kell beszélnünk, és pedig: mindent a szocializmusért, a népért, mindent a szocialista hazánkért, Románia Szocialista Köztársaságért!”

Meggyőződésem, mélyen tisztelt főtitkár elvtárs, hogy a romániai magyar nemzetiség számára ezek a szavak megvilágítják az együttélés egyetlen, követésre méltó útját, ezen az úton akarunk haladni, rávilágítva e szocialista idők, e haza és e föld hősi tetteire és problémáira, hozzájárulva a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építéséhez és Románia kommunizmus felé haladásához, hogy a fejlődés és a civilizáció egyre magasabb csúcsait szabadon és méltón hódítsa meg.

ANR, CC al PCR Cancelarie, dos. 13/1987. 60–62. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

43.

**Hajdu Győző³⁸ beszéde a Magyar és Német Nemzetiségű
Dolgozók tanácsainak közös plenáris ülésén**

Bukarest, 1987. február 27.

Mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs!

Tisztelt elvtársnők, tisztelt elvtársak!

Nagy megtiszteltetés számomra azzal kezdeni mondanivalómat, hogy kifejezem hódolatomat igen szeretett vezetőnk iránt, aki mindannyiunk örömeire és boldogságára újból jelen van közöttünk ezen a közös plenáris ülésen. Tiszta szívből fejezem ki hódolatomat a párt és az állam zseniális vezetője, a modern Románia építője, a vitéz és hős férfi, a szabadság és nemzeti függetlenség zászlóvivője, a béke hőse, a mai és holnap Románia, a jogegyenlőség és a testvériség jelképe, a legendás forradalmi harcos – Nicolae Ceaușescu elvtárs iránt.

Kérem engedje meg, mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs, hogy mint író és sajtómunkás, mint magyar nemzetiségű román megköszönjem önnek ragyogó, felbecsülhetetlen értékű forradalmi művét, amely mindig elevenen fog fennmaradni a román nép tudatában, s amellyel Ön napról napra gazdagította hazánk életét; hogy köszönetet mondjak mindazért, amit tett és tesz hazánk és népünk érdekében, hogy egységesek maradjunk ugyanabban az eszmei-érzelmi áramkörben, hazánk összes fiainak boldogsága érdekében.

Tisztelt elvtársak! Valamennyiünk anyanyelve nemesedett napjainkban, új eszményeket fejezve ki és gyakorlatba ültetve népünk évszázados törekvését a szabadságra és teljes függetlenségre, kifejezve románul, magyarul vagy németül ugyanazt a hazaszeretetet, ugyanazt a forró ragaszkodást az ősi tájakhoz, amelyeken születtünk, élünk és élni fognak utódaink.

Be kell azonban látnunk, hogy kinek-kinek az anyanyelvén túlmenően van egy egységes nyelv is: a szerelőcsarnok, az eszterga, a kémcső, a reszelő, az építőállvány, a traktor vagy a kombájn közös nyelvet ismer – a munka, a szakmai hozzáértés, az áldozatkészség, a fegyelem és a kommunista etika nyelvét. A közös nyelvet a szocialista tudat és a szocialista hazafiság nyelvét, amelyet, függetlenül a nemzetiségi hovatartozástól és az anyáinktól örökölt nyelvtől, mindannyian beszéljük. Ez pártunk forradalmi életszemléletének nyelve, amelyet nekünk, íróknak, jobban el kell sajátítanunk, hogy az elkövetkező években forradalmi korunkhoz és a pártprogramban előrevetített jövőhöz méltó műveket alkossunk.

Mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtárs, Ön mindannyiunk szilárd meggyőződését fejezte ki, amikor azt mondotta, hogy egy író számára nem létezhet felemelőbb, szentebb feladat, mint pártja, országa és népe szolgálata, mint hogy az életnek és a munkának azokról a hőseiről írjon, akik valóra váltják egységünket

---

38 Hajdu Győző 1953–1989 között az *Igaz Szó* főszerkesztője, 1984-től az RKP KB tagja.

és testvériségünket, egész népünk nagyszerű álmát – a szocializmust és a kommunizmust. Az a szent kötelességünk, hogy a jövőben műveinkben mélyrehatóbban tükrözzük azt az erős, felemelő érzést, amely mindannyiunkat hozzáfűz egyetlen szeretett hazánkhoz, a testvériség igazi hajlékához, a szocialista Romániához, kifejezve népünk megbonthatatlan egységét, tiszta szívből válaszolva az Ön feledhetetlen szavaira, melyeket állandóan a lelkünkben hordozunk:

„Tegyünk hát, elvtársak, újra esküt,
Hitben, gondolatban örökké egyek legyünk.
Számunkra mi legszentebb, összefogva megvédjük
A népet, a kommunizmust, a békét földünkön!”

Itt és most, a munkahelyünkön, tetteinkkel mondjuk mindig ezt a fogadalmat.

Tisztelt elvtársak! Az egész világon ismert igazsággá vált, hogy forradalmi pártunk, a Román Kommunista Párt helyesen oldotta meg hazánkban a nemzeti kérdést, a dialektikus és történelmi materializmus, a tudományos szocializmus szellemében. Ennek a történelmi győzelemnek az eredményeként a szocialista Románia szerető édesanyja lett mindannyiunknak, aki ugyanazzal a nem méricskéltséggel érzellemmel szereti minden fiát, az élet minden területén biztosítva a jogegyenlőséget: ennek a hazának nincsenek kiváltságosai, sem mostohafiai, mert ő minden fiától csak az igazságot kéri, valamint az egyenlő és becsületes munkát. A mindennapi életben ezernyi, ilyen értelmű bizonyítékkal találkozhatunk, egyik közülük éppen a romániai magyar irodalom, amely soha nem tapasztalt akkora fejlődési lehetőséget, mint manapság, soha nem volt olyan gazdag és változatos, mint ebben a több mint két évtizedben, amelyet jogos hazafiúi büszkeséggel nevezünk Nicolae Ceaușescu-korszaknak.

Mi fejezheti ki sokatmondóbban konkrét tényekben a romániai magyar nemzetiség jogát, szellemi élete fejlesztéséhez, nyelve, kultúrája, saját hagyományai és szokásai ápolásához, mint az a tény, hogy a mai Romániában 10 színház működik magyar nyelven, 31 folyóiratot adnak ki ezen a nyelven, évente 200 könyv jelenik meg magyar nemzetiségű írók tollából.

Éppen ezért mi, a haza hűségesei, a leghatározottabban ellenszegülünk minden diverzionista, revansista próbálkozásnak, amely kívülről jön, reakciós imperialista körök, egyes Magyar Népköztársaságbeli körök és hivatalos személyek részéről, mindazok részéről, akik –közvetlenül vagy fondorlatosan, közvetve – megpróbálják kétségbevonni a nemzeti kérdés Romániában való helyes és végérvényes megoldását. Hazánk összes dolgozója, nemzetiségre való tekintet nélkül, egyöntetűen elítéli a külső revizionista körök rágalmaival, melyeknek az a céljuk, hogy meghamisítsák valóságunkat és a román nép történelmét. Dacolva a történelmi igazsággal, különböző tanulmányokban, folyóiratokban, sajtóban és rádióban, azon iparkodnak, hogy elhitessék azt az elméletet, miszerint, a magyar törzsek Pannóniába való bejövetelekor, ott is, meg Erdélyben is olyan térséget

találtak, amely mindenkié és senkié volt. Vajon nekünk kell emlékeztetnünk ezeket a szakembereket arra, hogy azokban az időkben, amikor a finnugor törzsek letelepedtek a kárpáti térségben, ott már létezett egy őshonos kultúra és civilizáció, több mint ezeréves, erős állami berendezkedés, amely képes volt keményen ellenállni az árpádi hadak behatolásának? Tagadhatatlan igazság, hogy a románok voltak azok, akik a régi időktől fogva alapos civilizációt építettek föl Európának ebben a részében, és hogy tőlük jelentős értékeket vettek át mindazok, akik az idők folyamán kapcsolatba léptek velük.

Miként lehetséges, hogy az „Erdély történeté”-ben, amely épp a Magyar Tudományos Akadémia égisze alatt – magának a művelődési miniszternek a koordinálásával – jelent meg, bemocskolják, meggyalázzák olyan román személyiségek, országvezetők és hadvezérek emlékét, mint Hunyadi János, Mihai Viteazul, Avram Iancu és mások? Kinek használ e személyek emlékének meggyalázása, akik hősiessen, a legfőbb áldozathozatallal harcoltak a román nép felszabadulásáért és ugyanakkor közülük egyesek a magyar nép létének megmentéséért?

Tisztelt elvtársak! Nem nehéz megértenünk, hogy egyes revansista, irredenta és revizionista körök, amelyek földrajzilag távolabb vagy közelebb vannak tőlünk, az ilyen kihívó munkákkal kétségbe vonják a második világháború után kijelölt határok történelmi jogosultságát, a valóságban a múltbeli uralkodó osztályok álláspontjára helyezkednek, a horthyzmus álláspontjára, amely a gyűlölködést és a más népek értékei iránti megvetést táplálta.

Milyen alapon avatkoznak be az életünkbe azok az emberek, akik elszöktek a szülőföldjükről, a meggazdagodás érdekében elhagyták a hazájukat, akik nem akarnak osztozni a szülőföldön élő honfitársaik sorsával, nem akarnak részt vállalni a boldog szocialista jövőért folyó közös munkában? Világosabb a napnál, hogy ezeknek a személyeknek – akikről Nicolae Ceaușescu elvtárs oly találóan mondotta, hogy a könnyebb életért sóvárognak, amit csupán a hazájuk elárulása és népünk hangos rágalalmazása nyomán érhetnek el – nincs semmilyen erkölcsi etikai alapjuk arra, hogy beavatkozzanak egy nép, nemzet sorsába, és semmilyen felhatalmazásuk a nép részéről egy ilyen beavatkozásra.

Semmilyen ideológiai diverzió, bárhonnan is eredjen, nem gyengítheti a népünk egységét a párt és a főtítkára Nicolae Ceaușescu elvtárs körül. Népünk egy pillanatra sem felejtette el a fájdalmat és véráldozatot, amellyel a múltban meg volt fizetve a dolgozók, a népek közötti viszályszítás. Népünk gránitegysége megbonthatatlan, mert az emberek millióinak szíve, mindnyájunk szíve teljes egészében a forradalmi pártunké, a Román Kommunista Párté.

Szívünk és tetteink dicsőséges pártunk és a nép előtt tisztelegnek, melynek a fiai vagyunk, nemzetiségre való tekintet nélkül, szeretett közös hazánk, a szocialista Románia előtt, és kifejezik hálánkat a modern Románia építője, nagy vezetőnk, Nicolae Ceaușescu elvtárs iránt.

Engedje meg, mélyen tisztelt Nicolae Ceaușescu elvtárs, hogy ebben az ünnepélyes keretben emlékeztessek azokra a csodálatos vállalás-szavakra, amelyeket Ön annyi hazafias tűzzel mondott el:

„Az ellenség ha életedre törne,

Megvédelmez téged karunk,

Mindent megteszünk, hogy egyenlőként élhess

A világ népei közt – hazám!”

Éljen a mai és holnapi Románia hőse, jogegyenlőségünk, életünk és egységünk szimbóluma! Éljen a világbéke hőse, Nicolae Ceaușescu elvtárs!

ANR, CC al PCR Cancelarie, dos. 13/1987. 78–81. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

44.

**A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa
plenáris ülésének határozata**

Bukarest, 1987. február 27.

Románia Szocialista Köztársaság Magyar Nemzetiségű Dolgozóinak Tanácsa 1987. február 26-27. között plenáris ülést tartott, és a magas fokú felelősség valamint igényesség szellemében, a hazafias elkötelezettség jegyében elemezte azt, hogy a magyar dolgozók – teljes egységben a román néppel – miként vettek és vesznek részt a haza sokoldalú fejlesztésének és felvirágoztatásának nagyszerű művében; ugyanakkor a tanácsnak a dolgozókat illető mozgósítási feladatait is megfogalmazta, amelyekkel az ideai célkitűzések, Románia gazdasági-társadalmi fejlesztési terveinek megvalósításai is elérhetővé válnak. E célkitűzések a párt XIII. kongresszusán megszabott történelmi jelentőségű határozatokból, a Nicolae Ceaușescu elvtárs, a Román Kommunista Párt főtitkára, Románia Szocialista Köztársaság elnöke által megfogalmazott felbecsülhetetlen elméleti és gyakorlati jelentőségű feladatokból, útmutatásokból és orientációkból fakadnak.

Nagyrabecsülve Nicolae Ceaușescu elvtársnak az 1987. szeptember 27-i ülésen tartott nagy horderejű beszédét, Románia Szocialista Köztársaság Magyar Nemzetiségű Dolgozóinak Tanácsa mindenben magáéva teszi az ország jelene és jövője számára létfontosságú eszméket, következtetéseket és tanulságokat a pártfőtitkár messzemenően tudományos, humanista koncepcióját – amelyet az élet, az ország szocialista realitásai igazoltak – a nemzeti kérdésnek helyes, a dialektikus és történelmi materializmus alapján történt romániai megoldására és arra vonatkozóan, hogy az összes honpolgárok, nemzetiségi különbség nélkül, egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezve vesznek részt az egész gazdasági, társadalmi-politikai életben, a társadalom vezetésében. A plénum résztvevői, kifejezve fenntartás nélküli csatlakozásukat a program-dokumentumban foglalt tételekhez, megfogadják, hogy a legnagyobb odaadással és önfeláldozással, kommunista forradalmi szellemben fognak tevékenykedni a haza minden honpolgárával együtt a párt és az állam vezetője nemes ösztönző szavainak példás valóra váltásáért, szabad, szuverén és független közös hazánk felemelkedéséért, a szocialista és kommunista civilizáció csúcsainak meghódításáért.

A plenáris ülés a mély tisztelet, a megkülönböztetett szeretet és hazafias büszkeség legmelegebb érzéseivel juttatta kifejezésre a magyar nemzetiségű román dolgozók mély háláját a társadalmi és nemzeti szabadságért folytatott küzdelem rettenthetetlen forradalmárának és harcosának, a zseniális gondolkodónak, a modern Románia ragyogó stratégiájának és megalkotójának, Nicolae Ceaușescu elvtársnak, akinek bölcs és tisztánlátó vezetésével a román nép sokévezredes léte legnagyobb győzelmeit aratta, ma pedig szoros egységben a párt és főtitkára körül megvalósítja a hazai szocialista és kommunista építés grandiózus tervét.

A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának tagjai ez alkalommal kifejezik forró elismerésüket Nicolae Ceaușescu elvtárs ragyogó személyiségének, a legmesszebbmenően nagyrabecsülve döntő szerepét és meghatározó hozzájárulását a párt és az állam egész bel- és külpolitikájának kidolgozásában és valóra váltásában, azoknak a dicsőséges esztendőknél az összes nagy forradalmi változásaiban, amelyeket egész népünk – jogos hazafias büszkeséggel – a nemzet legszeretettebb és legmegbecsültebb fiának nevével illet, Ceaușescu-korszaknak nevez.

A plénum egy emberként erősítette meg a magyar nemzetiségű román dolgozók forró szeretetét és határtalan bizalmát, amellyel a haza minden fia oldalán Nicolae Ceaușescu elvtársat, a párt és az állam szeretett vezetőjét övezik és követik mindabban, amit a haza szüntelen haladásáért, egész népünk javáért és boldogságáért tesz.

A plénum résztvevői kifejezték tiszteletüket és csodálatukat, megkülönböztetett nagyrabecsülésüket Elena Ceaușescu elvtársnő, a jeles politikus, a széles nemzetközi hírnévnek örvendő tudós iránt, hogy oly jelentős mértékben járul hozzá a román tudomány, kultúra és oktatás haladásához, a haza összes gazdasági-társadalmi fejlesztési terveinek és programjainak kidolgozásához és valóra váltásához.

Jogos hazafias büszkeséggel hangsúlyozták, hogy országunk román, magyar, német és más nemzetiségű dolgozóinak a Román Kommunista Párt vezetésével aratott kiemelkedő sikerei nyomán Románia ma ipari agrárország, erős és korszerű iparral, lendületesen fejlődő mezőgazdasággal, a nép magas élet- és civilizációs színvonalával.

Éppen ezeknek az eredményeknek, az ország minden övezete és települése kiegyensúlyozott, harmonikus fejlesztésének alapján lehetett biztosítani – hangsúlyozta a plenáris ülés – a munkához, az oktatáshoz, a tudományhoz és a kultúrához való jogot, kivétel nélkül minden állampolgárnak; az egyenlő munkáért egyenlő javadalmazás feltételeit, tekintet nélkül nemzetiségre, nemre és életkorra, a forradalmi munkásdemokrácia szerveinek erőteljes fejlesztését, ami egyedülálló kereteket biztosít minden dolgozó részvételéhez az egész tevékenység vezetésében, továbbá a szocializmus építéséhez a néppel és a népért.

A plénum résztvevői nyomatékosan hangsúlyozták: az ország szocialista fejlesztésében, a román nép méltó, szabad és független jövőjének biztosításában elért nagy eredmények ékesszólóan tanúsítják, hogy pártunk helyes politikát folytat, alkotó módon, Románia konkrét adottságainak megfelelően alkalmazza a dialektikus és történelmi materializmus általános igazságait és törvényszerűségeit.

A magyar nemzetiségű román dolgozók – ez alkalommal is kifejezve fenntartás nélküli csatlakozásukat a Román Kommunista Párt, a szocialista Románia bel- és külpolitikájához, amelyben létfontosságú érdekeik, gondolataik és törekvéseik jogos megnyilatkozását látják – ünnepélyesen megfogadják, hogy a jövőben is a legnagyobb odaadással, a román néppel való teljes egységben fognak munkálkodni a XIII. kongresszus célkitűzései, a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom

megteremtéséről és Románia kommunizmus felé haladásáról szóló ragyogó pártprogram példás valóra váltásáért.

A szocialista építés éveinek nagy eredményei, az ország minden övezetének és településének példátlan felvirágzása, amilyenről egykor álmodni sem lehetett, a haza minden dolgozójának, mindazok elméjének és két kezének, együttes munkájának és intelligenciájának a gyümölcse, akiket a Román Kommunista Párt, egész társadalmunk éltető központja forradalmi tisztánlátással és bátorsággal vezérel. A magyar nemzetiségű román dolgozók – annak a nagy igazságnak a tudatában, hogy csakis munkával, önfeláldozással és hősiességgel lehet biztosítani az egész nemzet civilizációs színvonalának szüntelen emelkedését – megfogadják: mindent megtesznek az ország sokoldalú fejlesztéséért s így mind nagyobb mértékben járulnak hozzá a közös haza – Románia Szocialista Köztársaság – szüntelen haladásához.

A plenáris ülés, mindenben magáévá téve azokat az útmutatásokat, orientációkat és feladatokat, amelyeket Nicolae Ceaușescu elvtárs tűzött a munkaközösségek, az egész nép elé, kifejezésre juttatja a magyar nemzetiségű román dolgozók egyöntetű elhatározását, hogy ki-ki a maga munkahelyén, a pártszervek és -szervezetek vezetésével, minden képességét latba veti a gazdasági egységek 1987-es nagy jelentőségű és felelősségteljes célkitűzései megvalósításáért, illetve túlszárnyalásáért, hogy kiemelkedő eredményekkel köszöntse a párt országos konferenciáját. Valamennyien megfogadták, hogy mindent megtesznek a termelés korszerűsítésére, a műszaki és tudományos kutatás legújabb vívmányainak hasznosítására vonatkozó programok legjobb körülmények közötti teljesítéséért, a termékek műszaki és minőségi színvonalának emeléséért, a nyersanyagok magas fokú hasznosításáért, a nyersanyag-, tüzelőanyag- és energiafogyasztás lényeges csökkentéséért, az egész termelési tevékenység hatékonyságának és jövedelmezőségének fokozásáért, a rend és a fegyelem erősítéséért.

A mezőgazdaság terén a kiemelt célkitűzés az élenjáró egységek tapasztalatának az általánosítása, hogy minél több mezőgazdasági termelőegység elérje a növénytermesztési és állattenyésztési rekordhozamokat, s ezáltal megvalósuljanak az új agrárforradalom célkitűzései.

Megkülönböztetett figyelmet fordítunk az exporttermelés legjobb körülmények közötti megvalósítására, magas műszaki és minőségi teljesítmény-mutatókkal rendelkező, a világpiacon versenyképes termékek gyártására.

A magyar nemzetiségű román dolgozók, akik a tudományos kutatás és technológia-fejlesztés terén fejtik ki tevékenységüket, fokozott erőfeszítéseket tesznek az ország energetikai és nyersanyagbázisának fejlesztéséért, a termelés gépesítésének, automatizálásának és robotizálásának bővítéséért, a termékek műszaki és minőségi színvonalának lényeges emeléséért. Minden képességüket latba vetve, részt vesznek a termelés műszaki fejlesztését, a műszaki alkotómunka fellendítését célzó tömegmozgalomban, a találmányi, újítási és észszerűsítési

mozgalomban, a fejlett munkamódszerek általános alkalmazásában és a dolgozók szakmai továbbképzésében.

A beruházások terén tevékenykedők minden erővel részt vállalnak a beruházási alapok és eszközök hatékonyabb kihasználásából, fellépnek a pazarlás megszüntetéséért, az új gazdasági objektumok határidőn belüli üzembe helyezéséért és haladéktalan felfuttatásáért.

A plénum résztvevői megfogadják: határozottan munkálkodnak a munkás-önigazgatás, az önálló eszköz- és pénzgazdálkodás elveinek szigorú alkalmazásáért, szigorú takarékosági rendszer megvalósításáért, a kiadások saját forrásokból történő fedezéséért és maximális nyereség eléréséért minden elköltött lej után.

A tanerők, mindazok, akik az oktatás terén tevékenykednek, hozzájárulnak a széles szakmai látókörrel rendelkező, a korszerű technikát uralni és fejleszteni képes leendő munkások és szakemberek alapos felkészítéséhez, az ifjú nemzedék neveléséhez és formálásához a munka, a hazaszeretet, az összes honpolgárok közötti testvériség szellemében.

A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa fokozottan ápolni fogja a dolgozók körében a haza, párt és nép iránti szeretetet és odaadást. A magyar nemzetiségű kulturális és művészeti dolgozók latba vetik minden alkotóképességüket, hogy gazdag nevelő tartalmú, mélységesen humanista és forradalmi műveket alkossanak, olyanokat, amelyek a legmesszebbmenően szolgálják a dolgozók barátságát és testvériségét, erőteljes egységét a Román Kommunista Párt körül a szocializmus és kommunizmus romániai felépítéséért folytatott munkában és harcban.

A tanács a politikai, kulturális és művészeti munka összes formáinak igénybevételével küzdeni fog, hogy szüntelenül erősödjék az egész nép egysége a párt és főtítkára, Nicolae Ceaușescu elvtárs körül, román, magyar, német és más nemzetiségű dolgozók, mindazok testvérisége, akik határozottan munkálkodnak az ország anyagi bázisának és szellemi alkotó munkájának fejlesztéséért.

A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának plenáris ülése teljes megelégedéssel erősíti meg azt a történelmi igazságot, hogy a szocialista Romániában a nemzeti kérdés helyes, forradalmi és végérvényes megoldást nyert a dialektikus és történelmi materializmus, a tudományos szocializmus elvei alapján, országunk konkrét adottságainak megfelelően, biztosítva nemzetiségi különbség nélkül az összes dolgozók igazi jogegyenlőségét.

Románia Szocialista Köztársaságban teljes mértékben biztosítva van a tanulás joga román nyelven és anyanyelven. Úgyszintén biztosítva van a szabadsága és az anyagi feltételei az irodalom és a művészet fejlesztésének, a következetes kulturális-művészeti tevékenységnek, a Megéneklünk, Románia országos fesztivál keretében.

A forradalmi munkásdemokrácia széles körű fejlesztése biztosítja magyar nemzetiségű dolgozók részvételét az ország minden tevékenységi területének vezetésében, jelen vannak minden politikai, állami, gazdasági, társadalmi és kulturális szervben.

A plénum a legmesszebbmenően nagyra becsüli Nicolae Ceaușescu elvtárs, a párt főtítkára, az ország elnöke döntő és felbecsülhetetlen hozzájárulását a nemzeti kérdés helyes megoldásához, az optimális munka- és érvényesülési feltételek biztosításához a gazdasági, társadalmi és szellemi élet minden területén az ország minden fia számára, az egész nép egységének és testvériségének erősítéséhez.

Románia Szocialista Köztársaságban a gazdaság, a tudomány és a kultúra fejlesztése terén, a nép életszínvonalának emelésében elért történelmi vívmányok fényében, a nemzetiségi különbség nélkül a dolgozók testvéri együttélése problémáinak helyes, a tudományos szocializmus elvei szellemében történt megoldása fényében annál inkább elítélendő az egyes külföldi reakciós körök álnok próbálkozásai, hogy tagadják és rágalmazzák ezeket a realitásokat, beavatkozzanak a belügyeinkbe, meghamisítsák a történelmi igazságot, ismét vita tárgyává tegyék a békeszerződések határozatait, a fennálló határokat.

A legnagyobb felháborodással utasítjuk vissza azoknak a reakciós köröknek a próbálkozásait, amelyek a nemzeti kisebbségek jogai támogatásának ürügye alatt nacionalista, sovén, irredenta és revansista megnyilatkozásra bujtogatnak, nemzetközi találkozók alkalmát is felhasználják – beleértve a bécsi összeurópai találkozót is –, hogy propagandaszttikus kirohanásokat intézzenek ellenünk, megpróbáljanak beavatkozni más országok belügyeibe.

A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának plénuma úgy véli, annál inkább érthetetlen és elítélendő, amikor ilyen dolgok egyik vagy másik szocialista országban jelentkeznek. Mint magyar nemzetiségű román honpolgárok mély keserőséggel és emberi, kommunista felháborodással tapasztaljuk, hogy a Magyar Népköztársaságban egyre nagyobb számban látnak napvilágot olyan tanulmányok, cikkek, könyvek és történelmi kézikönyvek, térképek, tananyagok és propagandaanyagok, amelyekből egyaránt kiviláglik a román nép történetének nem ismerete és meghamisítása, támadás történik az ország területi épsége ellen, ami Horthy fasiszta rendszerének idejéből származó revizionista és reakciós praktikákra és viszonyulásra emlékeztet. Úgyszintén mélyesen felháborít, hogy politikai és kulturális személyiségek, különböző sajtószervek tendenciózus és rágalmazó megállapításokat tesznek pártunk és államunk bel- és külpolitikájára, szándékosan elhallgatva a román nép nagy eredményeit a gazdaság és a kultúra fejlesztésében, a tömegek életszínvonalának emelésében.

Egész lényünkben fakadóan elutasítjuk a román nép történetének, mai nagy vívmányainak torzítására irányuló tudatos törekvéseket, ezeket az elítélendő megnyilatkozásokat, amelyek szöges ellentétben állnak az igazsággal, a nemzetközi kapcsolatok elveivel és normáival, és szilárd meggyőződésünk, hogy nem szolgálják a jószomszédság érdekeit, a népek közötti együtt-munkálkodást és barátságot, nem szolgálják a béke és a haladás ügyét.

Plenáris ülésünk, teljes összhangban a Román Kommunista Párt által ápoltság magas humanista értékekkel, megállapítja, hogy a történelemtudománynak, a sajtónak, a rádió- és televízióknak, az irodalomnak, a művészeteknek nem a negatív

állapotok hangsúlyozását, hanem az igazság, a valóság megismerését kell szolgálnia, hozzá kell járulnia a népek közötti közeledéshez és barátsághoz, a honpolgárok neveléséhez, a szocializmus, a nemzetközi szolidaritás szellemében.

Románia magyar nemzetiségű dolgozói nevében erélyesen elutasítjuk az országunk belügyeibe való mindennemű beavatkozás kísérletét, bárki részéről jöjjön is, minden olyan igényt, hogy kioktassanak bennünket a nemzeti kérdés megoldása ügyében. Életünk összes kérdését, amelyek hozzátartoznak a romániai társadalmi-politikai rendszer fejlesztési folyamatához, csakis a Román Kommunista Párt, a román állam oldja meg és fogja megoldani, mi mindannyian, akik évszázadok óta e tájakon élünk és dolgozunk, hogy méltó, boldog életet teremtsünk magunknak. Nem engedjük meg és nem engedjük meg senkinek, hogy rágalmazza társadalmunknak a szocialista fejlődés útján, a nemzeti kérdés megoldásában elért eredményeit, széthúzást szítson a dolgozók között, nacionalista, sovén, revansista, irredenta eszméket és nézeteket terjesztve. Szemünk fényeként óvjuk mindannyiunk, mindazok egységét és testvériségét, akik Románia földjén élünk, valamint a haza függetlenségét és területi épségét, a szocializmus és a kommunizmus eszményeit. E hitvallás birtokában, a történelem tanulságai, a jelen és a jövő alapján határozottan visszautasítjuk a haza, a szocializmus ellenségei, mindazok bárminemű mesterkedését, akik a reakciós, imperialista erők érdekeit szolgálják.

A Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának plenáris ülése kifejezi felháborodását és a leghatározottabban elutasítja a reakciós tételeket és elméleteket. Ezek nem fognak semmilyen visszhangra találni a szocialista Románia honpolgárai, a romániai magyar nemzetiségű dolgozók tudatában.

Töretlenül követve pártunk és államunk vezetőjének forradalmi eszméit és tetteit, nemes ösztönző szavait, mindenben támogatjuk a Román Kommunista Párt, a szocialista Románia következetes politikáját a szocializmust építő népekkel, elsősorban szomszédainkkal, a világ népeivel való barátság és testvériség fejlesztéséért, az együttműködés és a barátság új történelmének, a szocialista és a kommunista építés történelmének megteremtéséért.

A plenáris ülés - kiemelt jelleggel hangsúlyozva a gazdasági-társadalmi fejlesztési tervek és programok következetes megvalósítását, amely tervek és programok biztosítani fogják, hogy Románia a jelenlegi ötéves terv végéig fejlődésének újabb, magasabb szakaszába lépjen - kifejezte a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának elhatározását, hogy egész tevékenységének középpontjába állítja az új ember, a szocializmus és a kommunizmus tudatos és odaadó építőjének formálását. Megkülönböztetett figyelmet fordítunk a dolgozók nevelésére a párt, az ország és a nép iránti szeretet, a szocialista tulajdon, a nemzeti vagyon szüntelen védelme és fejlesztése szellemében.

Egész politikai nevelő munkánkkal következetesen küzdeni fogunk, hogy ápoljuk a honpolgárok testvériségének és egységének érzését a szocialista Románia további felemelkedéséért, a haladás és a civilizáció újabb csúcseinak meghódításáért folytatott munkában és harcban.

A plénum résztvevői a jelen nagy vívmányai és a haza ragyogó jövője feletti teljes megelégedés érzéseitől lelkesítve, kifejezik a magyar nemzetiségű román dolgozók egyöntetű elhatározását, minden erejüket, minden képességüket és energiájukat latba vetik a szocialista Románia további felvirágoztatásáért. Az egész néppel egyetemben, a munkában és az eszményekben testvérként, szoros egységben a párt és főtítkára, Nicolae Ceaușescu elvtárs körül, szívvel-lélekkel, minden munkabírással és alkotó képességünkkel részt veszünk az 1987-re és az egész ötéves tervidőszakra szóló gazdasági-társadalmi fejlesztési tervvelőirányzatok, a XIII. kongresszusi határozatok példás teljesítésében, mert meggyőződésünk, hogy minden megvalósításunkkal a haza általános fejlődését, a nép anyagi és szellemi jólétének szüntelen gyarapodását szolgáljuk, márpedig ez a pártpolitika fő célja, a Romániában sikeresen épülő sokoldalúan fejlett szocialista társadalom lényege.

Az Előre c. napilapban 1987. március 6-án megjelent határozatot összevetettük a levéltári forrással – ANR, CC al PCR Cancelarie Secția Organizatorică, dos. 13/1987. 33–37. f. – és az egymást kiegészítő két változathól alkottuk meg a fenti, gazdagabb tartalmú szöveget.

45.

Szász József leváltása az RKP Hargita megyei tanácsának első titkári tisztségéről

Csíkszereda, 1987. január 20.

Az RKP Hargita megyei plenárisának közös gyűlése a megyei Néptanáccsal 1987. január 20.

Szász József elvtárs, az RKP Hargita megyei Pártbizottság első titkára vezeti a gyűlést. Üdvözli Emil Bobut, a Végrehajtó Politikai Bizottság tagját, az RKP Központi Bizottságának titkárát. Közli, hogy a plenárison a 99 tagból 92-en vannak jelen, igazoltan 7 elvtárs hiányzik. A 94 képviselő közül 89 van jelen, igazoltan 5 elvtárs hiányzik. Tehát, mind a megyei Pártbizottság plenárisa, mind a megyei Néptanács, a néptanácsok törvényének megfelelően végezheti a munkáját.

Napirenden: [...]

A napirendre tűzött témával kapcsolatosan a plenáris felkéri Emil Bobu titkár elvtársat, hogy tartsa meg a beszédét. Emil Bobu titkár elvtárs rámutat arra, hogy a haza társadalmi-gazdasági fejlődésének újabb fejlődési fázisában nagy figyelmet szentelnek a káderek megfelelő elosztására. A vezető kádereket a szektorok szükségleteinek megfelelően kell kihelyezni. Ismeretes önök előtt a káderek biztosításával kapcsolatos problémák a megyék vezetésében. Most a párt vezetősége előtérbe helyezett néhány szervezésbeli rendeletet Hargita megyében. Arra a következtetésre jutottak, hogy a káderek biztosításával néhány szervezésbeli változást érhetnek el a Hargita megyei vezetőségben. Konkrétan, arra a következtetésre jutottak, hogy Szász József elvtársat a Krassó-Szörény megyei pártbizottság titkárává nevezzék ki, ahol néhány, megoldásra váró probléma merült fel. Azt javasolták a plenárisnak, hogy tekintettel a helyzet fontosságára, az RKP Hargita megyei Bizottsága első titkárának Costea Aurel elvtársat válasszák meg, aki jelenleg alelnöki funkciót tölt be. Egyetértettek abban, hogy jó lenne egy olyan elvtárs, akinek már tapasztalata van a megyében, aki ismeri a kádereket, és továbbra is biztosítja minden területen a tevékenység megfelelő menetét.

Fejes Gyula elvtársat nevezték ki alelnöknek. Fejes Gyula elvtárs a párt és az állam tevékenységeiben, tapasztalattal rendelkező aktivista. 1960-tól párttag, gépészmérnök és doktorátussal rendelkezik ezen a területen. Az RKP Központi Bizottságának tagja, felelősségteljes tevékenységet végzett az ifjúsági részlegen, az utóbbi időben a pártunk szektorfőnöke volt, gazdasági vonalon. Meg vagyunk győződve, hogy megfelelően fogja ellátni a feladatát. Emil Bobu elvtárs a továbbiakban elmondta, hogy értékelni kell Szász József tevékenységét, aki az eddigi tapasztalatainak, a Központi Bizottságban való hosszas tevékenységének köszönhetően, nagyon jó eredményeket ért el, amit számtalanszor elismert a párt felsőbb vezetősége is.

Bemutatván részletesen ezeket a szervezésbeli rendelkezéseket, kiemelte, hogy ezen határozatok kötelezőek a legfelsőbb szervek számára, mégis megkérdi, hogy van-e valakinek kifogása ezzel a szervezésbeli rendelettel kapcsolatban? Mivel nincs ellenvetés, szavazásra bocsátja Szász József elvtárs felmentését az RKP Hargita megyei Bizottságából és az elsőtitkári posztból.

Egyöntetűleg elfogadták a javaslatot. A továbbiakban szavazásra bocsátja Costea Aurel elvtárs megválasztását első titkárnak. Mindenki megszavazta ezt a javaslatot is. A plenáris a továbbiakban Fejes Gyula elvtárs megválasztását is szavazásra bocsátja az RKP Központi Bizottságának tagjai közé. Megkérdezi, hogy vannak-e észrevételek. Nem lévén, egyöntetűleg megszavazták ezt a javaslatot is. A továbbiakban Emil Bobu titkár elvtárs rámutat arra, hogy az első titkár a Megyei Néptanács elnöke is, szavazásra bocsátja a Néptanács tagjait, Szász József elvtárs felmentését a Végrehajtó Bizottság tagja és elnöke funkciókból. Megkérdezi, hogy vannak-e megjegyzések. Nem lévén, egyöntetűleg megszavazzák a javaslatot.

Szavazásra bocsátja a továbbiakban Costea Aurel elvtárs, megyei jelölt megválasztását a Hargita megyei Néptanács Végrehajtó Bizottságának elnöki tisztségére. Nem lévén megjegyzések, megszavazzák a javaslatot.

A továbbiakban kifejezi, hogy mivel Fejes Gyula nem a Hargita megyei Néptanács jelöltje, az elnöki dekrétummal történő megválasztásáig, megbízatást kap arra, hogy betöltse a Hargita megyei Néptanács Végrehajtó Bizottságának alelnöki tisztségét. Átveszi a szót Varró Domokos elvtárs, a Hargita Megyei Néptanács Végrehajtó Bizottságának titkára, aki felolvassa az eskü szövegét, az eskütétel céljából. [...]

ANRDJHR, PCR Comitetul Județean Harghita, dos 2/1987. 1-3. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

46.

Nicolae Ceaușescu elvtársnak, az RKP főtitkárának egyes községek és municípiumok átalakítására vonatkozó utasításai

Bukarest, 1987. május 13.

Kovászna megye, Sepsiszentgyörgy municípium rendezése

Elfogadják a helység építendő kerületét a bemutatott javaslatok értelmében.

Elfogadják, a politikai-közigazgatási központ székhelyét, azzal a javaslattal, hogy a projekt legyen jóváhagyásra előterjesztve.

A központi tér újra fog szerveződni, szimmetrikus elhelyezkedés elve alapján, a politikai-közigazgatási épülethez mértén, ennek megfelelően kialakítva a forgalmat.

Lemondanak az ifjúsági tudomány és technika épületének felépítéséről.

A tervezett szállodát a központi tér északi oldalára fogják elhelyezni.

A földszinten, kereskedelmi egységeknek fenntartott szabad helyekkel ellátott blokklakást, a központi forgalomhoz közel fogják elhelyezni. Az előtérbe pedig egy kulturális rendezvényre alkalmas épületet terveznek.

A blokklakások tervezéséhez, modern építészeti megoldásokat alkalmaznak, amelyeket Bukarest vezető tervezőközpontjaiban fognak kivitelezni.

ANR, CC al PCR Cancelarie, Secția Organizatorică, dos. 17/1987. 1. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

47.

**A magyar nagykövetség jelentése
a tiltott határátlépésekről**

Bukarest, 1989. október 25.

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége
[...] 187 /szt/ 1989.

Szigorúan titkos

Bukarest, 1989. október 25.

Tárgy: Határmenti megyékből származó értesülések

Készítette: Popovics Emil

A magyar határhoz közel eső települések lakosaitól származó információ szerint a román határövezeti szervek – együttműködve a rendőrséggel –, megkezdték az államhatár őrzésének rendjéről szóló új törvény előírásainak a végrehajtását. A határhoz közel épített kerítéseket lebontották és kijelölték azt a sávot, amelyre a jövő évtől kezdődően semmit sem lehetett ültetni. A helyi lakosság azt tapasztalja, hogy sűrűsödött az igazoltatások száma is. Abban az esetben, ha az igazoltatott személyek határsávi belépési és tartózkodási engedéllyel nem rendelkeznek, a zónából kiutasítják. Informátorunk új momentumként minősítette, hogy a határ mentén húzódó erdősávokban katonai táborok is létesültek.

A szigorított intézkedések ellenére a menekülni szándékozók száma nem csökken. Egyre többen, és most már jellemzően román ajkúak érkeznek a határmentére, menekülési szándékkal. Az elfogott menekülőket nemre és korra való tekintet nélkül kopaszra nyírják, majd ellenük bírósági eljárást indítanak. A verést és megalázást továbbra is alkalmazzák.

A határ mentén – már kialakult tarifák szerint – dívik az embercsempészet is. Egy fő átviteléért minimum 5000 lejt kérnek, de szívesen elfogadnak ékszert és más értéktárgyakat is. Az ottani lakosság körében szóbeszéd tárgyát képezi, hogy a határőrség és a rendőrség is részesül a pénzből vagy egyéb javakból.

Arad, Bihar vagy Szatmár megye városaiban egyre több színromán magyar nyelvleckét vesz. Jellemzően azok kezdtek el magyarul tanulni, akiknek valamelyik családtagjuk már Magyarországon tartózkodik. A nyelvtanulás nyílt beismerésére csak akkor kerül sor, ha már beadták a családegyesítési kérelmet.

A határvédelemmel kapcsolatos új és szigorított rendelet ellenére Románia lakosságának bizonyos rétege továbbra is a távozás gondolatával foglalkozik, kísérletet tesz a határ illegális átlépésére. Információink szerint a menekültek jellemző többsége fiatalok. A távozók között – csupán Szatmár megyéből – több mint tíz református és három római katolikus pap is van.

Rudas Ernő I. o. tanácsos

MNL, KÜM TÜK, Románia, 1989, 75. doboz, 003530/1. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

48.

A magyar nagykövetség jelentése a falurombolásról

Bukarest, 1989. január 30.

37 /SzT/ 1989 - *Szigorúan titkos*

[...] Bukarest, 1989 január 30.

Tárgy: A falurombolási terv fejleményei

Készítette: Hodicska Tibor

Egyelőre még ellenőrzésre és részletesebb feltérképezésre szoruló információink szerint 1989 január elején újabb fejezet kezdődött a falurombolási terv végrehajtásában. Két megyéből – Hargita és Máramaros – kaptunk, nem az egész megyére kiterjedő információt arról, hogy megkezdődött a falvak összevonása. Falugyűléseken jelentették be, hogy mely falvakat csatolják egy-egy községhez és ki lesz az összevont települések polgármestere.

Megjegyezzük, hogy először tavaly ősszel lehetett hallani ilyen elképzelésekről. Ezek a falurombolási terv taktikai módosulásaival kapcsolatosak. A települések 4-5 falvankénti összevonása azt jelenti, hogy egy sor falu elnevezése megszűnik, a falvak ugyan egyelőre megmaradnak, nevük viszont a térképről eltűnik. Ráadásul sok esetben román többségű falvakat lehet kijelölni az új községek központjaként. A nevüktől megfosztott falvakat eleve lassú elhalásra ítélik, másrészt pedig későbbi lerombolásukkor látszólag már nem egy-egy falut kell felszámolni, hanem a most összevonásra kerülő települések egy-egy peremrészét.

Ezek a fejlemények, még ha esetleg nem is válnak országos méretűvé, azt mutatják, hogy a vezetés nem mondott le a falurombolási terv és abba illesztett negatív nemzetiségpolitikai [?] végrehajtásáról. Az információkból az egyik Máramaros megyei település lakóinak ellenállásáról is tudomást szereztünk. Petrova lakossága szembeszállt a megyei szervek képviselői által közvetített döntéssel. A község közel van a szovjet határhoz és Máramarossziget városához, ma is jelentős ukrán lakossága van. A konfliktus annak ellenére következett be, hogy Petrova megmaradna, mint község, mint település, „csupán” új központot jelöltek ki. A helyi lakosok nem fogadták el a háromtagú megyei bizottság közlését, vita nyomán elzavarták a funkcionáriusokat, sőt tettelegességre is sor került. A megyei PB munkatársai most – január végén – még kórházban vannak. Petrovára másnak kiszállt a megyei első titkár, Vasile Bărbuleț és próbálta lecsillapítani a kedélyeket. A vita nyílt téren folyt, mivel a lakosság nem volt hajlandó képviselőket választani, hogy azok zárt ajtók mögött tárgyaljanak a megyei vezetéssel. A lakosság a megyei első titkártól mindenféle változtatás felfüggesztését és magas helyről történő megerősítését követelte. A következő napon minden változtatást lefűjtak, a helyzet csak ezután nyugodott meg. Megtorló intézkedésekről egyelőre nincs információnk.

Szűts Pál nagykövet

MNL, KÜM TÜK, Románia, 1989, 76. doboz, 00245. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

49.

A magyar külügyminisztérium jelentése a Magyarország területén tartózkodó román állampolgárok ügyéről

Budapest, 1989. január 6.

Külügyminisztérium

Szigorúan titkos

Érkezett: 1989. 05. 31. / Kelt: 1989. január 6. [...]

Ország: Románia

Tárgy: Az MNK területén tartózkodó román állampolgárok ügyeinek intézése
BM ORFK III-2. Osztály

Dr. Hegyi Imre r. ezredes csoportfőnök

Jelentés a Magyar Népköztársaság területén tartózkodó román állampolgárok ügyeinek intézésével kapcsolatos tapasztalatokról

A Román Szocialista Köztársaságban kialakult politikai-gazdasági helyzet – a lakosságra háruló terhek növelése, a nemzetiségek erőszakos beolvasztásának meggyorsítása – következtében, az utóbbi években megnövekedett azoknak a román állampolgároknak a száma, akik végleg el kívánják hagyni a hazájukat. Jelentős hányaduk, legális vagy illegális beutazását követően, Magyarországon kívánt illetve kíván maradni, vagy innen szándékozik – letelepedés céljából – továbbutazni valamelyik nem szocialista országba.

A Magyarországon tartózkodó román állampolgárokkal kapcsolatos egységes gyakorlat kialakítása érdekében – magas szintű politikai és állami döntést követően – a belügyminiszter intézkedési tervet hagyott jóvá a román állampolgárok ügyeinek rendőrségi és határőrizeti szerveknél történő rendezésére, valamint a letelepedési kérelmek elbírálására.

Az intézkedési terv végrehajtásának eddigi tapasztalatai az alábbiakban összegezhetőek:

I. Letelepedés céljából benyújtott vízumkérelmek elbírálása

A romániai magyar képviselőnkön letelepedés céljából benyújtott vízumkérelmeket a méltányosság szélesebb körű alkalmazásával bírálják el az igazgatásrendészeti szervek. A szűken értelmezett családegyesítésen túl engedélyezik a távolabbi hozzátartozókkal történő együttélésre irányuló kérelmeket is, ha azokat a nemzetiségi hovatartozásuk miatt hátrányos megkülönböztetéssel, illetve az ebből származó egzisztenciális problémákkal indokolják a kérelmezők.

Továbbra is elutasításra kerülnek azok a kérelmek, amelyeknél a letelepedés minimális feltételei sem biztosítottak, vagy a letelepedés állam- és közbiztonsági érdekeinkkel nincs összhangban.

Az 1988-ban benyújtott 5432 kérelem 90%-a engedélyezésre került. (Az engedélyezési arány az utóbbi három évben 70–75% körül mozgott.)

Az előző évekhez képest lényegesen több kivándorlási kérelmet teljesítettek a román hatóságok, így 1988. december 31-ig 1736 fő utazott be a letelepedés céljából korábban engedélyezett vízum felhasználásával. (1985-től évente beutazók: 403; 932; 821; 1. sz. melléklet)

A nem szocialista országokban jogellenesen tartózkodó román állampolgárok közül mindössze néhányan nyújtottak be letelepedés céljából vízumkérelmet. Ezek a letelepedés feltételeinek hiánya miatt elutasításra kerültek.

A román–jugoszláv határt illegálisan átlépők közül néhányan, magyarországi letelepedésük érdekében belgrádi nagykövetségünkön nyújtottak be kérelmet. Többségük nem rendelkezett semmiféle érvényes okmánnyal. Letelepedési kérelmüket a szükséges feltételek hiányában az általános szabályok szerint nem tudtuk érdemben elbírálni. Tekintettel azonban arra, hogy ezek a személyek valamennyien magyar nemzetiségűek és velük szemben kizáró ok nem merült fel, beutazásukat és magyarországi tartózkodásukat engedélyeztük. Ezideig 21 fő utazott be közülük.

II. A magyar–román határt tiltott módon átlépő román állampolgárokkal kapcsolatos eljárás

1) 1988. december 31-ig közel hat és félezren érkeztek hazánkba Romániából, tiltott határátlépés elkövetésével. Az átszökések száma havonta változik, de a nyári és őszi hónapokban jelentősen megemelkedett. (Januárban 18 fő érkezett tiltott módon, szeptember és október hónapokban számuk meghaladta az ezret, novemberből ismét csökkenő tendenciájú.)

A magyar–román határ illegális átlépésén kívül előfordulnak olyan esetek is, amikor egyes szocialista országokban működő külképviseletünk megtévesztésével a magyar nemzetiségű román állampolgárok útlevél elvesztésére hivatkozva, hamis adatok közlésével magyar hazatérési okmányt szereznek, és ezzel utaznak hazánkba.

Emellett a csehszlovák szervek az egyoldalú átlépési gyakorlat alapján olyan román állampolgárok magyarországi beutazását is lehetővé teszik, akiknél a román hatóságok által kiadott kiutazási engedély hatálya Magyarországra nem terjed ki. Ezen személyek magyarországi tartózkodási kérelmeit is a vonatkozó rendelkezések szerint bíráljuk el.

2) A Romániából tiltott módon átlépő személyek ügyeinek vizsgálatára Békés, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár megyékben a határőrizeti, állambiztonsági és igazgatásrendészeti szervek képviselőiből munkabizottságok alakultak. Ezek a bizottságok foglalnak állást az átszökött személyek további tartózkodásának engedélyezése vagy a román határőrizeti szerveknek történő visszaadásuk kérdésében.

A döntés kialakítása körültekintő mérlegelést igényel, mivel információink szerint a visszaadott személyekkel szemben szigorú megtorló intézkedéseket alkalmaznak, tetteleg bántalmazták, szabadságvesztés büntetésre és kényszermunkára ítélik őket. A döntéssel kapcsolatos felelősséget növeli, hogy a hazai és a

nemzetközi közvéleményben erőteljes érdeklődés tapasztalható e vonatkozásban és a visszaadással kapcsolatos gyakorlatunkat a román hatóságok említett magatartása miatt kifogásolják.

Ennek ellenére az átszökött személyek visszaadásának kérdésében csak részben érvényesül a főkapitányok közbiztonsági helyetteseinek döntési hatásköre. Csupán a bonyolultabbnak ítélt, vitás esetek eldöntésébe kapcsolódnak be, az érdemtelen-seget egyébként a bizottságok állapítják meg.

Az ilyen személyek kiválasztását, az érdemtelen-ségi okok feltárását nehezíti, hogy egyrészt a meghallgatás, illetve a kérdőív alapján szerzett információk legtöbbször nem ellenőrizhetőek, másrészt a nyelvi problémák és a tiltott határátlépők nagy száma miatt a körülmények megnyugtató tisztázásához az erre rendszeresített plusz létszám ellenére sem biztosítottak maradéktalanul az érintett megyékben a személyi feltételek.

A magyar-román határt illegálisan átlépő 6460 személy 26%-át (1652 főt) adtuk vissza a román határőrizeti szerveknek. A visszaadás oka 60%-uknál az volt, hogy csupán kalandvágyból, illetve a jobb megélhetés reményében szöktek át hazánkba, hogy innen valamelyik nem szocialista országba jussanak. 13%-uk büntetett előéletű volt, 11%-nál egyéb érdemtelen-ségi okok merültek fel, 10%-uk olyan fiatalos volt, akiknek befogadása, felügyelete nem volt biztosított. (2. sz. melléklet)

A nehézségek ellenére összességében érvényesültek az állam- és közbiztonság védelme érdekében meghatározott célkitűzések. Indokoltnak tartjuk továbbra is visszaadni azokat a román állampolgárokat, akiknek a magyarországi tartózkodása nincs összhangban a Magyar Népköztársaság érdekeivel. Az ilyen döntések meghozatalánál azonban még körültekintőbben kell eljárni.

III. *A hazájukba visszatérni nem szándékozó román állampolgárokkal kapcsolatos eljárás*

1988. első tizenegy hónapjában a román utasforgalom – 263.422 – összességében 36,5%-kal csökkent az előző év ugyanezen időszakához viszonyítva. A román beutazók száma januártól márciusig növekedett, áprilistól jelentős mértékben csökkent. Júliusban és augusztusban mintegy 60%-kal kevesebb román állampolgár utazott hazánkba, mint 1987 júliusában és augusztusában. A román állampolgárok kishatárforgalmi egyezmény alapján történt utazásainak száma január 1-jétől november 30-ig – 299.002 – több mint százezerrel csökkent. (3. sz. melléklet)

1) A Magyarországra érvényes úti okmánnyal beutazók közül mintegy 8000 román állampolgár fordult az igazgatásrendészeti szervekhez, hogy nem kíván hazatérni. Őket – hasonlóan a tiltott módon érkezőkhöz – részletesen meghallgatják, és ügyükben a helyi állambiztonsági osztályokkal egyeztetve döntenek. Azoknak a román állampolgároknak, akiknél érdemtelen-ségi okok merülnek fel, román kiutazási engedélyük lejártáig el kell hagyniuk az országot.

2) Azokat a román állampolgárokat, akikkel szemben kizáró ok nem merült fel, munkavállalásra is alkalmas „ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolással” látják el. 1988. december végéig – a tiltott módon érkezőkkel együtt – közel 12 és fél ezer román állampolgár kapott ilyen engedélyt.

A tartózkodási engedély kiadásakor felhívták a román állampolgárok figyelmét a Magyar Népköztársaság jogszabályainak megtartására és arra, hogy politikai tevékenységet nem folytathatnak. A politikai tevékenységre vonatkozó tilalom ilyen általános megfogalmazásban zavart okozott. Ezért intézkedtünk, hogy az igazgatásrendészeti szervek ilyen nyilatkozatot ne kérjenek, de figyelmeztessék őket arra, hogy tartózkodjanak a Magyar Népköztársaság politikájával ellentétes, törvénytörő magatartástól.

Az ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolást a rendelkezésektől eltérően gyakran 6 hónapnál rövidebb érvényességgel – egy-két hónapra – állították ki az igazgatásrendészeti szervek. Ez többségében indokolatlanul növelte az ügyintézés számát, emellett nehezítette a hosszabb időtartamú munkavállalást és a szálláshelyek biztosítását.

Sok esetben a körülmények rendezettsége, a végleges vagy hosszabb távú magyarországi tartózkodási szándék indokolja, hogy rövid időn belül kerüljön kiadásra a 2 évre érvényes „tartózkodási engedély” igazolvány, amely nagymértékben megkönnyítené a román állampolgárok ügyeinek más szerveknél történő intézését. Erre azonban sokszor még a hat hónap eltelte után sem kerül sor. (1988 év végéig 1144 román állampolgár kapott 2 évre érvényes tartózkodási engedélyt, 21 fő letelepedési engedélyt és személyi igazolványt.)

Az igazolványok kiadásával kapcsolatos problémák alapvető oka, hogy az ügyintézésre kapott létszámhelyek betöltése e feladat időigényessége miatt több hónapig is elhúzódott, és a kellő tapasztalatok hiányában a munka szervezésében is gondok jelentkeztek. A helyzetet nehezíti az is, hogy a román állampolgárok – az erőfeszítések ellenére – néhány területen koncentrálnak, így egyes igazgatásrendészeti szervek a kapott létszám mellett is túlterheltek.

A tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkező 12.403 román állampolgár 76%-a Budapesten és további négy megyében tartózkodik. (Budapesten 29%, Hajdú-Bihar megyében: 21%, Békés: 10%, Pest: 8%, Szabolcs: 8%.)

3) A jóváhagyott intézkedési tervnek megfelelően visszavontuk a tartózkodásra jogosító engedélyt azoktól, akikről magyarországi tartózkodásuk során jutott tudomásunkra, hogy befogadásra érdemtelenek és azoktól akik a déli és nyugati határaink sérelmére ismételten határsértést kíséreltek meg. Ez mintegy 200 román állampolgárt érintett. Többségüket átadtuk a román szerveknek, kisebb részüket kényszerintézkedés alkalmazásának mellőzésével köteleztük az ország elhagyására.

A jelenlegi gyakorlat szerint a kifelé irányuló tiltott határátlépés előkészülete vagy kísérlete miatt előállított román állampolgárok ellen büntetőeljárás nem indul. Velük szemben a határőr felderítő szervek az elkövetés helye szerint illetékes

állambiztonsági vizsgálati alosztállyal, illetve az igazgatásrendészeti osztállyal együttműködve intézkednek. Amennyiben először kísérelték meg a tiltott határátlépést, úgy figyelmeztetés alkalmazása és jelentkezésre kötelezés mellett a lakóhelyük szerint illetékes rendőr-főkapitányságra irányítják őket. Ismételt elkövetés esetén általában kötelezzük őket az ország elhagyására, ha ennek nem tesznek eleget, átadjuk őket a román hatóságoknak.

4) A hazánkban tartózkodók 88%-a magyar, 7%-a román, 5%-a német nemzetiiségű. Tapasztalataink szerint jelentős részük alkalmazkodik az új körülményekhez, munkát vállal, igyekszik életfeltételeit megteremteni. Egy részük, különösen a családostok, helyzetüket bizonytalanak, gyakran kilátástalannak ítélik. A beilleszkedés azoknál is nehézséget okoz, akik családtagjaiktól elszakítottan élnek. Az itt tartózkodó román állampolgárok 24%-ának maradt Romániában házastársa, gyermeke. (1645 személynek csak gyermeke, 1027 személynek házastársa és gyermeke, 287 személynek csak házastársa.)

A román nemzetiségűek döntő többsége nem tud vagy nem akar gyökeret eresztetni. Nyelvismeret, magyarországi hozzátartozó hiánya miatt elhelyezkedési és szállás gondokkal küszködik, segélyekből és alkalmi munkából él. Emiatt – hasonlóan a német nemzetiségűekhez – nem szocialista országba kívánnak véglegesen távozni.

A továbbutazási szándékot – román, német és magyar nemzetiségűeknek egyaránt – motiválja ezen túl a már ott élő hozzátartozókkal történő családintegráció igénye, valamint az, hogy csak a befogadó nyugati ország közbenjárásával látják biztosítottak Romániában hátrahagyott családtagjaik kivándorlását.

Nő azoknak a már ideiglenes tartózkodási engedéllyel rendelkező személyeknek a száma is, akik a korábbi, letelepedésre irányuló nyilatkozatukat megváltoztatva szintén végleges kiutazásuk engedélyezését kérik. Kérelmüket azzal indokolják, hogy az eltelt idő alatt felmérték helyzetüket és úgy ítélték meg, hogy csak hosszú távon és rendkívül nagy nehézségek árán lennének képesek új egzisztenciát teremteni, mivel jövedelmük csupán a mindennapi megélhetést fedezi, lakáshoz jutásuk pedig kilátástalannak tűnik.

A jobb megélhetés reményében távoli rokonaiktól, ismerőseiktől meghívólevelet szerezve szeretnék kiutazásukat biztosítani, de előfordul az is, hogy valamelyik menekült-tábort jelölik meg úticélként.

A feszültségek csökkentése érdekében az ezzel kapcsolatos állami döntésekkel összhangban szélesebb körben engedélyezzük a kiutazást.

A német nemzetiségű román állampolgárok kiutazása nem okoz nehézséget, mivel az NSzK budapesti nagykövetsége a nemzetiségi hovatartozásukat igazolni tudó román állampolgárokat útiokmánnyal és vízummal egyaránt ellátja. A kiutazás költségeit az útiokmány megszerzéséig végzett alkalmi munkából fedezik, illetve rokonaik biztosítják részükre.

Egyéb esetekben nemzetiségi hovatartozástól függetlenül a végleges kiutazás a kérelmekben megjelölt államok fogadókészségének csökkenése miatt egyre nehezebben realizálható.

A felterjesztett és engedélyezett 1867 kiutazási kérelemből mindössze 725 realizálódott december 31-ig. A kiutazottak döntő többsége német nemzetiségű.

A jelzett problémák miatt nő a feszültség és az elégedetlenség a különböző nemzetiségű román állampolgárok között. Bizonytalan helyzetük miatt türelmetlenek, indulatosak, a kiutazási engedélyek kiadását követelik, nem értik, hogy a befogadó állam vízuma nélkül nem tudnak elutazni és mindezekért a magyar hatóságokat teszik felelőssé.

A kiutazási kérelmek gyorsabb elbírálása érdekében az illetékes központi operatív osztállyal az egyeztetés időtartamát 24 órára csökkentettük. Az engedélyezési eljárás azonban így is több időt vesz igénybe a kívánatosnál ezért indokolt a további egyszerűsítés. Ezt az a tény is alátámasztja, hogy a felterjesztett kérelmek közül egy sem került elutasításra.

5) A két Belügyminisztérium képviselői – a magyar–román államközi kapcsolatok fejlesztésének és kiszélesítésének munkaprogramjáról szóló 3239/1988. számú minisztertanácsi határozatával is összhangban – 1988. október 6-án határtalálkozó keretében munkamegbeszélést folytattak, melyen a szétszakadt családok helyzetének rendezésével kapcsolatos megállapodás született.

Ennek megfelelően a december 15-én tartott újabb határtalálkozón átadásra került azon Magyarországon tartózkodó szülőkről és Romániában maradt gyermekeikről készült feljegyzés, akiknek kivándorlása ügyében a szülők kérelemmel fordultak a román útlevélhatóságokhoz, valamint azokról a román állampolgárokról készített feljegyzés, akik bukaresti nagykövetségünkön családegyesítési kérelmet nyújtottak be és közvetlen hozzátartozójuk már hazánkban tartózkodik. A két feljegyzés összesen 368 Romániában élő személy (285 gyermek, 83 felnőtt) adatait tartalmazza.

A román hatóságok ennek alapján már több kiskorú gyermek számára engedélyezték a szülőkhöz történő kivándorlást. Többen közülük a beutazáshoz szükséges vízum felvétele érdekében jelentkeztek bukaresti nagykövetségünkön és adataink szerint 8 gyermek már beutazott.

A Romániában maradt felnőtt korú közvetlen hozzátartozók (feleség, férj, gyermek) letelepedés céljából benyújtott kérelmeinek elbírálását központi hatáskörbe vontuk és 59 fő kérelmét már engedélyeztük. Beutazásukról azonban nincs tudomásunk.

MNL, KÜM TÜK, Románia, 1989, 76. doboz. 002566. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

50.

A magyar nagykövetség jelentése Tőkés László ügyéről

Bukarest, 1989. október 3.

Bukarest, 1989. október 3.

Érkezett: 1989. okt. 12. / Irattárba érkezett: 1990. márc. 19. [...]

Szigorúan titkos Érvényes visszavonásig

002730/4172/2 /Szt/ 1989.

Tárgy: A Tőkés-ügy újabb fejleményei

Készítette dr. Boros Miklós

1989. október 1-jén Temesvárott zsúfolt hallgatóság előtt tartotta meg prédikációját Tőkés László, református lelkész. Az épületet minden oldalról „természetesen” a Securitate emberei figyelték. A prédikáció végeztével a „Hirdetem” szakaszban Tőkés megemlékezett Újvárossy Ernő munkájáról, mellyel a templom felújításában segédkezett, de egyéb célzást vagy utalást halála körülményeire nem tett. Közölte a hívekkel, hogy Papp püspök kezdeményezésére kilakoltatási eljárás indult ellene. Ennek első tárgyalása 1989. október 6-án 8 órára van kitűzve a Temesvári Bíróság 59-es szobájában. Ezzel kapcsolatban a presbitérium levélben fordult a püspökhöz, melyben közlik, hogy a presbitérium, mint az egyházközség jogi képviselője rendelkezik a lelkészi lakással, s azt csak az általuk is elfogadott lelkésznek adják át, valamint nem egyeznek a püspök által akarataik ellenére kinevezett lelkész Temesvárra helyezésébe. Felhatalmazzák a lelkészt, Tőkés Lászlót, valamint a főgondnokot, hogy ebben az ügyben a törvény előtt képviseljék az egyházközséget, mint jogi személyt.

Bejelentette továbbá, hogy szombat délutánoként újraindul a vallásoktatás, megkezdik a konfirmáció előkészítését is. Ez utóbbi két tevékenység azért érdekes, mert korábban a nagyváradi püspök körlevélben fejtette ki, hogy a lelkész csak akkor foglalkozhat vallásoktatással, ha egyéb kötelezettségeinek már eleget tett. Ez tehát újabb alapot teremt Tőkés tevékenységének elmarasztalására.

A Tőkés-üggyel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy Tőkés László nem megválasztott lelkész, s mint segédlelkész, püspöki rendelkezési állományba tartozik. Mielőtt Temesvárott megválasztották volna, a püspök a Thália-ügy s a kialakult helyzet miatt már elhelyezéséről rendelkezett egy szilágysági faluba. Zárt városokban, mint Temesvár, csak kinevezett vagy megválasztott lelkész rendelkezik állandó lakhatási engedéllyel, a *segédlelkész* engedélyét a püspök igazolása alapján évente hosszabbítani kell. Tőkés ilyen okiratot már nem kap, így lejáró engedélye miatt is távoznia kellene.

Az ügynek végeredményben nyertese nem lesz. A kilakoltatási eljárás jogi úton való elrendelése majd foganatosítása még egy darabig elhúzódhat, de jelenleg sem Tőkés, a róla kialakult / kialakított kép védelmében, sem a püspök – hatalmi

helyzetéből fakadóan – nem hátrálhat meg. Végeredményben a nevető harmadik
– az államhatalom – jár majd jól.

Szűts Pál nagykövet

MNL, KÜM TÜK, Románia, 1989, 76. doboz, 002730/4. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

51.

A Külügyminisztérium álláspontjának ismertetése szóbeli jegyzék alapján a Tökés-ügyben

Bukarest, 1989. november 9.

Külügyminisztérium

[...] CC2730/7

Érkezett: 1989.11.9. / Irattárba érkezett: 1989. 12. 4. Szigorúan titkos

Bukarest Sajat feljegyzés

Tárgy: A Külügyminisztérium álláspontjának ismertetése szóbeli jegyzék alapján a Tökés-ügyben

1989. november 8-án a Külügyminisztériumba kérettem Traian Pop budapesti román nagykövetet. A Tökés-ügy újabb, drámai fejleménye kapcsán a magyar álláspontot ismertető szóbeli jegyzéket kívántam átadni. A jegyzéket a nagykövet végül is csak munkaokmányként vette át.

Előljáróban jeleztem, hogy e lépés megtételére a Külügyminisztérium az események kényszerítő hatására szánta el magát. A temesvári lelkész ügyében már hosszabb idő óta nyugtalanító híreket hallunk, s tudomást szereztünk a múlt hét végén ellene és családja ellen végrehajtott merénylet-kísérletről is. Ezzel összefüggésben a magyar fél jelezni kívánja, hogy helyzetük alakulását nyugtalanítónak ítéli meg, s a jogsértések nyomán úgy látja, nincs biztosítva az alapvető emberi - köztük a nemzetiségi - jogaik érvényesülése. Ezért a magyar fél az EBEE bécsi megállapodás alapján tájékoztatást kér Tökés László és családja helyzetéről és a román fél tudomására hozza azt is, hogy diplomáciai lépésről az EBEE részt vevő országait informálja.

Tökés László helyzetét a történések fényében drámainak látjuk. Növelik aggodalmunkat a presbitérium környezetéből érkező egyéb hírek is, mint például az egyik hívő megmagyarázatlan körülmények között bekövetkezett halálesete. A Tökés-ügy a felek akaratától függetlenül egy idő óta már kétoldalú kapcsolataink részét képezi [...] ³⁹ Ennek viszont csakis a helyzet tisztázása veheti elejét és éppen ezért igen sok múlik a román fél akaratán, hozzáállásán. Az ügyben kételyeink természetesen vannak, és eddig semmi olyan nem jutott el hozzánk, ami értesüléseinket cáfolná.

MNL, KÜM TÜK, Románia, 1989, 76. doboz, 002730/7. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

---

39 A dokumentum sérülése miatt egy sor nem olvasható.

52.

Kivonat az RKP KB üléséről, amelyen megvitatták a magyarországi helyzetet

Bukarest, 1989. június 17.

Az RKP KB Kancellária osztály

1735 sz.

Az RKP Politikai Végrehajtó Bizottsága gyűlésének 12-es sz. jegyzőkönyve, 1989. június 17.

A gyűlést Nicolae Ceaușescu elvtárs, az RKP első titkára vezette. A következő elvtársak vettek részt: Emil Bobu, Elena Ceaușescu, Lina Ciobanu, Ion Coman, Constantin Dăscălescu, Ion Dincă, Miu Dobrescu, Fazakas Lajos, Manea Mănescu, Paul Niculescu, Constantin Olteanu, Gheorghe Oprea, Gheorghe Pană, Dumitru Popescu, Ștefan Andrei, Gheorghe David, Gere Mihály, Suzana Gâdea, Ana Mureșan, Cornel Pacoste, Tudor Postelnicu, Constantin Radu, Ion Radu, Ion Stoian.

Meghívott elvtársak: Silviu Curticeanu, Ion Sîrbu.

A gyűlés 22,30-kor kezdődött és 23,00 órakor ért véget.

Napirenden: A Budapesten lezajlott súlyos antiszocialista, revizionista és román ellenes megnyilvánulások.

Az RKP Központi Bizottságának Végrehajtó Politikai Bizottsága tudomásul vette az 1989. június 16-án, Budapesten lezajlott súlyos antiszocialista, revizionista és románellenes megnyilvánulásokat és a következőket határozta:

Vasárnap, 1989. június 20-án hozzanak nyilvánosságra egy olyan tudósítást, amelyben szerepel, hogy szombat, június 17-én a Külügyminisztériumba hívták a Magyar Népköztársaság nagykövetét, és közölték a román kormány hivatalos tiltakozását az 1989. június 16-án történt antiszocialista, román ellenes, nacionalista – sovén és revizionista megnyilvánulások ellen. Más szocialista országot is értesítettek Románia álláspontjáról és a továbbított tiltakozó levélről.

Számos vállalatnál és más egységekben rövid gyűléseket tartottak, ahol tiltakozásokat fejezték ki a Budapesten lezajlott revizionista, irredenta és antikommunista jellegű megnyilvánulások ellen és támogatásukról biztosították a román kormányt.

[...]

Nicolae Ceaușescu elvtárs:

Eltársak! Tulajdonképpen hallották már a televízióban, hogy miért hívtam össze ezt a gyűlést: hallottam a híreket a budapesti megmozdulásokról. Néhány állampolgár eltemetésének⁴⁰ és újrateremtésének problémája belső ügy, nem

---

40 1989. június 16-án – többszázazres nem hivatalos gyászszertartás keretében – temették újra az 1956-os forradalom után kivégzett Nagy Imrét, Gimes Miklóst, Losonczy Gézát, Maléter Pált és Szilágyi Józsefet. A román pártvezetőség a szónoki beszédek tartalmát sérelmezte és helytelenítette.

tartozik ránk, de ez egy olyan ürügy volt, amely felerősítette Magyarország legreakciósabb sovén, revizionista, antikommunista köreinek tevékenységét a Magyar Szocialista Munkáspárt ellen. Kérték a pártnak, a szocializmusnak a felszámolását, a Varsói Szerződésből való kilépést. Ez is egy olyan probléma, amely egy adott országra tartozik, de a jelenlegi helyzetben mindannyiunkat érint, mert a NATO előtt való behódolást jelenti, mivel a háború veszélye még fennáll. Amire viszont figyelmesek lettünk, az a tény, hogy románellenes megmozdulások ütötték fel a fejüket, az úgynevezett Erdély szervezetet – Románia területén, és az úgynevezett „szabad Románia” szervezet, román állampolgárságú tagokkal: fasiszta, legionárius elemekkel, akiket ők szerveztek be és néhány lezüllött emberrel, akik nyugatról jöttek, legionáriusok, akik nyugatról jöttek és Magyarországról kapnak támogatást.

A helyzet nagyon súlyos. Gyakorlatilag súlyosabb, mint 1956-ban.

(Minden elvtárs: Úgy van!)

Nicolae Ceaușescu elvtárs:

Sokszor vitatták, hogy antikommunista mozgalom volt vagy sem, de a helyzet az, hogy kommunistákat lőttek le, ellenforradalmi, antikommunista akciók voltak; a helyzet ismerős. Az az ők problémájuk, hogy ez az akció ellenforradalom-e vagy nem, de a magyar kommunisták és a nép a saját bőrükön érezték, hogy ez mit jelent.

Mi nem akartunk beleavatkozni a mások rehabilitációs problémáiba, minden ország úgy cselekszik, ahogyan jónak tartja, de ezek a megnyilvánulásoknak céljaik vannak. Mindez nem a rehabilitáció miatt volt megszervezve, hanem azért hogy uszítsák a reakciós köröket és hogy élvezzék a külföld támogatását. Nem véletlen az a tény sem, hogy az USA szenátusa, valamint más nyugati reakciós körök is gratuláltak nekik és ezért határozottan fel kell lépünk ezen megnyilvánulások ellen, amelyek egyenesen Románia területi épsége, a szocializmus ellen irányulnak, a magyarországi legreakciósabb körök támogatásával.

Tudják, hogy Magyarországon léteznek olyan csoportosulások is, amelyek ezen politika ellen irányulnak, közöltük is a *Scînteia* újságban, ezen körök aggodalmukat fejezik ki és együttműködésre buzdítanak, a magyarországi szocializmus, a párt és a nép megvédése céljából.

De függetlenül ettől nem foglalhatunk határozottan állást a belső ügyekbe való beavatkozás, a romániai szocializmus építése és Románia sértetlensége ellen. E revizionista jellegű politika, a Helsinkii egyezmény megszegését jelenti, amely veszélyezteti a békét, az európai biztonságot, és fenyegeti Románia területi biztonságát. Hallható volt a televízióban, a rádióban, olvasható volt az újságokban és mindezek nagy felháborodást keltettek, ezért is döntöttem úgy, hogy összehívom ezt a gyűlést.

(Minden elvtárs: nagyon helyes, jogos álláspont!)

Nicolae Ceaușescu elvtárs:

Ezért nyilatkoztam a tévében és felhatalmaztam Ioan Totut, hogy hívja össze a szocialista országok nagyköveteit és tudassa velük az álláspontunkat, hogy hívja össze a Varsói Szerződés képviselőit, külön-külön az albánokat és jugoszlávokat, és a többi országot is – Kubát, Mongóliát, Vietnámot, Koreát és Kínát. Ugyanakkor meghívja a magyar nagykövetet is, hogy kifejezze a román kormány tiltakozását ezen megnyilvánulások ellen – ma éjszaka, ma este!

(Minden elvtárs: Nagyon helyes.)

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Az itt elhangzottak meg fognak jelenni a sajtóban is, de mindezzel kapcsolatban jó lenne, ha reggel is kiadnának egy közleményt a sajtóban és délben természetesen a televízióban és a rádióban is, ahol hangoztassák, hogy a Külügyminisztérium hivatalosan kifejezte tiltakozását a Magyar Népköztársaság nagykövetének és ugyanakkor értesítette a többi szocialista államot is Románia ezzel kapcsolatos aggodalmairól.

(Minden elvtárs: Nagyon helyes.)

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Először arra gondoltam, hogy tegyünk egy nyilatkozatot a sajtóügynökségünknek, de mivelhogy közölték a televízióban, már nem szükséges.

Elena Ceaușescu elvtársnő: Közölkék, hogy mit tettek hivatalosan a román kormány nevében.

Nicolae Ceaușescu elvtárs: A nyugati országok álláspontjának függvényében – hogyha támogatni fogják Magyarországot, hivatalosan is ki fogjuk fejezni a kormány álláspontját, mert nem fogadhatjuk el ezt a helyzetet!

Ha nem foglalunk álláspontot azt jelentené, hogy bátorítjuk a legreakciósabb körök felelőtlen tetteit és – nem mondjuk ki a sajtóban, de mi tudjuk – tulajdonképpen ezzel az állásponttal támogatjuk a magyarországi becsületes elemeket is, a valódi kommunista forradalmi erőket, amelyek észlelik, hogy Magyarországon veszélyben van a szocializmus és megint megismétlődhetnek olyan pogromok, amelyek már 1956-ban előfordultak.

Ez volt a célja ennek a gyűlésnek, mert úgy gondoltam, hogy jó, ha ismertetem és megkérdem, hogy beleegyeznek-e hogy így cselekedjünk?

(Minden elvtárs: teljesen egyetértünk.)

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Még arra is gondoltam, hogy szervezzenek rövid gyűléseket különböző vállalatoknál, ahol tiltakozzanak ezen megnyilvánulások ellen és támogassák a román kormány állásfoglalását, követelve, hogy vessenek véget az ilyen megnyilvánulásoknak.

Ezt akartam elmondani. Nyugodtan, de határozottan kell állást foglalunk.

Jó lett volna hogyha csak Nagy Imre újratemetésére korlátozódtak volna. Ők úgy gondolják, hogy nem volt ellenforradalmi akció – ez egy belső probléma és a vélemények megoszlanak – mivel az első akció egyszerű volt, de átváltozott kommunistaellenes akcióvá, mi tudjuk nagyon jól, hogy mik történtek ott, hogy kommunistákat öltek meg, nagy veszély volt akkor.

Úgy tűnik, hogy Nagy Imre sem akarta volna, hogy idáig fajuljanak a dolgok, ő kommunista volt, a Kominternben dolgozott, de túlszárnyalták az események.

A kommunisták megöletésének csoportjának élén három romániai biztonági ügynök állt, az egyik Dudas lehetett, aki augusztus 23-a után elmenekült Romániából, mert tudta, hogy itt árulás miatt le fogják tartóztatni. Ugyanez a személy vett részt 1942–1943-ban a háború alatt a kolozsvári kommunista csoport bukásában, mivel az összeset megölték, és 1956-ban Magyarországon részt vett a pogromokat szervező fegyveres csoport élén.

Nagy Imrének Románia politikai menedéket biztosított, Snagovban tartózkodott és nem úgy kezelték mint egy politikai foglyot, mindaddig amíg vissza nem kerültek a magyar kormányhoz. Politikai menedéket biztosítottunk, a megfelelő módon kezeltük őket. Voltak elvtársak, akik külön velük foglalkoztak, összegyűjtöttük az ezzel kapcsolatos dokumentumokat és amikor 1957-ben visszakérte őket a magyar kormány, átadták az összeset. De nem a rehabilitáció, az újratemetés volt a legnagyobb probléma. Létezik egy belső probléma, amely alkalmat adott és tulajdonképpen felhasználták ezen antikommunista, revizionista, románellenes zavargások kirobbantásához, amelyek minket érintenek és nem hunyhatunk szemet fölöttük.

Ha csak egy rehabilitációs ügyről lenne szó, nem lett volna semmi baj, de ezek ellenséges, veszélyes és forradalomellenes tevékenységek.

(Minden elvtárs: Így van!)

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Nekünk nem mindegy, hogy Magyarország újra a kapitalizmus útjára lép, vagy tovább építi a szocializmust. Minden ország az adott feltételeinek megfelelően építi a szocializmust. Mi húsz évet harcoltunk a megvalósításáért és sikerült, de visszatérni a kapitalizmushoz, felszámolván a szocializmust, lehetetlen, hogy ne foglalkoztasson, bárhol is történne, de egy szomszédos országról lévén szó, így annál aggasztóbb.

(Minden elvtárs: Nagyon jó!)

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Én megmagyaráztam, de végül nyilvánosan is meg fog kelleni magyaráznunk a pártnak és a népnek is, a plenárison talán, mert jól meg kell érteniük, hogy nem asszisztálhatunk az ilyen magatartáshoz.

Megpróbáltuk, hogy ne foglalkoztasson és azt gondoltuk, hogy még vannak megnyilvánulások, de már...

Elena Ceaușescu elvtársnő: Ezek egyre növekednek és túlmennek minden határon, nem követik a kommunizmus vonalát.

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Magyarország Európa és más országok legreakciósabb köreinek központjává vált. A reakciós körök tevékenységeinek központjává vált, és „Szabad Európa” is ott tevékenykedik, ott szeretné fogadni a tudósítót és tulajdonképpen Nyugat-Európa központi tudósítójává szeretne válni.

Elena Ceaușescu elvtársnő: A legreakciósabb és kommunista-ellenes körök központja.

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Léteznek olyan kommunista körök és csoportosulások is, amelyek ellenzik ezen megnyilvánulásokat, de úgy tűnik, hogy nem sikerült mindent megoldaniuk. Reméljük, hogy sikerül visszafogniuk ezen tevékenységeket, mert veszélyt jelentenek a magyar népre, de a szomszédos népekre is, a vidék békéjére és biztonságára és nem lehetünk közömbösek erre a helyzetre.

Ahogy az afrikaiakat is érdekli, hogy mi történik Dél-Afrikában, nekünk sem mindegy, hogy mi történik a szomszédainknál.

Találtak néhány huligánt és a „Szabad Románia” elnevezést adták nekik: – egy sor legionáriust fogadtak nyugatról ezekben a napokban – az úgynevezett Szabad Románok Egyesületét – nagyon sok fasiszta csoportosulás vett részt ezeken a magyarországi megmozdulásokon.

Nem lehet megengedni ilyen dolgokat! Bárhol is történne ilyesmi, állást kell foglalnunk és állást is foglaltunk!

(Minden elvtárs: Helyes, úgy van!)

Nicolae Ceaușescu elvtárs: Helyes. Cselekedjünk így!

Vannak rádióműsoraink, amelyek szenteljenek nagyobb figyelmet ezeknek a problémáknak!

A szocializmus védelme kötelessége minden kommunistának! Bárhol is van veszélyben a kommunizmus, meg kell védenünk! Ez a helyzet! Ezennel bezárom a gyűlést!

ANR, CC al PCR Cancelarie, dos 47/1989. 2–8. f. Román nyelvű gépelt irat magyar fordítása.

53.

**A Magyar Nagykövetség helyzetjelentése
Székelyudvarhelyről**

Bukarest, 1989. július 3.

91/2 /Szt/ 1989

Szigorúan titkos

Bukarest, 1989. július 3. [...]

Tárgy: Székelyudvarhelyi információk

Készítette: Csikós Imre

Székelyudvarhelyi kapcsolataink egymás információit megerősítve az alábbiakat hozták tudomásunkra:

Az ismert és korábban jelentett magyar nyelvű középiskolai oktatási vonatkozások kiegészítéseként értékelhető, hogy kapcsolataink szerint az 1989/90. tanévtől Székelyudvarhelyen várhatóan nem indul önálló magyar tanítási nyelvű középiskolai osztály. A jelenleg magyar nyelven folyó felvételi vizsgák ellenére az terjedt el a városban, hogy ezek a gyerekek román nyelvű osztályokban fogják az ősszel megkezdeni tanulmányaikat a IX. osztályban. Magyar nyelvű oktatás csak a X.-XII. osztályokban lesz.

Különösen érzékenyen érintheti az anyanyelvű oktatás helyzetét Erdélyben, hogy a pedagógiai liceum első évfolyamában mindössze fél osztály (18 tanuló) maradhat, akik magyar nyelven tanulnak. (Tanítóképzés – szintén 18 tanulóval – még a nagyváradi pedagógiai liceumban lesz magyar nyelven.) Amennyiben ez az elképzelés valóban megvalósul, katasztrofális kihatással lehet néhány éven belül az általános iskolai anyanyelvi oktatásra, egész Romániában, a kikerülő tanítók a nyugdíjba vonulókát sem képesek pótolni.

Állítólag a Hargita megyei tanfelügyelő elmarasztalásával egyidejűleg született döntés a fenti kérdésben, mivel az oktatás helyzetét vizsgáló bizottság úgy találta, hogy „nem érvényesítette elég következetesen a román nyelvű oktatás kiterjesztésére vonatkozó határozatot.”

Ezen kívül a város elrománosítására egyéb vonatkozásban is történt intézkedés. 160 ház lebontása megkezdődött, erről fényképet bocsátottak rendelkezésünkre publikálás céljából. Úgy hírlik, hogy családi házak helyett 3000 lakásból álló lakótelepet fognak építeni. Ide várhatóan románokat fognak betelepíteni, s tovább csökkentené ezzel a város magyar túlsúlyát.

További információ, hogy június 23-ra a város főterén Magyarországot elítélő tömeggyűlést szerveztek, erre azonban nem került sor, mert a rendőrség telefonértesítést kapott, hogy a Hotel Tirnava [Küküllő Szálló] épületében robbanószerkezet van. A kiterjedt ellenőrzés miatt a rendezvény megtartására nem került sor, de a városban arra számítanak, hogy a közeljövőben nem lesz elkerülhető egy ilyen tömegrendezvény. Egy másik magyarázat szerint röpcé-

dulázás miatt maradt el a meghirdetett nagygyűlés, amelyre az emberek munka-
idő-kedvezményt kaptak.

Szűts Pál nagykövet

MNL, KÜM TŰK, Románia, 1989, 76. doboz, 001891/2. Gépelt magyar nyelvű irat másolata.

